

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

**TÜRK HUKUKUNDA TEDBİR, YOKSULLUK VE
İŞTİRAK NAFAKASI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Hilal Nur GÜNCAN

İstanbul, 2019

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

**TÜRK HUKUKUNDA TEDBİR, YOKSULLUK VE
İŞTİRAK NAFAKASI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Hilal Nur GÜNCAN

Öğrenci No:

165518002

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi Elif YAVUZ

İstanbul, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türk Hukukunda Tedbir, Yoksulluk Ve İştirak Nafakası” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 24/05/2019

Hilal Nur GÜNCAN

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

17. / 06. / 2019

Enstitümüz *Hukuk* Anabilim Dalı *Özel Hukuk* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **165518002** numaralı **Hilal Nur GÜNCAN**'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Türk Hukukunda Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 28/05/2019 tarih ve 2019/22 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince (45) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Elif YAVUZ
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Gülçin ELÇİN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Hülya ATLAN GÜRER
(İstanbul Şehir Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Hilal Nur Güncan
Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Elif Yavuz
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2019
Alanı : Hukuk
Anahtar Kelimeler : Nafaka, Yoksulluk, İştirak, Tedbir, Boşanma

ÖZ

TÜRK HUKUKUNDA TEDBİR, YOKSULLUK VE İŞTİRAK NAFAKASI

Evlilik birliğinin boşanma sebebiyle sona ermesi halinde evlilik birliğinden doğan yükümlülükler son bulmakla beraber, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek olan eşin ve çocukların, sosyal seviyesine uygun bir şekilde hayatlarına devam edebilmesini sağlamak amacıyla 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda nafaka yükümlülüğü öngörülmüştür. Anayasa md. 41/2 ile devlete yüklenen, ailenin huzur ve refahı, çocuk ve annenin korunması için gerekli önlemleri alma ve teşkilatı kurma ödevinin bir görünümü olan bu yükümlülük, boşanma davasının açıldığı tarihten itibaren eş ve çocuk için tedbir nafakası, boşanma hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren ise yoksulluğa düşecek eş için yoksulluk nafakası, ergin olmayan çocuk için de iştirak nafakası aracılığıyla sağlanmaktadır.

Çalışmamızın konusunu “Türk Hukukunda Tedbir, Yoksulluk Ve İştirak Nafakası” oluşturmaktadır. Bu kapsamda öncelikle nafaka kavramı, nafakanın hukuki niteliği, nafaka alacağının özellikleri ve nafaka türlerine değinilmiş, tedbir nafakası, yoksulluk nafakası ve iştirak nafakası ayrı ayrı ele alınmış ve her bir nafaka türü için talepte bulunma şartları, miktarının belirlenmesi, azaltılması ve artırılması, nafakanın başlaması ve sona ermesi hususları, yetkili ve görevli mahkemeye ilişkin usul hükümleriyle birlikte incelenerek ve konuya ilişkin yargı kararlarına yer verilmiştir.

Name and Surname : Hilal Nur GÜNCAN
Supervisor : Dr. Lecturer Elif YAVUZ
Degree and Date : Master, 2019
Major : Law
Key Words : Alimony, Poverty, Support, Temporary, Divorce

ABSTRACT

THE TEMPORARY ALIMONY, WELFARE ALIMONY, AND CHILD SUPPORT IN TURKISH LAW

Although the marital obligations expire upon the termination of a conjugal union in consequence of divorce, Turkish Civil Code 4721 sets forth the alimony obligation in order to enable the spouse and children that will be driven to poverty subsequent to divorce to continue their lives in accordance with their social level. As an aspect of the state's function to take required measures and organize the structure for the familial peace and welfare and protection of the mother and children pursuant to Article 41/2 of the Constitution, this obligation is satisfied via temporary alimony for the spouse and children as from the filing date of the divorce case and via welfare alimony for the spouse that will be driven to poverty and via child support for the minor child as from the finalization date of the divorce judgment.

The subject of this paper is "The Temporary Alimony, Welfare Alimony, and Child Support in Turkish Law". In this context, we have addressed in the first place the concept of alimony, legal nature of alimony, properties of the alimony claim, and types of alimony; individually studied the temporary alimony, welfare alimony, and child support; and researched the conditions to file an application for each alimony type, determination of the amount, increase and decrease thereof, and commencement and termination of alimony together with the procedural provisions on the competent court in addition to referring to the relevant court orders.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR.....	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

NAFAKA KAVRAMI VE NAFKA TÜRLERİ

1. GENEL OLARAK NAFKA	3
1.1. Nafaka Kavramı.....	3
1.2. Nafakanın Tarihi.....	5
1.3. Türk Hukukunda Nafaka	8
1.4. Nafakanın Hukuki Niteliği	10
1.5. Nafaka Alacağının Özellikleri	11
1.5.1.Genel Olarak	11
1.5.2. Nafaka Alacağı Kamu Düzenini İlgilendirir	11
1.5.3. Nafaka Alacağı Devredilemez	12
1.5.4. Nafaka Alacağı Rehnedilemez	13
1.5.5. Nafaka Alacağı Haczedilemez	13
1.5.6. Nafakadan Feragat Edilemez	14
1.5.7. Nafaka Alacağı Takas Edilemez	15
1.5.8. Nafaka Alacağı Terekede Yer Almaz	16
1.5.9. Nafaka Borcunu Ödemekten Kaçınan Kimse Şikayet Üzerine Hapis Cezası İle Cezalandırılır	17
2. NAFKA TÜRLERİ	18
2.1. Bakım Nafakası	18
2.2. Yardım Nafakası.....	21

İKİNCİ BÖLÜM

TEDBİR NAFAKASI

1. GENEL OLARAK TEDBİR NAFAKASI.....	28
2. TEDBİR NAFAKASINDA TALEP	30
3. TEDBİR NAFAKASINDA KUSURUN ETKİSİ.....	32
4. TEDBİR NAFAKASINDA ALACAKLI SIFATI.....	34
4.1. Eş Lehine Tedbir Nafakasına Hükmedilmesi.....	34
4.2. Çocuk Lehine Tedbir Nafakasına Hükmedilmesi	37
5. TEDBİR NAFAKASINA İLİŞKİN HÜKÜMLER.....	39
5.1. Tedbir Nafakasının Kapsamı ve Miktarı	39
5.2. Tedbir Nafakasının Başlaması ve Sona Ermesi.....	40
5.3. Tedbir Nafakasının Artırılması ve Azaltılması	42
6. TEDBİR NAFAKASINDA USUL HÜKÜMLERİ	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFAKASI

1. GENEL OLARAK YOKSULLUK NAFAKASI	44
1.1. Yoksulluk Kavramı	44
1.2. Yoksulluk Nafakasının Amacı	48
1.3. Yoksulluk Nafakasının Medeni Kanun Kapsamında Düzenlenmesi	49
2. YOKSULLUK NAFAKASI ŞARTLARI	55
2.1. Nafaka İsteminde Bulunan Eş, Boşanma Yüzünden Yoksulluğa Düşecek Olmalıdır	55
2.2. Boşanma Yüzünden Yoksulluğa Düşecek Eş Talepte Bulunmalıdır	60
2.3. Nafaka İsteminde Bulunacak Eşin Kusuru Diğerinden Çok Olmamalıdır.....	64
2.4. Nafaka Miktarı Nafaka Yükümlüsü Eşin Mali Gücü İle Orantılı Olmalıdır....	67
3. YOKSULLUK NAFAKASI HÜKÜMLERİ	67
3.1. Yoksulluk Nafakasının Başlaması ve Sona Ermesi.....	67
3.2. Yoksulluk Nafakasına Süresiz Olarak Hükmedilmesi Sorunu.....	72
3.3. Yoksulluk Nafakasının Miktarı	82
3.4. Yoksulluk Nafakasının Artırılması ve Azaltılması	83
4. YOKSULLUK NAFAKASINDA USUL HÜKÜMLERİ	84

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İŞTİRAK NAFAKASI

1. GENEL OLARAK İŞTİRAK NAFAKASI	86
2. İŞTİRAK NAFAKASINDA ALACAKLI SIFATI	88
3. İŞTİRAK NAFAKASININ HÜKÜMLERİ.....	91
3.1. İştirak Nafakasının Başlaması ve Sona Ermesi	91
3.2. İştirak Nafakasının Miktarı.....	92
3.3. İştirak Nafakasının Artırılması ve Azaltılması.....	93
4. İŞTİRAK NAFAKASINDA USUL HÜKÜMLERİ.....	94
SONUÇ	96
KAYNAKÇA.....	100

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
AYM	: Anayasa Mahkemesi Kararı
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
E.	: Esas
HD.	: Hukuk Dairesi
K.	: Karar
md.	: Madde
RG.	: Resmi Gazete
s.	: sayfa aralığı
S.	: Sayı
ss.	: Sayfa Sayısı
T.	: Tarih
TBK.	: Türk Borçlar Kanunu
TMK.	: Türk Medeni Kanunu
Yarg.	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Nafaka, aile bireyleri arasında mevcut bulunan dayanışma yükümlülüğünün bir sonucu olarak, aile düzenini korumak ve aile bireylerinin zaruret haline düşmesini engellemek amacıyla Kanunda öngörülen hısımlar arasında düzenlenen yükümlülüktür.

Anayasa md. 41/2 ile ailenin huzur ve refahı, çocuk ve annenin korunması için gerekli önlemleri alma ve teşkilatı kurma ödevi devlete yüklenmiştir. Söz konusu ödevin bir görünümü olarak devletin evlilik birliğine müdahaleleri kendisini, hem evlilik birliğinin kurulmasında hem de söz konusu birliğin sona ermesinde göstermiş, nafaka yükümlülüğü ile nafaka alacaklısının sosyal seviyesine uygun bir şekilde yaşamına devam etmesi, bakım ve geçimi için gerekli ihtiyaçların sağlanabilmesi amaçlanmıştır. Nafaka yükümlülüğü kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi ile doğrudan doğruya kanunun yüklediği bir yükümlülük şeklinde doğar. Miktarı, ödenme şekli gibi hususlar taraf iradelerinin ürünü olan bir sözleşme ile belirlenmiş olsa dahi akdi bir yükümlülük kazanmayan nafaka, niteliği gereği diğer alacak haklarından farklı birtakım özelliklere sahiptir.

Hukukumuzda nafakaya ilişkin uyuşmazlıklar 4721 sayılı Kanun çerçevesinde çözüme kavuşturulmaktadır. 4721 sayılı Medeni Kanunumuz incelendiğinde hukuk sistemimizde nafakanın, yoksulluk nafakası, iştirak nafakası, tedbir nafakası ve yardım nafakası olmak üzere dört görünüme sahip olduğu görülmektedir.

Çalışmamızın konusunu “Türk Hukukunda Tedbir, Yoksulluk Ve İştirak Nafakası” oluşturmaktadır. Birinci bölümde öncelikle nafaka kavramı, nafakanın hukuki niteliği, nafakanın tarihçesi ve nafaka alacağının özelliklerine değinilecektir. Çalışma kapsamı belirlenirken, nafaka türleri kısaca ele alınacaktır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, boşanma davasının açıldığı tarihten itibaren hükmedilen tedbir nafakası, tedbir nafakasındaki talep ve alacaklı sıfatı hususları incelenecek, boşanmadaki kusurun tedbir nafakasına etkisi, tedbir nafakasının kapsamı, miktarı, başlaması ve sona ermesi, artırılması ve azaltılması konularına değinilecektir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, boşanma hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren yoksulluğa düşecek eş için hükmedilen yoksulluk nafakası, yoksulluk kavramından başlayarak, yoksulluk nafakasının amacı ve Medeni Kanun kapsamında düzenlenmesi, yoksulluk nafakasına hükmedilmesi için kanunda öngörülen şartlar ile birlikte incelenecek, yoksulluk nafakasının kapsamı, miktarı, başlaması ve sona ermesi, artırılması ve azaltılması, konularına değinilecektir.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde, ergin olmayan çocuk için hükmedilen iştirak nafakası, talepte bulunma şartları, miktarının belirlenmesi, azaltılması ve artırılması, nafakanın başlaması ve sona ermesi hususları incelenecektir.

Sonuç bölümünde ise çalışmamız kapsamında tespit ettiğimiz hususlar ve değerlendirmemiz yer bulacaktır. Çalışma boyunca konuya ilişkin yargı kararlarına yer verilecek, nafakaya ilişkin tartışılan güncel sorunlar irdelenmeye çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

NAFAKA KAVRAMI VE NAFKA TÜRLERİ

1. GENEL OLARAK NAFKA

1.1. Nafaka Kavramı

Nafaka sözlükte, “*bir kimsenin bakmakla yükümlü olduğu kimselere sağladığı yiyecek, giyecek ve oturacak yer veya bunlar için verdiği para; bu amaçla mahkeme kararıyla bağlanan aylık*” şeklinde tanımlanmıştır¹.

Nafaka kavramına anlamını yükleyen, eski hukukumuzdan kaynaklanan ahlak kurallarımız ve bugünkü Medeni Kanunumuzdur². Aile hukukundan doğan bir yükümlülük olarak nafaka kavramını ve önemini açıklayabilmek için hukukumuzda, evlilik birliğinin kurulması, sona ermesi ve devletin söz konusu bu sürece müdahale etme yetki ve yükümlülüğünden söz etmek yerinde olacaktır.

Toplum, küçük sosyal ünitelerden, yani bir araya gelmiş ailelerden oluşan insan topluluğudur³. Bu sebeple aile, her insan toplumunun temeli olarak kabul edilir⁴. Ailenin toplumdaki yeri ve öneminden dolayı kamu otoritesi, tarih boyunca, aileye yalnızca karışmakla kalmamış aynı zamanda şekil vermeye çalışmıştır⁵. Türk toplumunda ailenin yeri ise Anayasa md. 41’de “Aile Türk toplumunun temelidir.” hükmü ile düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm ile toplumun temeli sayılan aile, çekirdek aile olarak isimlendirilen, karı, koca ve varsa çocuklardan oluşan ailedir⁶.

Anayasa md. 41/2’de, ailenin huzur ve refahı, çocuk ve ananın korunması için gerekli önlemleri alma ve teşkilatı kurma ödevi devlete yüklenmiştir. Hukuk

¹ Nafaka, Ötüken Türkçe Sözlük, Ötüken, İstanbul, 2007, ss.3474., “*nafaka: 1.yiyecek parası, geçimlik. 2. Birinin kanunen geçindirmek mecburiyetinde bulunduğu kimselere mahkeme kararıyla bağlanan aylık.*” Nafaka, Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugat (24. Baskı), Aydın Kitabevi, Ankara, 2007, ss.795.

² Bilal Köseoğlu, Köksal Kocaağa, *Aile Hukuku ve Uygulaması* (2. Bası), Ekin, Bursa, 2011, ss.149.

³ Turgut Akıntürk, Derya Ateş, *Aile Hukuku C.2.* (19. Bası), Beta, İstanbul, 2016, ss.3.

⁴ Hüseyin Hatemi, Burcu Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku* (5. Bası), Vedat, İstanbul, 2015, ss.4.

⁵ Mustafa Dural, Tufan Oğuz, Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku C.3 Aile Hukuku(4.Bası)*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2011, ss.4.

⁶ Erol Cansel, *Türk Ailesinin Anayasanın 41. Maddesine Göre İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Jale Akipek’e Armağan, Konya, 1991, ss.406.

düzenimizde aile, sadece Medeni Kanununda düzenlenmiş hükümler kapsamında kurulacak bir birlik değil, aynı zamanda maruz kalabileceği sosyal ve iktisadi tehlikeler karşısında sosyal haklar tesis edilen ve tesis edilen bu hakları Devletten talep edebilen Anayasal bir kuruluş haline getirilmiştir⁷. Söz konusu ödevin bir görünümü olarak devletin evlilik birliğine müdahaleleri kendisini, hem evlilik birliğinin kurulmasında hem de söz konusu birliğin sona ermesinde göstermiştir⁸.

Aile hukukunda yer alan, aile birliğini ve toplum düzenini koruma amacına hizmet eden kurallar, aileyi ve çocukları koruma görevinin Anayasa’da devletin ödevi haline getirilmiş olmasının da bir neticesi olarak, çoğunlukla emredici niteliğe sahiptir⁹. Söz konusu emredici hükümler, gerek evlilik birliğinin kuruluşunu, gerek birliğin devamını gerekse de aile birliğinin sona erme hallerini ve sona ermenin sonuçlarını kapsamaktadır. Ailenin kuruluşu ile başlayan ve sona ermeden sonra da kendisine bağlanan neticeler sebebiyle devam eden bu süreç Kanunun koruyucu kapsamına alınarak düzenlenmiştir.

Medeni Kanunumuz evliliğin kurulmasında bir şekil şartı olarak resmi nikah esasını da emredici niteliğe sahip hükümlerle düzenlemiştir. Bu sebeple resmi niteliğe sahip bulunmayan evlilikler yok hükmündedir¹⁰. Bunun sonucu olarak görülmektedir ki, Anayasa kapsamında toplumun temeli kabul edilen aile, Türk Medeni Kanunu’nda öngörülmüş şekilde, yetkili evlendirme memuru huzurunda kurulmuş evlilik birliği sonucu ortaya çıkmış bulunan ailedir¹¹.

Kanun yukarıda da belirttiğimiz gibi yalnızca evlilik birliğinin kurulması esnasında kurallar öngörmemiş, TMK md. 185 ile evlilik birliği devam ettiği sürece eşlerin yerine getirmeleri gereken ortak yükümlülükler düzenlenmiştir. Söz konusu

⁷ Erol Cansel, *Sosyal Devlet ve Aile*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.26, S.3, 1969, ss.16.

⁸ Mehmet Akif Tutumlu., *Teorik ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku* C.1 (2. Baskı), Seçkin, Ankara, 2009, ss.33., Koçhisarlıoğlu, evlilik birliği başkanı terimine ilişkin değerlendirmesinde, hukukun aile birliğinin iç işlerini yalnızca zorunlu olduğu ölçüde düzenlemenin ve eşleri mümkün olduğunca serbest bırakmak için çaba göstermenin gerekliliğini savunmuş, ancak bu şekilde ailenin yaşam tarzına saygı gösterilmiş olacağını belirtmiştir. Cengiz Koçhisarlıoğlu, *Aile Hukukunda Eşlerin Eşitliği*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.40, S.1, 1988, ss.261, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/302/2837.pdf>, (Erişim Tarihi:05.02.2018).

⁹ Dural, Ögüz, Gümüş, *a.g.e.*, ss.4.

¹⁰ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (2 Bası), Turhan Kitabevi, Ankara, 2016, ss.3.

¹¹ Bilge Öztan, *Aile Hukuku* (6.Bası), Turhan, Ankara, 2015, ss.6.

hükme göre eşler, evlenme ile kurulmuş bulunan birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak, birlikte yaşamak ve birbirine yardımcı olmak zorundadır. Bunun yanında evlilik birliğinden doğan yükümlülükler, boşanma veya ayrılık davası açılmakla sona ermemekte, evlilik birliğinin hukuken sona ermesinin boşanma kararının kesinleşmesine bağlı olması sebebiyle, boşanmaya ilişkin mahkeme kararının kesinleştiği tarihe kadar varlığını korumaktadır¹².

Evlilik birliğinin kurulmasından, evlilik birliğinin boşanma davası ile sona erdirilmesi durumunda boşanmaya ilişkin mahkeme kararının kesinleştiği tarihe kadar geçen süreçte, bir taraf için yükümlülük, diğer taraf için hak olarak kendisini gösteren bu hususlara aykırı davranılması halinde ise, söz konusu yükümlülüklerin yerine getirilmesini talep etme hakkı doğmaktadır¹³.

Aile bireyleri arasında mevcut bulunan dayanışma yükümlülüğü, ihtiyaç duyulması halinde aile bireylerinin yardıma muhtaç durumda olanlara yardım etmesini gerektirir. Aile düzenini korumak ve aile bireylerinin zaruret haline düşmesini engellemek amacıyla Kanunda belirtilen hısımlar arasında nafaka yükümlülüğü öngörülmüştür¹⁴. Nafaka yükümlülüğü ile nafaka alacaklısının sosyal seviyesine uygun bir şekilde yaşamına devam etmesi, bakım ve geçimini sağlayabilmesi için gerekli ihtiyaçların temini amaçlanmıştır¹⁵. Yukarıda belirttiğimiz yükümlülükler ve yükümlülüklerin varlığını devam ettiren bu süreç boyunca nafaka, kendisini hem aile birliği içinde hem de evlilik birliğinin sona ermesinden sonra, boşanmanın bir mali sonucu olarak göstermektedir.

1.2. Nafakanın Tarihi

Nafaka, aile kurumu kadar eskiye dayanmasına karşın, önemini aile kavramının hukuki bir kurum niteliğinde kabulü ile kazanmıştır¹⁶. Nafaka, dini ve

¹² Mehmet Akif Tutumlu., *Teorik ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku* C.2 (2. Baskı), Seçkin, Ankara, 2009, ss.1126.

¹³ Öztan, a.g.e., ss.191.

¹⁴ Ali Cemal Ruhi, *Yargıtay İçtihatlarıyla Nafaka Hukuku* (3. Baskı), Seçkin, Ankara, 2010, ss.18.

¹⁵ Gonca Gülfem Bozdağ, *Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014, ss.3.

¹⁶ Bozdağ., a.g.e., ss.3.

ahlaki görevler ve sosyal düşüncelerin etkisiyle ortaya çıkmış bir yükümlülüktür¹⁷. Muhtaç kişilere yardım, sosyal ve ekonomik değişimler sonucu sosyal devlet anlayışının gereği olarak kabul edilmiştir¹⁸. Sosyal devlet anlayışındaki gelişmelerin bir sonucu olarak nafaka, yasal düzenlemelere konu yapılmış ve nihayet kanuni bir yükümlülük haline gelmiştir¹⁹. Söz konusu yükümlülük tarih boyunca karşılaştığımız değişim ve gelişimler sebebiyle toplumdan topluma farklılıklar gösterir²⁰. Ancak kadının nafaka alacaklısı olabilmesi, yaşadığı toplumda bir birey olarak var olabilmesi ve hak ehliyetine sahip olması gerekliliğinin toplumca kabul görmesi ile orantılı bir tarihsel gelişime sahiptir²¹.

Eski Atina Hukuk sistemine bakıldığında boşanmanın caiz olduğu fakat koca için nafaka yükümlülüğünün kadının hiçbir kusurunun mevcut olmaması halinde söz konusu olduğu görülmektedir²². Ayrıca Atina Hukuk sisteminde çocuklar da babalarına karşı nafaka yükümlüsü konumunda bulunmaktaydı. Ancak babanın çocuğa bir sanat öğretmemiş olması ve gayri meşru bir birliktelikten doğmuş olması hallerinde nafaka yükümlülüğü ortadan kalkmaktaydı²³.

Roma Hukukunda ailenin, babanın mutlak hakimiyetine dayandığı ve bir kimsenin özel hukuk bakımından şahıs kabul edilebilmesi için, Roma vatandaşı olma, bir babanın mutlak hakimiyeti altında bulunmama şartlarının yerine getirilmesi şartlarının mevcut bulunduğu görülmektedir²⁴. Roma aile hukukunda eşler arasında nafaka verme yükümlülüğü bulunmaması sebebiyle nafakaya ilişkin talepler, sistem

¹⁷ Hatice Perkaş, *Boşanmada Yoksulluk Nafakası*, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, ss.4.

¹⁸ Esra Şeren Demirel, *Yoksulluk Nafakası*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, ss.4.

¹⁹ Perkaş., *a.g.e.*, ss.4.

²⁰ Demirel., *a.g.e.*, ss.4.

²¹ Bozdağ., *a.g.e.*, ss.4.

²² Pembe Özdemir Kol, *Türk Hukukunda Tedbir Nafakası*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013, ss.4.

²³ İsmail Doğanay, *Nazari ve Tatbiki Muhtelif Nafaka Davaları*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1961, ss.11.

²⁴ Özcan Karadeniz, *Roma Hukukunda Peculium' Müessesesi*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.3, 1968, ss.180, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/333/3382.pdf>, (Erişim Tarihi:14.11.2017)

dışı yargılama olarak adlandırılan ve devlet memuru sıfatına sahip bir hakim tarafından tek bir aşamada görülen davalar aracılığı ile çözüme kavuşturulurdu²⁵.

Fransız Hukuk Sistemine bakıldığında görülmektedir ki kadının hukuki statüsünde olumlu değişiklikler kendisini Fransız İhtilalinden sonra göstermiştir²⁶. 13 Temmuz 1907’da kabul edilen bir kanun ile evli bir kadının kendi emeği neticesinde sahip olduğu şeyler üzerinde tasarruf etme hakkı tanınmış fakat söz konusu bu hak, evin giderlerine katılma gibi erkek lehine birtakım düzenlemelerle kısıtlanmıştır²⁷. Evlilik birliğinin sona ermesinden doğan nafaka ise evlilikten kaynaklanan bakım ve geçindirme yükümlülüklerinin birliğinin sona ermesi neticesinde ortadan kalması sebebiyle kusurlu eşe yüklenen bir tazminat ve ikinci olarak çocuklar kendisine tevdi edilen eşin çocukların geçimi için diğer eşten talep edebileceği bedel olarak düzenlenmiştir²⁸.

İslam hukukunda ise akraba nafakası, köle nafakası, hayvan nafakası ve zevce nafakası olarak isimlendirilen dört nafaka mevcuttur²⁹. Evlilik birliği içinde koca, karısına nafaka sağlamakla yükümlü kılınmıştır³⁰. Kocanın karısına sağladığı bu nafaka zevce nafakası olarak isimlendirilir. Kocanın söz konusu bu yükümlülüğünün mevcudiyeti için, karısının haklı bir sebep olmaksızın kocasını terk etmemiş ve ona itaatten kaçınmamış olması gerekir³¹. İslam hukukunda yalnızca koca nafaka ödemekle yükümlü kılınmıştır. Kadının mali durumunun iyi ya da kötü olmasının nafaka yükümlülüğü üzerinde bir etkisi bulunmamakta, kadın kocasına nafaka sağlamakla yükümlü tutulmamaktadır³². Bunun yanında evlilik birliğinin boşanma ile

²⁵ Bahattin Aras, *Roma Hukukundan Günümüze Boşanma Davalarında Yargılama Usulü ve Günümüz Aile Mahkemeleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005, ss.40

²⁶ Kol, *a.g.e.*, ss.4.

²⁷ Halil Cin, *Tarih Boyunca Kadının Hukuki Statüsü Bakımından Türk Kadınının Durumuna Kısa Bir Bakış*, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Jale Akipek’e Armağan, Konya, 1991, ss.8.

²⁸ Emin Başaklar, *Nafaka Davaları*, Halkevleri Kültür Vakfı Basımevi, Ankara, 1974, ss.280.

²⁹ Bozdağ, *a.g.e.*, ss.5, Servet Armağan tarafından nafaka, sosyal güvenliği gerçekleştiren ve uyulması mecburi olan müesseseler arasında sayılmıştır. Servet Armağan, *İslam Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler* (2. Baskı), Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 1992, ss.185.

³⁰ Kol, *a.g.e.*, ss.5. İslam Hukukunda kocanın nafaka sağlama yükümlülüğünü ortadan kaldıran haller için bkz. Mehmet Dirik, *İslam Hukukunda Kocanın Nafaka Mükellefiyetini Düşüren Haller*, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, S. 25, 2015, http://isamveri.org/pdfdrq/D02533/2015_25/2015_25_DIRIKM.pdf, (Erişim Tarihi: 05.03.2019)

³¹ Doğanay, *a.g.e.*, ss.4.

³² Recep Çetintaş, *İslam Hukukunda Evlenmeden Doğan Haklar Bakımında Nafaka*, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, S.24, 2014, s.185-203, ss.187,

sona ermesi halinde, başka bir evlilik yapmadan önce geçirmesi gereken ve iddet olarak adlandırılan süre boyunca kadının, yeme, içme barınma gibi zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması için iddet nafakası verilmesi kocanın yükümlülüklerindendir³³.

Kadının İslam hukukunda nafaka yükümlülüğü bulunmaması boşanma halinde her zaman nafaka alacaklısı konumunda bulunması anlamına gelmiyordu. İslam hukukunda kadın tam fiil ehliyetine sahiptir³⁴. Bu sebeple de şahsi malları üzerinde mutlak tasarruf hakkını kullanır³⁵. Ancak boşanma yetkisi öncelikle kocaya verilmiş (talak), kadının ise kocasıyla anlaşarak (muhalaa) ya da kadıya başvurarak boşanmasına olanak sağlanmıştır³⁶. Talak yoluyla boşanma mahkemeye başvurulmaksızın, koca tarafından yapılan tek taraflı irade beyanıyla gerçekleşir³⁷. Bu durumda koca yukarıda da bahsettiğimiz gibi iddet olarak adlandırılan süre boyunca, yeme, içme barınma gibi zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması için iddet nafakası vermekle yükümlüdür. Ancak muhalaa yolu ile boşanma halinde koca, kadının mehr ve iddet nafakasından vazgeçmesi suretiyle boşanmaya razı edilmektedir³⁸.

1.3. Türk Hukukunda Nafaka

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin İsviçre'den iktibas edilerek 1926 yılında yürürlüğe girmesinden önce nafakadan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Mecelle'de konuya ilişkin hüküm bulunmaması sebebiyle Fıkıh kitaplarına yer bulan prensipler çerçevesinde çözüme kavuşturulurdu³⁹. Ancak 1917 tarihinde "Meşihatî-İslamiye"

http://isamveri.org/pdfdrg/D02533/2014_24/2014_24_CETINTASR.pdf, (Erişim Tarihi: 05.03.2019)

³³ Ali Kaya, *17. Yüzyıl Bursa Şer'iye Sicillerinin İslam Aile Hukuku Açısından Tahlili*, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.17, S.1, 2008, ss.100, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/143757>, (Erişim Tarihi: 05.03.2019)

³⁴ Demirel, a.g.e., ss.5.

³⁵ Cin, a.g.e., ss.11

³⁶ Güven Dinç, *Şer'iye Sicillerine Göre XIX. Yüzyıl Ortalarında Antalya'da Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu*, OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi), C.17, S.17, 2005, ss.7, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/114132>, (Erişim Tarihi: 20.11.2017)

³⁷ Mehmet Yetişgin, Toroshan Özdamar, *XX. Yüzyılın Başlarında Osmanlı Devletinde Aile Kurumu: Besni Örneği*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, C.13, S.1, 2016, ss.230, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/222206>, (Erişim Tarihi: 20.11.2018)

³⁸ Dinç, a.g.e., ss.7.

³⁹ Doğanay, a.g.e., ss.8.

tarafından “Kitabül Nafakat” eseri hazırlanmış, kanun mahiyeti taşıyan eser “Matbaayı-âmire” de basılmıştır⁴⁰. Tam ismi el-Cüz’ü’l- Evvel mine’l-Ahkâmi’ş-Şer’iyyr fi’l-Ahvâli’ş-Şahsiye olan bu eser Ali Haydar Efendi tarafından hazırlanmıştır⁴¹. Söz konusu eser bir mukaddime ve sekiz bölüm ve 634 maddeden ibarettir⁴². Nafaka hukukuna evlilik nafakası ile başlanmış, İslam hukukçularınca takip edilen genel tasnif doğrultusunda evlilik, hısımlık ve mülkiyet nafakasına yer verilmiştir⁴³. Kitabül Nafakat, İslam Hukukunda nafakaya ilişkin düzenlenmiş ilk kanun olma niteliğine sahiptir⁴⁴. 743 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1926 yılına kadar nafakaya ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde söz konusu eser prensiplerine bağlı kalınmıştır⁴⁵.

4 Ekim 1926’da yürürlüğe girmiş Medeni Kanun ile İslam Hukuku yerini günümüzde de geçerliliğini koruyan laik kanunlara bırakmıştır. 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi, kadının fiili ve hukuki durumuna dair eşsiz bir inkılap olarak kabul edilmektedir⁴⁶. 743 sayılı Kanunun ardından, halen yürürlükte olan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu⁴⁷ 2002 yılında yürürlüğe girmiş ve 4721 sayılı Kanunda özellikle kadın erkek eşitliğini sağlama amacına yönelik birçok düzenlemeye yer verilmiştir⁴⁸. Bu değişiklikler, Kadına Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi’nin⁴⁹ hükümleri ile birlikte değerlendirildiğinde yerinde görülmektedir⁵⁰.

⁴⁰ Doğanay, a.g.e., ss.8.

⁴¹ Ali Aslan Topçuoğlu, *Mecelle Şârihi Ali Haydar Efendi’nin Hayatı ve Hukukçuluğu*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S.28, 2010, ss.343, <http://sutad.selcuk.edu.tr/sutad/article/view/474>, (Erişim Tarihi: 26.12.2017).

⁴² Topçuoğlu, a.g.e., ss.344.

⁴³ İsmail Narin, *Ali Haydar Efendi’nin Hayatı İlmi Şahsiyeti ve Eserleri*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2001, ss.49

⁴⁴ Narin, a.g.e., ss.48., Eserin çevirisi için bkz. Orhan Çeker, *Nafaka Kanunu*, Ebru Yayınları, İstanbul, 1985.

⁴⁵ Doğanay, a.g.e., ss.8.

⁴⁶ Cin, a.g.e., ss.19.

⁴⁷ RG. 8/12/2001 T. 24607 S.

⁴⁸ Veysel Başpınar, *Türk Medeni Kanun ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.52, S.3, 2003, ss.83, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/1093/1672.pdf?show>, (Erişim Tarihi: 10.06.2018)

⁴⁹ RG. 25.06.1985 T. S.18792.

⁵⁰ Başpınar, a.g.e., ss.81. Türk Medeni Kanunu ile getirilen değişiklikler için bkz. Tahir Büyüktanır, *Türk Medeni Kanunu Değişiklikler ve Yeni Düzenlemelere İlişkin Açıklamalar*, Ankara Barosu Dergisi, S.2, 2002, s.55-109, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2002-2/4.pdf>, (Erişim Tarihi:05.02.2018).

Hukukumuzda nafakaya ilişkin uyuşmazlıklar 4721 sayılı Kanun çerçevesinde çözüme kavuşturulmaktadır. 4721 sayılı Medeni Kanunumuz incelendiğinde hukuk sistemimizde nafakanın, yoksulluk nafakası, iştirak nafakası, tedbir nafakası ve yardım nafakası olmak üzere dört görünüme sahip olduğu görülmektedir.

1.4. Nafakanın Hukuki Niteliği

Nafaka borcu doğrudan doğruya kanunun yüklediği bir yükümlülük şeklinde doğar. Bu yükümlülük tarih boyunca “*ahlaki bir vazife*” olarak görüldüğünden, nafaka, ahlak kurallarından kanuna geçmiş bir borç olarak kabul edilmektedir⁵¹. Hukuki işlemde, haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar da, borcun doğumu için kanunda öngörülmüş olguyu oluşturarak kaynağını kanun hükümlerinden alır⁵². Ancak nafaka borcu diğer borçlardan farklılık gösterir ve kanunda düzenlenmiş diğer gruplardan hiçbirine girmez⁵³.

Doğrudan doğruya kanundan doğan borçlarda, borcun kaynağı kanun hükmünde mevcut bulunan şartların gerçekleşmesiyle borç ilişkisi doğmakta, taraf iradesinin bu süreç üzerinde önemi bulunmamaktadır⁵⁴. Taraflar nafakanın miktarı, ödenme şekli gibi hususları aralarında bir sözleşme yaparak belirleyebilirler. Ancak nafakaya ilişkin bu hususlar, taraf iradelerinin ürünü olan bir sözleşme ile belirlenmiş olsa dahi nafaka borcu akdi bir yükümlülük kazanmaz. Nafaka borcu kanunda öngörülmüş şartların gerçekleşmesi ile kendiliğinden doğmakta, taraflarca yapılan geçerliliği hakimnin kabulüne bağlı olan bu sözleşmelerle yalnızca nafakanın kapsamı ve ödeme şekli belirlenmektedir⁵⁵.

⁵¹ Bozdağ., *a.g.e.*, ss.8.

⁵² M. Kemal Oğuzman, M.Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1* (10.Bası), Vedat, İstanbul, 2013, ss. 34.

⁵³ Ruhi, *a.g.e.*, ss.19.

⁵⁴ Mehmet Ayan, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)* (6.Baskı), Mimoza, Konya, 2010, ss.72.

⁵⁵ Ruhi, *a.g.e.*, ss. 19.

1.5. Nafaka Alacağının Özellikleri

1.5.1. Genel Olarak

Nafaka borçlusu için borç, nafaka alacaklısı için ise bir alacak hakkı olan nafaka, diğer alacak hakları için söz konusu olan özellikleri de taşımakla beraber, amacı ve hukuki dayanağı sebebiyle diğer alacak haklarından farklı, kendine özgü birtakım özelliklere sahiptir⁵⁶.

1.5.2. Nafaka Alacağı Kamu Düzenini İlgilendirir

Ailenin huzur ve refahının, çocuk ve annenin korunması için gerekli önlemleri alma ve teşkilatı kurma görevi, Anayasa md. 41/2 ile devlete yüklenen bir ödev haline getirilmiştir. Aile hukukunda yer alan, aile birliğini ve toplum düzenini koruma amacına hizmet eden çoğunlukla emredici niteliğe sahip kurallar, Anayasa’da devletin ödevi haline getirilen görevinin yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁷ Aile birliğine ilişkin hükümlerin kaynağında, aile hukukundan doğan yükümlülüklerin niteliği gereği ahlak ve kamu düzeni düşünceleri egemendir⁵⁸. Devletin aile birliğine emredici hükümlerle müdahalesi, ailenin ve aile birliğinin korunması, çocukların ise toplum içinde ve hatta anne ve babalarına karşı koruma altına alınmasının kamu düzenini ilgilendirmesinin bir sonucudur.

Kamu düzeni ise, *“belirli bir ülkede belirli bir zamanda ve belirli bir konuda kamu yararını, kamu vicdanını ve genel ahlâkı çok yakından ilgilendiren, toplumun temel yapısını ve kamusal menfaatleri koruyan kurallar bütünü”* şeklinde tanımlanmıştır⁵⁹.

Evlilik birliği boyunca ve bazı durumlarda birliğin sona ermesinin ardından devam eden süreçte, gerek eş gerekse de çocukların korunması adına koruyucu birtakım hükümler öngörülmüştür. Medeni Kanun kapsamında düzenlenmiş bulunan nafaka da, ailenin korunması adına gerekli önlemlerin devletçe alınması ödevinin bir

⁵⁶ Kol, a.g.e., ss.8.

⁵⁷ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss.4.

⁵⁸ Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss. 11.

⁵⁹ Ruhi, a.g.e., ss. 110.

sonucu olarak kaynağını Anayasa'dan alır ve kamu düzenini ilgilendirir. Yukarıda da yer verdiğimiz gibi nafaka yükümlülüğü “*ahlaki bir vazife*” olarak görüldüğünden, ahlak kurallarından kanuna geçmiş bir borç olarak kabul edilmektedir⁶⁰.

Nafaka istemi iç hukukta kamu düzenini ilgilendirdiğinden taraflar yabancı olsa dahi Türk mahkemeleri nafaka davasına bakma yükümlülüğü altındadır⁶¹.

1.5.3. Nafaka Alacağı Devredilemez

Nafaka alacağı niteliği sebebiyle devredilemeyen alacak hakları arasında yer almaktadır⁶². Alacağın devri, bir alacak hakkının alacaklı sıfatının değişmesidir⁶³. Alacağın devri ile alacak hakkı, devreden malvarlığından devralanın malvarlığına geçer⁶⁴. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu⁶⁵ md. 183'e göre, kanun, sözleşme ya da işin niteliği engel olmadıkça alacak, üçüncü bir kişiye devredilebilmektedir. Kanunda düzenlediği üzere bazı alacak haklarının devri mümkün değildir. Alacağın devrini engelleyen sebepler, kanundan doğan engeller, işin niteliğinden doğan engeller ve sözleşmeden doğan engeller olmak üzere üç grup altında toplanmaktadır⁶⁶.

Nafaka alacağı işin niteliği gereği devri mümkün olmayan alacak hakları arasında yer almaktadır.⁶⁷ Çünkü nafaka alacağı kişiye sık sıkıya bağlı bir hak niteliğinde olup sosyal amacı onun diğer alacak hakları gibi devrine engel olmaktadır⁶⁸. Nafaka yükümlülüğünün amacı nafaka alacaklısının zaruret halinin giderilmesidir⁶⁹. Bu nedenle takdirinde nafaka alacaklısının şahsı ve ihtiyaçları dikkate

⁶⁰ Bozdağ., a.g.e., ss.8.

⁶¹ “Nafaka davası kamu düzeni ile ilgilidir. Nafaka davasında her iki taraf yabancı olsa bile Türk mahkemeleri, davalının muvafakatini aramaksızın yetkilidir.” YHGK. T.22.11.1967, E.804, T.553, Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss. 453.

⁶² Ruhi, a.g.e., ss. 108.

⁶³ Pierre Tercier, Pascal Pichonnaz, H. Murat Develioğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (1.Baskı), Okikilevha, İstanbul, 2016, ss. 517., Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (14. Baskı), Ankara, Yetkin Yayınevi, 2012, ss.1224.

⁶⁴ M. Kemal Oğuzman, M.Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.2* (10.Bası), Vedat, İstanbul, 2013, ss.547.

⁶⁵ RG., 4/2/2011 T., 27836 S.

⁶⁶ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (21. Bası), Ankara, Turhan Kitabevi, 2017, ss.996, Haluk Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (12. Bası), Beta, 2012, ss.355, Oğuzman, Öz, a.g.e, C.2, ss. 559.

⁶⁷ Eren, a.g.e., ss. 1237. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku*, ss. 999.

⁶⁸ Tutumlu, a.g.e. C.2, ss. 1157., Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss. 453.

⁶⁹ Ruhi, a.g.e, ss. 108.

alınır. Devri halinde nafaka yükümlülüğü ile yerine getirilmek istenen sosyal amaç yitirileceğinden devredilmesi mümkün değildir⁷⁰.

Ancak nafaka alacağının devredilememesi halinin, nafaka alacağının amacını yerine getirebildiği süre ile sınırlı olduğu belirtilmektedir⁷¹. Bu sebeple birikmiş nafaka alacaklarının yoksulluğun giderilmesi amacını yerine getirememiş ve fonksiyonunu kaybederek alacaklının şahsına bağlı olma niteliğini yitirmiş olması sebebiyle üçüncü kişiye devredilmesi mümkündür⁷².

1.5.4. Nafaka Alacağı Rehnedilemez

Nafaka alacağı rehnedilemeyen alacak hakları arasında yer almaktadır. Türk Medenî Kanunu md. 954'e göre, "Başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir". Bir alacak üzerinde rehin hakkı kurulabilmesi için bağımsız olarak temlike elverişli olması gerekir⁷³. Yukarıda belirttiğimiz gibi nafaka alacağı niteliği gereği devredilememektedir. Bunun bir sonucu olarak rehnedilmesi de mümkün değildir. Ancak muaccel olarak şahsa bağlı alacak niteliğini kaybeden ve malvarlığı hakkına dönüşen nafaka alacağı, yoksulluğun giderilmesi fonksiyonunu da yitireceğinden devredilebilecek ve buna bağlı olarak da rehnedilebilecektir⁷⁴.

1.5.5. Nafaka Alacağı Hacedilemez

Kanun koyucu borçlunun ve ailesinin muhtaç hale gelmemesi, ihtiyaçlarını karşılamaya devam edebilmesi ve toplumsal dengeyi koruma amacıyla, bazı hak ve malların hacedilemeyeceğini düzenlemiş bunun yanında bazı hak ve malların da kısmen haczine izin vermiştir⁷⁵. Nafaka alacağının hacedilmesi sorunu ilama

⁷⁰ Mecit Demir, *Türk Medeni Hukuk Öğreti ve Uygulamada Yoksulluk Nafakası* (1. Baskı), Seçkin, Ankara, 2018, ss.25.

⁷¹ Yılmaz Ergenekon, *Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakaları*, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1966, a.g.e., ss.37.

⁷² Akif Genç, *Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakası*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012, ss.11-12., Ruhi, a.g.e., ss. 108.

⁷³ Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku* (17.Baskı), Filiz, İstanbul, 2014, ss.1039.

⁷⁴ Demir, a.g.e., ss. 25.

⁷⁵ Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, Muhammet Özekes, *İcra ve İflas Hukuku* (3. Bası), Ankara, 2016, s.203.

dayanmayan, ilama dayanan ve birikmiş nafaka alacağı için ayrı ayrı incelenmektedir⁷⁶.

İcra ve iflas Kanunu md. 83'e göre, ilama bağlı olmayan nafakaların ancak bir kısmı haczedilebilir. Hükme göre, *“Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama müstenit olmayan nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir.”* Görüldüğü gibi tenzil edilecek lüzumlu miktarın tespitinde icra memurunu yetkili kılmıştır. Söz konusu miktarın belirlenmesinde, borçlu ve ailesinin sosyal, sağlık ve eğitim durumları gözetilir⁷⁷.

İlama dayanan nafaka alacağının haczedilmesi mümkün değildir. İlamlı nafakalar hakim tarafından, nafaka alacaklısının geçinmesi için gerekli olan miktar dikkate alınarak tayin edilmekte, bu sebeple haczedilememektedir⁷⁸. Çünkü söz konusu alacağın, hükmedilme amacına uygun olarak nafaka alacaklısına verilmesinde mutlak bir zorunluluk hali mevcuttur⁷⁹.

Birikmiş nafaka alacakları ise nafaka ile yerine getirilmek istenen yoksulluğun ve zaruret halinin giderilmesi amacını yitirerek, ilama dayanan alelade bir alacak niteliği kazanacaktır⁸⁰. Bu durumda hacze engel olan niteliği de ortadan kalkmış olacağından birikmiş nafaka alacağının haczedilmesi mümkündür⁸¹.

1.5.6. Nafakadan Feragat Edilemez

Hukuk Muhakemeleri Kanunu md.307'de belirtildiği üzere, davacının talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesine feragat denilmektedir. Bu hükme dayanarak davacı, dava dilekçesinde talep ettiği haktan tamamen veya kısmen feragat

⁷⁶ Tutumlu, a.g.e. C.2., ss. 1157.

⁷⁷ Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku* (28. Baskı), Yetkin, Ankara, 2014, ss.276.

⁷⁸ Kuru, Arslan, Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku*, ss.276.

⁷⁹ Ruhi, a.g.e., ss. 107.

⁸⁰ Ergenekon, a.g.e., ss. 36.

⁸¹ Genç, a.g.e., ss. 15.

edebilir⁸². Tasarruf ilkesinin tam olarak uygulanmadığı davalar da dahil olmak üzere, her tür davada davacı, feragat yoluna başvurabilir⁸³. Nafaka alacaklısı da HMK md. 307 hükmüne dayanarak, nafaka davasından feragat edebilir. Ancak nafaka isteminden önceden feragat edilmesi mümkün değildir. Bu sebeple nafaka alacaklısı ve nafaka yükümlüsü arasında kurulan, gelecekte nafaka talebinde bulunulmayacağına dair sözleşmeler de geçerli olmayacaktır⁸⁴. Söz konusu feragatin temini amacıyla nafaka borçlusu tarafından bir ödeme yapılması kararlaştırılmış olsa dahi, feragate ilişkin sözleşmeler geçerli hale gelmeyecektir⁸⁵. Buna karşın muaccel nafaka alacağından feragat edilebilir.

1.5.7. Nafaka Alacağı Takas Edilemez

Borcu sona erdiren hallerden biri olarak takas, iki kişinin birbirlerine karşı olan borçlarının, birbirine saydırılması olarak tanımlanmaktadır⁸⁶. Borçlulardan biri tarafından takasa ilişkin tek taraflı irade beyanının kullanılması ile borç sona erer⁸⁷. Hüküm doğurması için, irade beyanının kullanılması yeterli kabul edilmekte, söz konusu ilişkide hem borçlu hem alacaklı konumundaki karşı tarafın kabulü aranmamaktadır⁸⁸. Ancak Borçlar Kanunu md. 144 nafaka alacağını, ancak alacaklının rızasıyla takas edilebilecek alacaklar arasında sayılmıştır. Hükümün 3.bendine göre nafaka alacağının, doğrudan alacaklıya verilmesi gerekir. Çünkü nafaka, nafaka alacaklısı şahsın, beslenmesi, barınması kısaca yaşaması ile ilgili bir alacaktır ve söz konusu alacak için takas imkanı tanınması nafaka alacaklısını nafaka ile sağlanması istenen imkanlardan mahrum edecektir⁸⁹. Bu nedenle, alacaklının geçimi için gerekli olan ve sahip bulunduğu niteliği sebebiyle fiilen alacaklının eline verilmesi zorunlu

⁸² Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku* (25. Baskı), Yetkin, Ankara, 2014, ss.505.

⁸³ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, Muhammet Özekes, *Medeni Usul Hukuku* (4. Bası), Ankara, 2016 ss.481.

⁸⁴ Serhat Dolu, *İştirak Nafakası*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.ss.8.

⁸⁵ Ruhi, a.g.e., ss.107. “Boşanma davası sırasında annenin, velayeti altından bulunan küçüğün menfaatine aykırı olarak ve henüz tahakkuk etmemiş (doğmamış bir alacaktan) iştirak nafakasından feragati geçersizdir. Feragate ilişkin beyanı, küçüğün ergin olacağı tarihe kadar sürecek olan nafakayı kapsamaz. İştirak nafakası her an doğup işleyen haklardandır.” Yarg. 3. HD, T.13.09.2010, 9685/13957, Yasin Girgin, *Evlilik Birliğinin Sona Ermesi*, Yetkin, Ankara, 2013, ss.234.

⁸⁶ Nomer, a.g.e.,ss. 302., Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku*, ss.1071.,

⁸⁷ Fahrettin Aral, *Türk Borçlar Hukukunda Takas* (2. Baskı) Yetkin, Ankara, 2010, ss.21.

⁸⁸ Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku*, ss.1079.,

⁸⁹ Ergenekon, a.g.e., ss.33.

bulunan nafaka alacağıнын, alacaklının rızası olmadıkça takas edilmesi söz konusu olamayacaktır⁹⁰. Kanun kapsamında düzenlenmiş bulunan takas edilemezlik kuralı tek yönlüdür, söz konusu maddede sayılmış alacakların borçlusuna için söz konusudur⁹¹. Bu sebeple nafaka alacaklısının nafaka borçlusuna olan bir borcunu nafaka alacağı ile takas etmesi mümkündür. Nafaka alacaklısının, nafaka yükümlüsüne olan bir borcuna ilişkin takas beyanı tek başına yeterli olacaktır⁹².

1.5.8. Nafaka Alacağı Terekede Yer Almaz

Nafaka alacağı, nafaka alacaklısının ölümü halinde terekede yer almaz, mirasçılara intikal etmez⁹³.

Bir şahsın ölümünün ardından geride kalan, intikale elverişli malvarlığına tereke denir⁹⁴. Mirasbırakanın ölmeden önce sahip olduğu malvarlığının ve ölümünden sonra mirasçılara intikal edecek terekenin aynı hak ve borçları içerdiği düşünülebilir⁹⁵. Ancak bir kimsenin sağlığında sahip olduğu “malvarlığı” ve “terekede” eşanlamda olan, birbirinin yerine kullanılabilecek kavramlar değildir⁹⁶. Bazı hak ve borçlar malvarlığında bulunurlar ancak şahsın ölümüyle mirasçılara intikal edecek terekede yer almazlar⁹⁷. Çünkü hukukumuzda ölüm, kişinin sahip olduğu bazı haklar ve borçlar bakımından sona erme nedenidir⁹⁸. Mirasbırakanın şahsına bağlı olan, onun ölümü ile sona eren hukuki ilişkiler, haklar ve borçlar malvarlığında bulunmasına karşın terekede yer almazlar⁹⁹. Nafaka alacağı şahsa bağlı bir haktır ve bu sebeple nafaka alacaklısının ölümü ile sona erer ve mirasçılara intikal etmez¹⁰⁰. Ancak nafaka

⁹⁰ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss.353.

⁹¹ Aral, a.g.e., ss.110.

⁹² Ruhi, a.g.e., ss.107

⁹³ Ergenekon, a.g.e., ss. 82.

⁹⁴ Bilge Öztan, *Miras Hukuku* (3. Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara, 2008, ss.15., Suat Sarı, *Uygulamalı Miras Hukuku* (3.Baskı), Filiz, İstanbul, 2016, ss.17., Hüseyin Hatemi, *Miras Hukuku* (4.Bası), Vedat, İstanbul, 2004, ss. 6.,

⁹⁵ Sarı, a.g.e., ss.17.

⁹⁶ Gökhan Antalya, *Miras Hukuku* (1. Baskı), Vedat, İstanbul, 2009, ss.32-33., Öztan, *Miras Hukuku*, ss.15.,

⁹⁷ Mustafa Dural, Turgut Öz, *Türk Özel Hukuku C.4 Miras Hukuku* (8.Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015, ss.8., Antalya, *Miras Hukuku* ss.33.

⁹⁸ Sarı, a.g.e., ss.17.

⁹⁹ Dural, Öz, a.g.e, ss. 8., Sarı, a.g.e., ss.17.

¹⁰⁰ Kol, a.g.e., ss.14.

talep hakkı davada ileri sürülmesi halinde malvarlığı hakkına dönüşür ve mirasbırakanın terekesine dahil olarak mirasçılara geçer¹⁰¹.

Nafaka borçlusunun ölmesiyle nafaka borcu sona erer ve mirasçılara geçmez. Ancak nafaka borçlusunun ölümünden önce nafaka davası açılması halinde nafaka hakkının malvarlığı hakkına dönüşmesi sebebiyle davaya nafaka borçlusunun mirasçılara karşı devam edilir¹⁰².

1.5.9. Nafaka Borcunu Ödemekten Kaçınan Kimse Şikayet Üzerine Hapis Cezası İle Cezalandırılır

Mahkeme tarafından hükmedilen nafaka borcunu, ilamda yer verilen usul ve şartlarıyla ödemekten kaçınan kimse, nafaka alacaklısının şikayetine bağlı olarak, İcra ve İflas Kanunu¹⁰³ (İİK) md. 344 kapsamında öngörülen hapis cezası ile cezalandırılır¹⁰⁴. Nafaka borcunu, diğer borçlardan ayıran en önemli farklılık olarak kabul edilen söz konusu hükümde öngörülen ceza, para cezasına çevrilemez ve tecil edilemez¹⁰⁵. Ancak tazyik hapsine karar verilmesinin ve hapsin tatbikine başlanmasının ardından, ilam usul ve şartlarına uygun olarak yerine getirilirse nafaka yükümlüsü borçlu tahliye edilir¹⁰⁶.

¹⁰¹ Genç, a.g.e., ss.10. “Miras bırakanın sağlığında kullanmadığı nafaka isteme hakkı, ölümü halinde mirasçılar tarafından kullanılamaz ise de, dava açıldıktan sonra hak sahibi öldüğü takdirde mirasçılar, davayı külli halef olarak yürütebilirler. Çünkü dava açılmakla hak, mameleki nitelik alıp, ölümle de ölenin terekesine dahil olur.” Yarg. 2. HD, T.06.5.1974, E.2936, K.2795, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 10/04/2017).

¹⁰² Ruhi, a.g.e., ss.109.

¹⁰³ RG., 19/6/1932 T., 2128 S.

¹⁰⁴ Mehmet Hamzaçebi, *Türk Medeni Kanununa Göre Boşanma ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası (Düzenleniş Biçimi, Mukayesesi, Uygulamadaki Yeri ve Değeri)*, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S.3-4, 2002, ss.45, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/262211>, (Erişim Tarihi: 05.03.2019)

¹⁰⁵ Ruhi, a.g.e., ss. 19.

¹⁰⁶ Ömer Uğur Gençcan, *Nafaka Hukuku* (1. Baskı), Yetkin, Ankara, 2018, ss.780.

2. NAFKA T RLER 

Hukukumuzda nafaka, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu kapsamında farklı bölümlerde ve farklı hükümlerle düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu'nda nafaka, yardım nafakası ve bakım nafakası olmak üzere ikiye ayrılır. Bakım nafakası da yoksulluk nafakası, iştirak nafakası ve tedbir nafakası olmak üzere   e ayrılır.

2.1. Bakım Nafakası

Yoksulluk nafakası, iştirak nafakası ve boşanma davası süresince  ocuk ve eş için hükmedilen tedbir nafakası, çalışmamız kapsamında ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Ancak tedbir nafakasının kanunda düzenlenmiş olan diğör hallerine kısaca değinmekte fayda görülmektedir.

Evlilik birliğı içinde taraflar, bir takım hak ve y k ml l klere sahiptir¹⁰⁷. TMK md. 185'e göre evlilik birliğinin mutluluğı, eşler tarafından elbirliğı ile sağlanmalı, çocukların bakımı, eğitim ve gözetimine beraberce  zen gösterilmeli, eşler birbirine yardımcı olmalıdır. Ayrıca eşler, evlenmeyle kurulan birliğın giderlerine güçleri oranında, malvarlıkları ve emekleri ile katılmalıdır. Giderlere hangi eşin ne oranda ve şekilde katılacağının aile birliğı içinde eşlerin anlaşmaları ile belirlenmesi gerekir¹⁰⁸. Ancak evlilik birliğinden doğan söz konusu y k ml l klere aykırı davranılması ya da evlilik birliğine dair mühim bir hususta uyuşmazlık yaşanması halinde, ayrı ayrı veya birlikte hakimın müdahalesini talep etme hakkı eşlere, TMK md.195 ile tanınmıştır. Bu yönde bir talepte bulunulabilmesi için eşler arasında resmi bir evliliğin bulunması gerekmektedir¹⁰⁹.

¹⁰⁷ Akıntürk, Ateş, *a.g.e.*, ss.109.

¹⁰⁸ Damla G r pınar, *Eşlerin Evlilik Birliğinin Giderlerine Katılma Borcu*, Prof. Dr. Aydın Zevklilere Armağan II, Journal of Yaşar University E, C.8, S. zel, 2013, ss.1309., <https://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/8-Damla-GÜRPINAR.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.02.2018)

¹⁰⁹ "TMK'nun 195. maddesi "evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde eşler ayrı ayrı veya birlikte hakimın müdahalesini isteyebilirler. Hakim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır" hükmünü iktiva etmektedir. Maddenin lafzının incelenmesinden, "evlilik birliği" ve "eşler" ibarelerinin kullanıldığı görülmüştür. O halde bu madde hükmü gereğince eşlerin tedbir nafakası talep edebilmeleri için resmi bir evlilik birliğinin bulunması gerekir." Yarg. 3. HD, T.30.09.2004, E.10446, K.10215. <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 10/04/2017).

Hakim talep üzerine eşlere yükümlülüklerine dair uyarılarda bulunur, uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası bulunması halinde uzman kişilerden yardım talep edebilir. Hakim uyarı ile birlikte yükümlülüklerin yerine getirilmesi için makul bir süre de verir¹¹⁰. Bu süre sonunda uyarı sonuçsuz kalmışsa ya da yapılan uyarının sonuçsuz kalacağına hakim tarafından kesin kanaat getirilmişse süre verilmeksizin, kanunda belirtilen önlemler alınır¹¹¹. Tedbir nafakası Kanunda öngörölmüş bu koruyucu önlemler arasında yer almaktadır. Söz konusu hükümler kapsamında, evlilik birliği devam ederken, evlilik birliğinden doğan yükümlölüklerini yerine getirmeyen eşin tedbir nafakası ödemesine karar verilir.

Tedbir nafakasının hükmedildiğı diğeri bir hal, haklı bir sebebe dayanarak birlikte yaşamaya ara verilmesidir. Evlilik birliğinin kurulması ile eşler kural olarak birlikte yaşar¹¹². Ancak TMK. md.197 ile eşlerden birine kanunda öngörölmüş hallerin mevcut bulunması halinde ayrı yaşama hakkı verilmiştir. Bu haller kanunda, ortak hayat sebebiyle eşlerden birinin kişiliğinin¹¹³, ekonomik güvenliğinin ya da ailenin huzurunun tehlikeye düşmesi olarak sayılmıştır. Bu durumda hakim, haklı bir sebebe dayanarak ayrı yaşayan eşin talebi üzerine, kanunda öngörölmüş önlemleri alır. Yine tedbir nafakası kanunda düzenlenen önlemler arasında yer almaktadır. Ayrı yaşayan eş lehine tedbir nafakasına hükmedilebilmesi için, ayrı yaşamada haklı olunduğının kanıtlanması gerekir¹¹⁴.

TMK md.197/3’de görölmektedir ki, bir eşin ortak yaşama, haklı bir sebep mevcut değilken ara vermesi ya da ortak hayatın başka nedenlerle olanaksız bulunması

¹¹⁰ “Davacı sadece kocasının kendisini ortada bıraktığını ve ilgilenmediğini ileri sürmüş ve mahkeme de bu sebebe dayanarak nafakaya karar vermiştir. Hâlbuki karıya ve çocuklara bakmamak vakıası tek başına haklı sebep teşkil etmez. Bunun haklı sebep olabilmesi için Türk Kanunu Medenîsinin 161. maddesine hükmüne göre, mahkemenin kocaya ihtarda bulunması ve uygun bir ev açması için süre vermesi gerekir. Bu şart yerine getirilmeksizin kadının ayrı yaşamaya yetkili olduğunun kabulü ile nafakaya karar verilmiş olması kanuna aykırıdır.” Yarg. 2. HD., T.02.10.1953, E.1953/5203, K. 1953/4352, Kol, a.g.e., ss.33.

¹¹¹ Ruhi, a.g.e., ss.23

¹¹² Ruhi, a.g.e., ss.24.

¹¹³ “Davalı kocanın davacıyı kendisiyle karı koca gibi yaşamakta bulunduğui bir kadınla, yani metresiyle beraber bir evde yaşatması, medeni insanların anlayış ve görüşleri bakımından haysiyet kırıcı bir durumdur. Davacı kadın böyle bir durumda, yasanın sözü geçen maddesine dayanarak ayrı bir konut isteyebilir.” YHGK. T.25.11.1964 .2/1014/672., Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss.137.

¹¹⁴ Ruhi, a.g.e., ss.24.

halindeyse diğerk eş yukarıda bahsetmiş bulunduğumuz istemlerde bulunabilecek, Kanunda öngörölmüş koruyucu önlemler diğerk eş lehine hükmedilecektir.

Boşanma ve ayrılık davaları dışında, mutlak veya nisbi butlan davasında da tedbir nafakasına hükmedilmektedir. Bir hukuki işlemin kurucu unsurlarında herhangi bir eksik bulunmazken, geçerlilik unsurlarında eksik bulunması halinde hukuki işlemin butlanından söz edilir¹¹⁵. Evliliğin geçersiz olarak kurulmuş olması nedenine dayanılarak mahkeme kararıyla sona erdirilmesine ise evlenmenin butlanı denilmektedir¹¹⁶. Medeni Kanun'da evliliğin butlanı nisbi butlan ve mutlak butlan olarak iki şekilde düzenlenmiş, nisbi butlan ve mutlak butlan nedenleri sınırlı olarak sayılmıştır. Ancak Kanunda sayılan bu sebeplere dayanarak evliliğin butlanına karar verilmesini talep edebilecek kimseler farklıdır¹¹⁷. Mutlak butlan sebepleri kamu düzenini ilgilendirir ancak nisbi butlan sebepleri yalnızca tarafları ilgilendirir¹¹⁸. TMK md. 146'ya göre mutlak butlan davası, ilgisi olan herkes tarafından açılabilceğı gibi Cumhuriyet savcısı tarafından resen de açılabilir. Ancak nisbi butlan sebeplerinden biri var olmasına karşın kurulmuş evliliğin butlanı yalnızca söz konusu sebebe maruz bulunan kimse tarafından talep edilebilecektir¹¹⁹. Kanunda bu kişilerin nisbi butlan sebebiyle ilgili olarak oldukça sınırlı düzenlendiğı görölmektedir¹²⁰. Her iki geçersizlik sebebinde de evlilik, hakim kararıyla sonlandırılıncaya dek, geçerli olan evliliğin bütün sonuçlarını doğuracaktır. Bu nedenle evlenmenin butlanına ilişkin karar, geçmişe etkili değil, kararın kesinleştiğı tarihten itibaren ileriye etkilidir¹²¹. Evliliğin mutlak ya da nisbi butlanı talebiyle açılan davalarda, nafaka hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanacaktır. Bu kapsamda tedbir nafakası da aile mahkemesi hakimi tarafından, davanın devamı süresince, eşlerin geçimi, çocukların

¹¹⁵Sinan Sami Akkurt, *Türk Medeni Hukukunda Evlenmenin Butlanı*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008, ss.53.

¹¹⁶Dural, Oğuz, Gümüş, *a.g.e.*, ss.77.

¹¹⁷Kılıçoğlu, *a.g.e.*, ss.79.

¹¹⁸Ruhi, *a.g.e.*,ss.26.

¹¹⁹Şakir Berki, *Türk Medeni Kanununda Evlenmede Mutlak Butlan*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1962, C.19, S.1, ss.201, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/340/3576.pdf>, (Erişim Tarihi: 30.03.2018)

¹²⁰Kılıçoğlu, *a.g.e.*, ss.145.

¹²¹Dural, Oğuz, Gümüş, *a.g.e.*, ss.78.

bakımı ve korunmasına dair alınacak geçici tedbirlerden biri olarak karşımıza çıkmakta ve butlan davasının kesinleştiği tarihe kadar devam etmektedir¹²².

Yukarıda açıkladığımız üzere Medeni Kanun kapsamında öngörülen tedbir nafakası, evlilik birliği içinde ya da evlilik birliğinin sona erdirilmesi talebiyle mahkemeye başvurulması halinde, resmi bir evliliğin kurulmuş olması şartına dayanmaktadır. Ancak 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair yasa kapsamında hükmedilen tedbir nafakasının şartları incelendiğinde, Medeni Kanunda aranan şartlardan, kanunun amacı ve kapsamı sebebiyle uzaklaşıldığı görülmektedir. 6284 sayılı Kanunun koruyucu hükümlerinden yararlanabilmek için şiddete uğranması ya da uğrama tehlikesinin bulunması yeterlidir. Bu sebeple kanundan yararlanacak kimsenin aile üyesi olup olmamasının, medeni halinin ve cinsiyetinin bir etkisi bulunmamaktadır¹²³. Bu sayede tedbir nafakasına ihtiyaç duyan ve ekonomik mağduriyet içerisinde bulunan kimsenin maruz kaldığı şiddet, resmi bir evlilik birliği içerisinde değil, fiili bir birliktelik, dini nikahlı bir birliktelik içerisine meydana gelmiş olsa da tedbir nafakasına ve Kanun kapsamında öngörülmüş diğer koruyucu hükümlere başvurulabilecektir¹²⁴.

2.2. Yardım Nafakası

Yardım nafakası, TMK. md. 364 ile üstsoy, altsoy ve kardeşler arasında bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir. TMK. md. 364 göre “*Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür.*” Bu yükümlülük hukuki dayanağını Anayasa’nın “devletin amaç ve görevleri” başlıklı 5.maddesinde ve “ailenin korunması ve çocuk hakları” başlıklı 41. maddesinde bulmaktadır ve bu maddeler gereği devlet, Türk toplumunun temeli kabul

¹²² Ruhi, a.g.e., ss., 26.

¹²³ Necla Öztürk, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler*, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.8, S.1, 2017, ss.6, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/283776>, (Erişim Tarihi: 30.03.2018)

¹²⁴ Simge Saraçoğlu, *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasa Kapsamında Tedbir Nafakasına Hükmedilmesinin Koşullar*, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.2-2, 2016, ss.487-488 , 14.1.1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’a göre resmi olmayan birlikteliklerin kanunun koruyucu kapsamında yararlanıp yararlanmamasına ilişkin Yargıtay kararları için bkz. Hüsamettin Uğur, *Uluslararası Sözleşmeler ve AİHM Kararları Işığında Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Gayriresmi Evlilikler Hakkında Yargıtay Kararı*, Terazi Hukuk Dergisi, S.34, 2009, s.155-168.

edilen ailenin düzenini korumak adına gerekli tedbirleri almak yükümlülüğü altındadır¹²⁵.

Korunmaya muhtaç kişilere öncelikle yakınlarının bakması gerekmektedir ancak bu görevin yakınlarca yerine getirilmemesi halinde bu görev devlete düşmektedir¹²⁶. TMK md. 366 hükmüne göre, “*Korunmaya muhtaç kişilerin bakımı, bununla yükümlü kurumlar tarafından sağlanır. Bu kurumlar, yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilirler.*” Görüldüğü gibi kamu kurumları söz konusu hüküm ile yardım nafakası talep hakkına sahip olabilmektedir. Bunun temelinde halefiyet yatmaktadır. Hükümde söz edilen bu kurumlar korunmaya muhtaç kişilere bakarak, mükellef yakınların bakma borcunu yerine getirmekte ve yardım nafakası talebi ile açılacak dava halefiyet yolu ile korunmaya muhtaç kişiye bakan kuruma geçmektedir¹²⁷. Ancak mevcut düzenlemeye karşın bu durumla, uygulamada sıkça karşılaşılmamaktadır¹²⁸.

Yardım nafakası alacaklıları Kanunda sınırlı olarak sayılmıştır. Bu nedenle Kanunda sayılan kişiler dışında kalan bir kimse için yardım nafakasına hükmedilemez¹²⁹. Üstsoy ve altsoy arasında hangi derecede olursa olsun nafaka yükümlülüğü devam etmektedir¹³⁰. Kanunda sayılan hısımlar dışında kalan amca, dayı, hala, teyze ve yeğenler arasında ise nafaka yükümlülüğü bulunmamaktadır¹³¹. Ayrıca kanunda sayılan hısımlar arasında nafaka yükümlülüğü çift yönlü, karşılıklıdır. Bunun sonucu olarak baba çocuğuna karşı nafaka yükümlüsü olabilirken, çocuk da babasına nafaka ödeme yükümlülüğü altında bulunabilir¹³².

Yardım edilmemesi halinde yoksulluğa düşecek kimse, Kanunda sayıda sayılmış olan hısımlardan yardım nafakası talebinde bulunacaktır. Ancak nafaka talep

¹²⁵ Zümra Topuksak, *Yardım Nafakası*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011, ss.4

¹²⁶ Özlem Tüzüner, *Korunmaya Muhtaç Yaşlılara Bakan Kurumların Nafaka Yükümlüsü Hısımlardan Masrafları İsteyebilmesi*, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.9, S.113-114, 2014, ss.92.

¹²⁷ Tüzüner, *a.g.e.*, ss.93.

¹²⁸ Ruhi, *a.g.e.*, ss. 80.

¹²⁹ Kol, *a.g.e.*, ss.16

¹³⁰ Dural, Ögüz, Gümüş, *a.g.e.*, ss.341.

¹³¹ Akıntürk, Ateş, *a.g.e.*, ss. 445.

¹³² Ruhi, *a.g.e.*, ss. 78.

edebileceği kimselerin birden fazla olması halinde Kanun nafaka alacaklısının başvuracağı hısımların belirlenmesinde bir sıra öngörmüştür. Bu sebeple nafaka alacaklısı, nafaka yükümlülerinden nafaka talebinde bulunurken Kanunda öngörülmüş sırayı takip edecektir.

TMK. md. 365' göre “*Nafaka davası mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılır.*” Hükme göre nafaka yükümlülüğünde sıra, zümre sistemine dayanmaktadır¹³³. Birinci derece mirasçı altsoydur. Altsoyda kimse olmaması halinde ikinci derecede yer alan anne ve babası ile onlardan olanlar yani kardeşleri ve yeğenleri, ikinci derecede kimse bulunmaması halindeyse büyük ana ve baba ile onlardan olanlar yani teyze, dayı, hala, amca ve bunların altsoyu mirasçı olarak yer almaktadır¹³⁴. Buna göre nafaka alacaklısı öncelikle zümre sisteminde birinci derecede yer alan mirasçıları olarak altsoyuna başvuracaktır. Birinci sırada nafaka yükümlüsü mevcutsa ikinci sıraya başvurulamayacak, örneğin oğlu hayatta olan nafaka alacaklısı, annesinden nafaka talebinde bulunamayacaktır.

Her ne kadar nafaka yükümlülüğünde sıra, mirasçılıktaki sıra dikkate alınarak belirlense de kanun aile hukukuna göre yakınlıktan hareket etmektedir. Bunun sonucu olarak, miras hukukuna göre mirasçı olamayan, büyük ana ve büyük babanın ana ve babaları, nafaka yükümlülüğünde üstsoy ve altsoya ilişkin bir sınırlama getirilmemiş olması sebebiyle beşinci sırada nafaka yükümlüsü olabilmektedir¹³⁵.

Zümre içinde kök başı sağ iken ondan sonra sırada yer alanlardan nafaka talebinde bulunulamaz. Örneği kızı hayatta olan anne torunundan yardım nafakası talep edemezken, üstsoyu yani anne veya babası hayatta olan kimse de kardeşinden yardım nafakası talep edemez¹³⁶.

¹³³ Zümre sistemine ilişkin açıklama için bkz. Dural, Öz, *a.g.e.*, ss.18-49.

¹³⁴ Kılıçoğlu, *a.g.e.*, ss. 668. “*Davacı; davalının oğlu olan eşinin öldüğünü, zarurete düşüklerini ileri sürüp, velayeti altında bulunan küçük Kamile için davalının nafaka ödemesini istemiştir.*

İstek, Medeni Kanun'un 315. maddesine dayanan yardım nafakasına ilişkindir ve aynı Yasa'nın 316. maddesine göre mirastaki tertip sırası ile istenebilir. Küçük Kamile için dedesi davalının nafaka ödemesi için, öncelikle davacı annenin acze düşüp düşmediğinin araştırılması gerekir. Davacının çalışmasına engel durum olup olmadığı, acze düşüp düşmediği araştırılıp, tartışılmadan yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir.” Yarg. 2.HD, T. 27.10.1995, E.1995/10276, K.1995/11158, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 15.06.2017).

¹³⁵ Mustafa, Oğuz, Gümüş, *a.g.e.*, ss.347.

¹³⁶ Ruhi, *a.g.e.*, ss.87

Nafaka yükümlülüğünde sıraya uyularak nafaka talebinde bulunulduğu ancak aynı sırada birden çok yükümlünün bulunduğu durumlarda ise belirlenen nafaka miktarı, tarafların sosyal ve ekonomik durumu araştırılarak paylaştırılacaktır¹³⁷.

Nafaka kamu düzenini ilgilendirir. Bu sebeple boşanma davası sırasında hakim tarafından resen alınacak önlemlerden biri olan tedbir nafakasına, ya da boşanma halinde çocuğun velayeti kendisine verilmeyen eş tarafından ödenecek iştirak nafakasına hakim tarafından talep olmaksızın karar verilmektedir. Ancak boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek eş tarafından talep edilen yoksulluk nafakasına ve Kanunda öngörülen hısımlar arasında söz konusu olan yardım nafakasına yalnızca talep edilmesi halinde hükmedilir. Bu sebeple yardım edilmemesi halinde yoksulluğa düşecek kimsenin yardım nafakası alabilmesi, istemde bulunmasına bağlıdır¹³⁸.

Kanunda yardım nafakası talep eden taraf yönünden yoksulluğa “düşecek olma” şartı öngörülmüştür. Yardım nafakası talep edilebilmesi için nafaka alacaklısının yoksulluk halinde bulunması gerekirken, yoksulluk halinin nafaka talebinde bulunulduğu anda bulunması şart değildir¹³⁹. Yoksulluk kavramından ne anlaşılması gerektiğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiş, bu husus yargı kararlarında açıklığa kavuşturulmuştur¹⁴⁰.

¹³⁷ “Yine 365. maddesi uyarınca; işbu nafaka davasının, mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılması gerekir. Nafaka yükümlülerinden bir veya bir kaçından nafaka istenilmesi halinde diğerlerinin yükümlü olacağı nafaka miktarı gözetilerek (indirilerek) nafaka takdir edilmelidir. Somut olayda, davacı sadece babasından yardım nafakası talebinde bulunmuş, mirasçılıkta aynı derecede bulunan ve memur olması nedeniyle maaşı bulunduğu anlaşılan annenin ise sosyal ve ekonomik durumu tespit edilmeden ve annenin katkısı gözetilmeden, davalının tespit edilen geliri ve bakmakla yükümlü olduğu diğer çocukları ile yükümlülükleri nazara alınmadan nafakaya hükmedilmiştir....Yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan karar verilmesi usul ve yasaya uygun bulunmamıştır. Mahkemece, eksiklikler giderilip tespit edilecek duruma göre "hakkaniyete uygun" bir miktar nafakaya hükmedilmelidir.” Yarg. 3.HD, T.18.09.2008, E.9868, K.14968, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 11/06/2017), Medeni Kanunun 315. maddesine göre istenilen nafaka, Medeni Kanunun 316. maddesine göre mükellef olanlar hakkında mirastaki tertip sırasıyla ittihaz olunur. Davacının, davalıdan başka çocukları da olduğuna göre, onların da mali ve içtimai durumları araştırılıp, onlardan da alabileceği nafaka gözetilerek, sonucuna göre davalının payı kadar nafaka takdir etmek gerekir. Bu yönün gözetilmemesi doğru değildir. Yarg. 2.HD, T.24.01.1997, E.13947, K.936, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 14.06.2017)

¹³⁸ Ruhi, a.g.e., ss.80.

¹³⁹ Dural, Oğuz, Gümüş, a.g.e., ss.343.

¹⁴⁰ “Ülkemizin ekonomik durumu, bugünkü geçim şartları ve özellikle kazanç durumu gözetilip yoksulluğa (Zarurete) düşme halinin saptanması gerekir. Yoksulluğa düşme hali başkasının yardımı olmadan günlük yiyeceğini bile sağlayamayacak durumda olmaktır.” Yarg. 2.HD., T.03.03.1975, E.1975/1781, K.1975/2009, <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 10.06.2017).

Yardım nafakası talep edilebilmesi için, talepte bulunan kimsenin iyiniyetli olması bir diğer şart olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluğun nafaka alacaklısının kusuruyla meydana gelmiş olması nafaka talep edilmesine engel değildir ancak çalışma gücü ve imkanı olan kimse çalışmaması sebebiyle yoksulluğa düşmüşse, iyiniyetli olmaması sebebiyle yardım nafakasına hükmedilmeyecektir¹⁴¹. Kanun nafaka yükümlülüğünde kadın ve erkek arasında herhangi bir fark gözetmemiştir¹⁴².

Nafaka talep edilecek kimse altsoy ya da üstsoy ise yükümlünün ödeme kabiliyetine sahip olması yani yeterli mali gücünün bulunması şartı aranmaktadır.¹⁴³. Eğer nafaka yükümlüsü zor durumda kalmadan, yoksulluğa düşmeden yardım edebilecek durumdaysa mali gücünün yeterli olduğu kabul edilir. Ayrıca nafaka yükümlüsünün bakmakla yükümlü olduğu kimseler de ödeme gücünün belirlenmesinde önem taşımaktadır¹⁴⁴.

Civar hısımlar arasında yalnızca kardeşler yardım nafakası ödemekle yükümlü kılınmıştır¹⁴⁵. Kardeşlerin nafaka yükümlüsü olabilmesi için ödeme gücüne sahip olmaları yeterli olmamakta, diğer nafaka yükümlülerinden farklı olarak refah halinde bulunmaları aranmaktadır. Refah halinde olması şartı nafaka yükümlüsü kardeşin, yalnızca kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayabilmesi değil, bunun yanında tasarruf edebiliyor, yatırımlar yapabiliyor olması ve ortalamanın üzerinde bir yaşam standardına sahip olması şeklinde yorumlanmaktadır¹⁴⁶. Yargı kararlarında ise refah halinde bulunma, *“geliri çevresine ve sosyal durumuna göre lüks sayılabilecek şeyleri sağlamaya elverişli bulunan ve normal gereksinimler dışında her şeyi elde edebilecek bir bolluk ve zenginlik içinde olan kimse varlık (refah) halinde sayılır.”* şeklinde açıklanmaktadır¹⁴⁷.

¹⁴¹ Dural, Oğuz, Gümüş, a.g.e., ss.343.

¹⁴² “Gerek Anayasa gerek Medeni Kanun kadın erkek eşitliğini öngörmüş ve bunun sonucu olarak çalışma alanı ve imkanları kadın ve erkek ayrımı yapılmadan herkese açık tutulmuştur. Bunun için 1954 doğumlu olup vücut sakatlığı bulunmayan kızın çalışamayacağının kabulünde isabet yoktur.” Yarg 2 HD, T.23.06.1975, E. 5386, K.5641, <https://www.corpus.com.tr>. (Erişim Tarihi, 15.06.2017).

¹⁴³ Öztan, a.g.e., ss.1213.

¹⁴⁴ Dural, Oğuz, Gümüş, a.g.e., ss.345.

¹⁴⁵ Ruhi, a.g.e., ss.85.

¹⁴⁶ Kılıçoğlu, a.g.e., ss.667.

¹⁴⁷ Yarg. 2. HD., T.05.11.1985, E.1984/9089, K.1985/8985, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi: 14.12.2018)

Kardeşin yardım nafakası ödemekle yükümlü kılınması için kendisinin ve ailesinin ihtiyaçlarını karşıladıktan ve yardım nafakası ödedikten sonra da refah halinin devam etmesi gerekir¹⁴⁸.

Yardım nafakası miktarı hakim tarafından belirlenir. Yardım nafakası yoksulluk içinde bulunan kimsenin yoksulluğunun giderilmesi amacına hizmet eder. Bu sebeple miktarın tayininde nafaka alacaklısının ihtiyaçları, geçinmesi için zorunlu olan miktar ve yoksulluğunun giderilmesi esas alınacaktır. Bunun yanında belirlenecek miktarının üst sınırını nafaka yükümlüsünün ödeme gücü oluşturur. Çünkü nafaka miktarı, nafaka alacaklısının ihtiyaçları ne kadar olursa olsun, nafaka yükümlüsünün ödeme gücünü aşamaz¹⁴⁹. Bu sebeple belirlenecek nafaka alacaklısının yoksulluğunu giderecek ve bunun yanında nafaka yükümlüsünün de ödeme gücünü aşarak yoksulluğa düşmesine neden olmayacak ölçüde olmalıdır.

Yardım nafakası davasında, davanın devamı boyunca ayrıca tedbir nafakasına hükmedilmez. Boşanma davası sırasında hükmedilecek tedbir nafakası kanunda açıkça düzenlenmiş bir hükme dayanmakta, sonrasında yoksulluk nafakası talep edilmeyecek olsa dahi, yoksulluk ve iştirak nafakasının varlığına bağlı olmaksızın, eş ve çocuk için resen alınacak önlemler arasında yer almaktadır. Yardım nafakası ödenmesi ya da ödenen nafakanın artırılması talebiyle açılan davada, dava süresince ödenmek üzere tedbir nafakasına hükmedilemez¹⁵⁰.

Nafaka hakkında verilen karar bildirici mahiyettedir. Nafaka borcu söz konusu hükümle yaratılmamaktadır¹⁵¹. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi nafaka borcu kanuni bir borçtur. Kanunda öngörülmüş şartların gerçekleşmesiyle doğar ve alacaklının yardım nafakası talep etmesi halinde hükme bağlanır. Talepte bulunabilmek için aranan şartlar mevcutsa her zaman istenebilir ve dava hakkına ilişkin bir zamanaşımı söz konusu

¹⁴⁸ Öztan, a.g.e., ss.1214.

¹⁴⁹ Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss. 451

¹⁵⁰ “Nafakanın artırılması davasında; ara kararıyla tedbiren nafakaya hükmedilemez. Yargılama sonunda takdir edilen (artırılan) nafaka miktarı da dava tarihinden geçerlilik arz eder.” Yarg. 3.HD., T. 18.10.2004, E. 2004/10810, K.2004/11177. <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 15/06/2017).

¹⁵¹ Öztan, a.g.e., ss. 1220.

değildir. Ancak hakkın kazanılmasının ardından, yerine getirilmesi için geçen süre bakımından zamanaşımı söz konusu olabilecektir¹⁵².

Tarafların durumlarında meydana gelen değişiklikler sebebiyle yardım nafakası miktarı artırılabilir veya azaltılabilir ve hatta nafakanın kaldırılmasına karar verilebilir¹⁵³. Ancak söz konusu değişiklik için nafaka miktarının değiştirilmesini isteyen tarafın talepte bulunması gerekmektedir.

Nafaka yükümlülüğü, nafaka alacaklısının ya da yükümlüsünün ölmesiyle sona erer. Bunun yanında yardım nafakası alan kimsenin evlenmesi de yardım nafakasını sona erdiren sebeplerdendir. Yardım nafakasının ölüm ve evlenme sebebiyle sona ermesi için hukuki olayın resmi kayıt ile tespiti yeterli olup, nafakanın sona ermesi için mahkemeye başvurulmasına gerek bulunmamaktadır¹⁵⁴.

Nafaka alacaklısının yoksulluk halinin sona erdiği ya da nafaka yükümlüsünün ödeme gücü kaybettiği hallerde yardım nafakasının sona ermesi için mahkeme kararı gerekmektedir¹⁵⁵. Nafaka alacaklısının evlenmeksizin karı koca hayatı yaşaması halinde de nafaka mahkeme kararıyla sona ererken, nafaka yükümlüsünden mirastaki sıraya göre daha önce gelen nafaka yükümlüleri ödeme gücüne kavuşursa, nafakanın kaldırılması istemiyle mahkemeye başvurulabilecektir¹⁵⁶.

¹⁵² Başaklar, a.g.e., ss.150.

¹⁵³ “..her dava açıldığı tarihteki koşullara göre incelenir ve dava tarihi itibariyle sonuç doğuracak şekilde hükmü bağlanır. Nafaka kararları da kanundan doğan bir borcu beyan edici nitelikte olup, gerek nafaka yükümlüsünün gerekse nafaka alacaklısının durumlarında sonradan meydana gelen değişiklikler sebebiyle gözden geçirilerek yeniden nafaka miktarı tayin etmek mümkündür. Bu nedenle dava ve karar tarihi itibariyle farklı miktarlara hükmedilmiş olması usul ve yasaya uygun bulunmamış, bozmayı gerektirmiştir” Yarg 3.HD, T.09.12,2004, E. 2004/13390, K.2004/13598, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 15/06/2017).

¹⁵⁴ Ruhi, a.g.e., ss. 92.

¹⁵⁵ Dural, Oğuz, Gümüş, a.g.e., ss.352.

¹⁵⁶ Ruhi, a.g.e., ss. 93.

İKİNCİ BÖLÜM

TEDBİR NAFAKASI

1. GENEL OLARAK TEDBİR NAFAKASI

Boşanma veya ayrılık davalarında talep edilen tedbir nafakası, Türk Medeni Kanunun, Aile Hukuku başlıklı ikinci kitabının, “Evlilik Hukuku” başlıklı birinci kısmında, “Geçici Önlemler” başlıklı md.169 ile düzenlenmiştir.

Boşanma, kanunda öngörülmüş sebeplerden birine dayanılarak açılacak dava sonucunda evlilik birliğine hakim kararı ile son verilmesidir¹⁵⁷. Evlilik birliği eşlerin iradeleri ile kurulur ve bu sebeple yine iradeleri ile sona erdirilebilmelidir¹⁵⁸. Ancak aile birliğinin sona ermesi yalnız karı ve koca değil, çocuklar üzerinde de bir takım hukuki sonuçlar doğurur. Boşanma davası açıldığında aile, yeni bir fiili ve hukuki durumla karşılaşır. Aile bireyleri yükümlülüklerini yerine getirmeyi ihmal edebilir ve bu durum bazı zararların doğmasına sebep olur¹⁵⁹. Tarafların aralarında çıkan uyuşmazlıkları sulh yoluyla çözmeleri eşlerin birbirinden ayrılan menfaatleri neticesinde mümkün olamayabilir¹⁶⁰. Bu süreçte her iki taraf da kendi menfaatleri yönünde hareket ederek uyuşmazlığın derecesini artırırken, boşanmayı bir güç kavgasına dönüştürerek aralarında bir çözüm üretebilme imkanını da ortadan kaldırır¹⁶¹.

Ailenin kamu düzeniyle ilişkisi sebebiyle devletin ve boşanmanın doğuracağı hukuki neticelerin bir tarafı olarak çocukların, aile birliğinde hak sahibi olduğu kabul edilmektedir¹⁶². Gerek kamu düzenini gerek evlilik birliğinin sona ermesinin neticelerinden doğrudan etkilenecek çocukları korumak amacıyla devlet, söz konusu

¹⁵⁷ Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss.235

¹⁵⁸ Filiz Güneşlioğlu, *Boşanma ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları*, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009, ss.8.

¹⁵⁹ Köseoğlu, Kocaağa, a.g.e., ss. 152.

¹⁶⁰ Öztan, a.g.e., ss.740.

¹⁶¹ Tolga Akkaya, *Boşanma Davasında Alınabilecek Geçici Hukuki Korumalar veya Hakimın Müdahalesi Yoluyla Çocuğun Korunması Kapsamında Zorunlu Arabuluculuk ve Boşanma Süreci (Aile) Danışmanlığı*, Ankara Barosu Dergisi, S.4, 2014, ss.31, <http://dergipark.gov.tr/abd/issue/33819/374515>, (Erişim Tarihi:05.02.2018)

¹⁶² Şakir Berki, *Boşanma ve Ayrılık*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.32, S.1, 1975, ss.136, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/311/2988.pdf>, (Erişim Tarihi: 30.03.2018).

sürece müdahale edecektir. Bu süreçte ailenin korunması adına gerekli önlemler ise hakim tarafından resen alacaktır. Alınacak tedbirler Medeni Kanun md.169'da düzenlenmiştir. TMK md. 169'e göre, “*Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır.*” Ancak ilgili maddede, boşanma davası süresince alınacak tedbirler sınırlı olarak sayılmamış, yaşam deneyimlerine göre en çok ihtiyaç duyulacak olan bazı tedbirler örneklendirilerek düzenlenmiştir¹⁶³. Bu sebeple hakim, gerek gördüğü benzer, başkaca tedbirler alma yetkisine de sahiptir¹⁶⁴.

Boşanma ve ayrılık davasını açılması halinde eşler ayrı yaşama hakkına sahiptir. Bu durumda bir eş ortak konuttan ayrılacaktır. Eşler arasında ortak konuttan kimin ayrılacağını ilişkin bir karara varılamaması halinde buna hakim karar verir¹⁶⁵. Söz konusu kararı verirken hakim, tarafların gelirleri, ekonomik durumları, sosyal çevreleriyle bağları ve özellikle çocukların eğitim çevrelerini göz önünde bulundurur¹⁶⁶. Bunun yanında hakim çocukların eşlerden hangisinin yanında kalacağı ve çocuklar kendisine bırakılmamış eşin çocuklarla kişisel ilişkisinin nasıl devam edeceğine ilişkin önlemlere de karar verilir¹⁶⁷.

TMK. md.169 hakime, eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alma yükümlülüğü de getirmiş, bu hükmün uygulama alanı Yeni Medeni Kanunun yasal mal rejimi olarak edinilmiş mallara katılma rejiminin kabul edilmiş olması sebebiyle artmıştır¹⁶⁸. Eşler arasında anlaşmayla mal ayrılığı seçilmemişse eşlerin mallarıyla ilgili önlemler yine hakim tarafından alınır¹⁶⁹.

Bu önlemler arasında tedbir nafakası ise, maddi imkanlarının kısıtlı olması sebebiyle geçimini sağlayamayan eş ve çocuk lehine karar verilen¹⁷⁰, aile birliğinin

¹⁶³ Haluk Bozovalı, *Mevzuattaki Son Değişikliklerle Öğretide ve Uygulamada Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları*, Kazancı Matbaacılık, İstanbul, 1990, ss.27.

¹⁶⁴ Ekrem Kurt, *Boşanma Davasında Hakim Alacağı Geçici Önlemler*, Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.1, 2013, ss.98.

¹⁶⁵ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss.128.

¹⁶⁶ Kılıçoğlu, a.g.e., ss. 151.

¹⁶⁷ Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss.286.

¹⁶⁸ Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss.286.

¹⁶⁹ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss.129.

¹⁷⁰ Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss.286.

korunması, eşlerin ve çocukların geçiminin sağlanması amacına hizmet eden nafaka olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tedbir nafakası her ne kadar boşanma davasının açıldığı tarihten itibaren hükmedilen bir nafaka olsa da, esasında kaynağını evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerde bulur. Evlilik birliğinin kurulması eşlere bir takım hak ve yükümlülükler yükler. Birliğin yönetimi de karı ve koca için hem hak hem de yükümlülük niteliğine sahiptir¹⁷¹. TMK md. 186/3'e göre eşler, birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılacaktır. Birliğin giderleri ile kastedilen, evlilik birliğinin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yapılması gerekli olan giderlerdir¹⁷². Bütün ailenin ihtiyaçlarını kapsayan bu giderler, gıda, konut, giyim, kişisel bakım, sağlık ve daha sayılabilecek temel ihtiyaçlara ilişkin yapılacak harcamaların yanında kültürel ihtiyaçlar için yapılan harcamaları da içine alır¹⁷³.

Evlilik birliğinden doğan yükümlülükler, boşanma veya ayrılık davası açılmakla sona ermemekte, evlilik birliğinin hukuken sona ermesinin boşanmaya ilişkin kararının kesinleşmesine bağlı olması sebebiyle, mahkeme kararının kesinleştiği tarihe kadar varlığını korumaktadır¹⁷⁴. Eşlerin birbirinin ve çocukların geçimini sağlama yükümlülüğü de evlilik birliğinin hukuken sona erdiği an yani boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği ana kadar devam edecektir¹⁷⁵. Tedbir nafakası, evlilik birliği sebebiyle eşlerin birbirine ve çocuklara karşı yerine getirmekle yükümlü olduğu bakım borcunun devamı niteliğindedir¹⁷⁶.

2. TEDBİR NAFKASINDA TALEP

Tedbir nafakasının konusunu eşlerin barınması, geçimi, çocukların bakım ve korunması için gerekli giderler oluşturur. Kanun koyucu, boşanma davasında tedbir nafakasının da içinde bulunduğu geçici önlemleri alma yetkisini hakime vermiştir. Bu

¹⁷¹ Dural, Ögüz, Gümüş, *a.g.e.*, ss.154.

¹⁷² Gürpınar, *a.g.e.*, ss.1296,

¹⁷³ Dural, Ögüz, Gümüş, *a.g.e.*, ss.157-158.

¹⁷⁴ Tutumlu, *a.g.e.* C.2, ss ss.1126.

¹⁷⁵ Ruhi, *a.g.e.*, ss.28.

¹⁷⁶ Öztan, *a.g.e.*, ss. 748.

önlemler hakim tarafından, herhangi bir istem mevcut olmasa dahi resen alınacaktır¹⁷⁷. Ancak eşlerin tedbir nafakasına ilişkin değişik şekil ve zamanlarda taleplerde bulunması da mümkündür¹⁷⁸.

Yargıtay tedbir nafakasına yönelik bir talepte bulunulmuş olması halinde hakimin tarafların istekleriyle bağlı olduğu ve taraflarca istenen miktarın üzerinde tedbir nafakasına hükmedilemeyeceği yönünde karar vermektedir¹⁷⁹. Bunun yanında boşanma davası sırasında, tedbir nafakası istemediğini bildiren eş lehine tedbir nafakasına karar verilmez¹⁸⁰. Ancak dava dilekçesinde, cevap dilekçesinde ya da duruşma esnasında tedbir nafakası talep edilmediğinin beyan edilmesi, daha sonra istenmesinin önünde bir engel oluşturmaz. Çünkü tedbir nafakası eşlerin birbirine ve çocuklara olan ve sürekli yinelenen bakım ve koruma yükümlülüklerinin yerine getirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Talepte bulunulmadığına ilişkin beyanlar ileriye dönük sonuç oluşturmayacak, beyanda bulunan eş, daha sonra tedbir nafakası talep edebilecek ancak dava tarihinden itibaren değil, talep tarihinden itibaren tedbir nafakasına hükmedilecektir¹⁸¹.

¹⁷⁷ “Boşanma, ayrılık ya da evliliğin iptali davalarının açılmasıyla talep olmasa da mahkemece kendiliğinden eşlere yönelik diğer geçici tedbirlerin yanında onların geçimi ve barınması gibi konularda tedbir nafakası da dahi her türlü önlemi alır.” YHGK, T.08.06.2016, E.2014/1008, K.2016/776, <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 15/06/2017).

¹⁷⁸ Ömer Uğur Gençcan., *Boşanma Tazminat Ve Nafaka Hukuku*, Yetkin, Ankara, 2015, ss.866.

¹⁷⁹ “Davacı 250.000.000 TL tedbir ve yoksulluk nafakası talep etmiştir. Mahkemece istek aşılarak 600.000.000 TL tedbir ve yoksulluk nafakasına karar verilmiştir. Hakim tarafların istekleriyle bağlıdır. (HUMK. M. 74) Ne var ki bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama gerektirmeyip, hükmün bu bölümünün Hukuk Usulu Muhakemeleri Kanununun 428/7. Maddesi uyarınca düzeltilerek onanmasını gerektirmiştir.” Yarg 2. HD, 17.03.2005 T., 3066 E. 4264 K., <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 15/06/2017).

¹⁸⁰ “Davalı kadın 20.02.2003 havale tarihli cevap dilekçesinde tedbir ve yoksulluk nafakası istemediğini bildirmesine rağmen talep aşılarak davalı yararına tedbir nafakasına hükmedilmesi doğru değildir (HUMK. md. 74.) Ancak, bu yanlışlığın giderilmesi yenide yargılama yapılmasını gerektirmediğinde kararın bu bölümünün düzeltilerek onanması yönüne gidilmiştir.” 2. HD. T.14.07.2002 – 9655/10790, Tutumlu, a.g.e. C.2, ss. 1132.

¹⁸¹ “...Davacı 13.10.2005 tarihli oturumda boşanma ve velayetin kendisine verilmesini istemiş, başkaca nafaka tazminat ve yargılama gideri talebinin olmadığını açıklamış, beyanını imzalamıştır. Eşlerin birbirine ve çocuklarına karşı olan bakım, barınma, koruma, gözetme yükümlülükleri sürekli yinelenen yükümlülükler olup; eşler yönünden evlilik sona erinceye kadar çocuklar yönünden ise kural olarak ergin olmakla sona erer. Davacının 11.13.2005 tarihli oturum beyanı, geriye doğru etkili olup, ileriye dönük sonuç doğurmaz. Bu sebeple davacı eş ve çocuklar yönünde istek tarihi olan 15.12.2005 tarihinden itibaren tedbir nafakasına karar verilmesi gerekirken, dava tarihinden geçerli olmak üzere tedbir nafakası verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” 2 HD, T. 05.07.2006, 4734 E., 10765 K., <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 15/06/2017).

3. TEDBİR NAFAKASINDA KUSURUN ETKİSİ

Kanun koyucu, boşanma davası açılınca çocuklar ve eş lehine alınacak önlemlere karar verilmesinde, tarafların kusurlu ya da kusursuz olmasıyla ilgili herhangi bir düzenlemeye yer vermemiştir. Hakim tedbir nafakasına ya da kanunda öngörölmüş diğör önlemlere hükmederken tarafların kusurunu dikkate almaz¹⁸². Söz konusu süreçte alınan önlemlerin, tedbir kararı verilen eşin kusurundan kaynaklandığını söylemek de mümkün değildir¹⁸³.

Tedbir nafakası kusurlu eşin ödemekle yükümlü olduğı bir para cezası niteliğinde değildir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi açılan boşanma davası ile aile yeni bir hukuki durumla karşılaşır ve tarafların menfaatleri birbirinden ayrıldığı için gerek eşlerin gerek çocukların korunması için hakim müdahalesine ihtiyaç duyulur. Çünkü boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiğı tarihe kadar evlilik birliğı ve evlilik birliğinden doğan yükümlölükler devam edecektir¹⁸⁴. Eşlerden birinin kusurlu davranışı diğör eşe evlilik birliğinden doğan bu yükümlölükleri yerine getirmekten kaçınma hakkı tanımamaktadır¹⁸⁵. Tedbir nafakası, eşlerin ve mevcutsa çocukların geçimini sağlama yükümlölüğünün, açılmış bulunan boşanma davasına ilişkin kararın kesinleştiğı tarihe kadar, hakim kararıyla yerine getirilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Tedbir nafakasının eşlerin ve çocukların korunması amacına yönelen önlemlerden olması nedeniyle eşlerin boşanmadaki kusur oranı hakim tarafından araştırılmaz ve eşlerin kusur ya da kusursuzluğunun tedbir nafakasına hükmedilmesinde bir etkisi bulunmaz¹⁸⁶. Bu sebeple evlilik birliğinin sona ermesinde

¹⁸² “Boşanma veya ayrılık davası açılınca hakim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, malların yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri bu hususta talep olup olmadığına bakmaksızın kendiliğinden (re’sen) almak zorundadır (TMK. Md.169). Yasada yazılı geçici nitelikteki bu tedbirlerin alınmasında tarafların kusurlu olup olmadıklarının önemi bulunmamaktadır. Kanunda “kusur” unsuruna yer verilmemiştir. Kusurlu eş yararına dahi, bu tedbirlerin alınması mümkündür.” Yarg. 2. HD., T. 17.05.2012, E.2011/17190, K.2012/13456. <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi, 02/03/2019)

¹⁸³ Halük Gedikli, *Boşanma ve Ayrılık Davalarında Alınacak Geçici ve Tedbir Önlemler ve Tedbir Nafakası*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006, ss.63.

¹⁸⁴ Ruhi, a.g.e., ss.28.

¹⁸⁵ Gedikli, a.g.e., ss.66.

¹⁸⁶ Öztan, a.g.e., ss. 742., Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss.285., Gençcan, Nafaka, ss.214., Dural, Öğüz, Gümüş, a.g.e., ss.129.

kusurlu olan eş lehine tedbir nafakasına hükmedilebilirken, kusur yalnızca tedbir nafakasına karar verilmesi değil verilecek nafakanın miktarı üzerinde de herhangi bir netice doğurmayacaktır¹⁸⁷.

Boşanma davasına ilişkin nihai karar verilirken, lehine tedbir nafakasına karar verilen eşin boşanmada kusurlu olduğunun tespit edilmiş olması hakim tarafından hükmedilen tedbir nafakasının kaldırılması ya da ödenmiş bulunanların iade edilmesini gerektirmez¹⁸⁸. Bunun yanında Yargıtay kararları incelendiğinde fiilen başkasıyla yaşayan eş lehine tedbir nafakasına hükmedilmediği görülmektedir¹⁸⁹.

Birlikte yaşamanın, Öztan tarafından “vasıflı birlikte yaşama” olarak nitelendirilen bir şekilde gerçekleşmesi halinde hükmedilen nafakanın kaldırılması da söz konusu olabilir¹⁹⁰. Bir birlikteliğin tedbir nafakası verilmesine engel olabilmesi

¹⁸⁷ “Uyuşmazlık, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğünden sonra açılan davada, boşanmaya yol açan olaylarda kusurlu bulunan davalı kadın yararına tedbir nafakasına hükmedilip, hükmedilemeyeceği noktasında toplanmaktadır. Tedbir nafakası yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Medeni Kanun'un 137. maddesinde düzenlenmiş, boşanma ve ayrılık davası açılınca hâkimin davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, infakına, karı koca mallarının yönetimine ve çocukların bakımına dair geçici tedbirleri alacağı hükme bağlanmış, istek olmasa bile davanın devamı süresince gerekli tedbirlerin davaya bakan hâkim tarafından kendiliğinden (re'sen) alınması zorunlu kılınmış, kadının boşanmaya yol açan davranışlarının 137. maddede öngörülen bu kuralı değiştirmeyeceği Yargıtay uygulamasında istikrar kazanmıştır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 169. maddesinde de, 137. maddedeki bu hüküm sadeleştirilmek suretiyle aynen korunmuş, boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkimin davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önemleri re'sen alacağı hükme bağlanmış, kusursuzluğun gerektiği yönünde bir düzenleme getirilmemiştir. O halde yukarıda açıklanan nedenlerle mahkemece, kadının boşanmaya yol açan davranışlarının madde de öngörülen kuralı değiştirmeyeceği de gözetilerek kadın yararına uygun tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken, yanlış gerekçelerle talebin reddi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır”. YHGK., T.28.01.2004 , 2004/2-8 E., 2004/27 K., Kol, a.g.e., ss.41.

¹⁸⁸ “Bu aşamada tarafların kusur durumu belirlenmediğine göre verilecek kararda kusur bir ölçüt olarak alınamayacağı gibi, sonuçta nihai karar verilirken kusur durumunun belirlenmiş olması da tedbir nafakasının kaldırılmasını ya da ödenenlerin geri alınmasını gerektirmez. Zira tarafların “kusur durumu” hiçbir şekilde tedbir nafakasının takdirinde etkili unsur değildir. Dahası kanunda, hakim geçici bir önlem olarak tedbir nafakasına hükmedebilmesi için, tarafların kusurlu olup olmamaları bir unsur olarak yer almamakta; hangisinin daha az ya da çok kusurlu olduğunun belirlenmesi yönünde bir koşul da öngörülmemektedir.” YHGK 02.11.2011 T.,2011/2-533 E., 2011/670 K., İzzet Doğan, Türk Medeni Kanununun Düzenlemelerine Göre Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C.35, S.1, ss.64, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/411002>, (Erişim Tarihi: 03.03.2019)

¹⁸⁹ “...davacını davalıyla fiilen ayrılmalarından bir süre sonra başka bir erkekle gayriresmi evlendiği ve fiilen evliymiş gibi karı koca hayatı yaşadığı gerçekleşmiştir. Bu durumda davacı lehine, gerektirici nedenler gösterilmeden tedbir nafakasına hükmedilmesi ve yasal şartları bulunmadığı halde yoksulluk nafakası takdiri usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir” Yarg. 2. HD, T.26.02.2004, E.1367, K.2264, Gençcan, a.g.e., ss.861-864

¹⁹⁰ Öztan, a.g.e., ss.750.

için, başkasıyla yaşanıyor olması, bu birliktelikte ekonomik bir destek bulunması, gereksinimin bu destekle yerine getirilmesi ve ekonomik bir birlik oluşması şartlarının gerçekleşmesi gerekirken, yukarıda saydığımız şartların bir birliktelik içinde gerçekleşip gerçekleşmediği tedbir nafakasına karar verecek hakim tarafından kendiliğinden dikkate alınmalıdır¹⁹¹. Eğer yukarıda sayılan koşullar birlikte gerçekleşmemişse, evli kadının bakımının eşine değil de evlilik dışı birliktelik kurduğu kişiye yüklenilmesinin, emredici hüküm olarak düzenlenmiş TMK md. 169’a aykırılık teşkil edeceği belirtilmektedir¹⁹². Ayrıca konuya ilişkin yargı kararları gerekçeleri ile birlikte incelendiğinde görülmektedir ki, böyle bir durumda tedbir nafakasına hükmedilmemesinin nedeni, vasıflı birlikte yaşama hali içinde bulunan eşin kusurlu kabul edilmesi değildir. Evlilik birliğinden doğan yükümlülükler aracılığıyla giderilmesi gereken ihtiyaçlar, başka bir destek ile yerine getirilmekte ve tedbir alınmasına gerek kalmamaktadır¹⁹³.

4. TEDBİR NAFKASINDA ALACAKLI SIFATI

4.1. Eş Lehine Tedbir Nafakasına Hükmedilmesi

01.01.2002 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanun öncesinde yürürlükte bulunan 743 sayılı Türk Kanunu Medenisine göre, “...karı ve çocukların iâşesi kocaya aittir...”. Sözlükte, *yaşatma*, *geçindirme*, *geçindirilme*, *besleme* olarak tanımlanmış “iâşe¹⁹⁴” kavramı esasında yalnızca yeme- içme ihtiyaçlarını karşılamayıp, çocukların ve eşin temel ihtiyaçlarına ek olarak, fıkren ve sosyal olarak gelişimleri için gerekli görülen giderleri de içine alır¹⁹⁵. Kocanın, karısı ve çocuklarını kapsayan bakım

¹⁹¹ Gençcan, a.g.e., ss.861.

¹⁹² Gençcan, a.g.e., ss.861., “...davalının iki yıldır aynı evde bir başka erkekle beraber yaşadığı, geçiminin bu kişi tarafından karşılandığı yapılan soruşturma ve toplanan delillerden anlaşılmaktadır. Bu durumda davacının geçimi ile ilgili tedbir alınmasını gerekli kılan şartlar bulunmamaktadır. Bu husus gözetilmeden, gerekçesi de gösterilmeden davacı yararına, Türk Medeni Kanununun 169. maddesi çerçevesinde tedbir nafakası takdir edilmesi isabetsiz olup bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 2. HD, T.28.06.2012, E.2011/22731, K.2012/18006., Gençcan, a.g.e., ss.863.

¹⁹³ “Davalı-davacının iâşesinin beraber yaşadığı şahıs tarafından karşılandığı gözetilmeksizin, davalı yararına tedbir nafakası takdir edilmesi de isabetsiz olup bozmayı gerektirmiştir.” Yarg. 2. HD., 14.01.2014 T., 2009/21018 E., 2010/526 K., <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 15/12/2018).

¹⁹⁴ İâşe, Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugat, ss.401, “beslenme ve barındırma”, İâşe, Ötüken Türkçe Sözlük, ss. 2070.

¹⁹⁵ Bozovalı, a.g.e., ss. 11.

görevi, evlilik birliğinin kurulması ile kendiliğinden doğar ve kocanın ölümü ile son bulur¹⁹⁶. Boşanma davası açılması halinde evlilik birliğinin, boşanmaya ilişkin mahkeme kararının kesinleştiği tarihe kadar devam edecek olmasından dolayı, kocanın, karı ve çocukların iâşesini yani geçimini sağlama yükümlülüğü de devam eder. Ancak 743 sayılı Kanun söz konusu yükümlülüğü evlilik birliği içinde yalnızca kocaya vererek, tedbir nafakasında kocayı nafaka yükümlüsü, karı ve mevcutsa çocukları da nafaka alacaklısı kılmıştır. Bu durumda hakim, boşanma davasının açılmasıyla başlayan, birlikten doğan yükümlülüklerin devam ettiği bu süreçte, yalnızca kocanın tedbir nafakası ödemesine karar verecektir. Bunun yanında boşanma davasına bakan hakim, tarafların kusuruna ilişkin incelemede bulunmayacak ve nafaka alacaklısı eşin kusurlu olup olmadığı araştırılmayacaktır. Koca, karısının zina ettiği gerekçesiyle mahkemeye başvurarak boşanma davası açmış dahi olsa karısının iâşesine dair yükümlülüğü sona ermeyecek ve bu yükümlülüğün yerine getirilmesi amacıyla nafaka ödemesine karar verilecektir¹⁹⁷.

Söz konusu hüküm, nafaka yükümlülüğünün yalnızca kocaya yüklenmesi yönünden, düzenlendiği ve yürürlükte bulunduğu tarihteki koşullardan bağımsız bir şekilde, hukukun genel ilkeleri ile birlikte değerlendirildiğinde oldukça adaletsiz görünürken, eşitlik ilkesini de açıkça ihlal etmektedir. Ancak evlilikte kocanın hakimiyetini kabul eden ve bu hakimiyetin getirdiği yükümlülükler etrafında şekillenen aile anlayışı, 4721 sayılı Türk Medeni Kanun ile terkedilmiş, “...karı ve çocukların iâşesi kocaya aittir...” hükmü, “(...) *Birliği eşler beraberce yönetirler. Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar*” şeklinde düzenlenmiştir. Elbette ki bu değişiklik, kaynağını evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerde bulan tedbir nafakasında, nafaka alacaklısı ve nafaka yükümlüsü kimselerin belirlenmesi açısından da değişikliklere sebep olmuştur. Önceden koca aile birliğinin reisi olarak kabul edilirken ve birliğin yönetiminde kanundan doğan bir yetkiye sahipken, 4721 sayılı Kanun evlilik birliğinin yönetiminde eşleri “beraberce” yetkili kılmış, bunun yanında önceden kocaya ait kabul edilen bakım ödevini, yine herhangi bir ayırım yapmaksızın, güçleri oranında, emek ve malvarlıkları ile

¹⁹⁶ Turgut Akıntürk, Aile Hukuku (4. Bası), Ankara, 1996, s.113.

¹⁹⁷ Doğanay, a.g.e., ss.131.

katılacaklarını belirterek eşlere bırakmıştır¹⁹⁸. Bu düzenleme neticesinde, boşanma davası süresince geçimini sağlayamayan karı ya da koca lehine, nafaka ödeme gücüne sahip eş tarafından ödenmek üzere, bakım ve geçindirme yükümlülüğünün bir sonucu olarak nafakaya hükmedilecektir¹⁹⁹. Bu durumda, kendi imkanları ile geçimini temin edemeyen erkek lehine de hakim gerekli tedbirleri alabilecektir.

Tedbir nafakası ödenmesinin kaynağında evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin bulunması sebebiyle, boşanma davasını kimin açığının lehine tedbir nafakasına hükmedilecek eş üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Kendi imkanlarıyla geçimini temin edemeyen ve bu sebeple nafakaya ihtiyaç duyan eş, ister davalı ister davacı olsun, tedbir nafakası isteyebilir ve hakim, boşanmaya sebep olacak bir kusurunun olup olmadığı araştırılmaksızın, talep bulunmasa dahi resen karar verir²⁰⁰. Ancak hakime tedbir nafakasına resen karar verme yetkisi verilmiş olması, her boşanma davasında tedbir nafakasına hükmedilmesi sonucunu doğurmayacaktır. TMK md.186’da belirtildiği üzere hakim, *gerekli olan* önlemlere karar verecektir. Eşin sürekli ve düzenli bir geliri bulunmadığı hallerde tedbir nafakası vermek yükümlülüğü bulunmamaktadır²⁰¹. Ayrıca yargı kararları incelendiğinde, karı ve kocanın ikisinin de çalıştığı ve gelirlerinin birbirine yakın bulunduğu durumlarda, tedbir nafakasına hükmedilmemesi yönünde karar verildiği görülmektedir²⁰². Ancak Yargıtay 3. Hukuk

¹⁹⁸“Kadın çalışmaktadır ve aylık geliri kocasının gelirinden fazladır. Mülkiyeti kendisine ait evde de oturmaktadır. 01 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 186/3. Maddesi “eşlerin birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılacaklarını...” belirtmektedir. Bu durumda, kadın yararına hükümlenen tedbir nafakasının 01 Ocak 2002 tarihine geçerli olacağının gözetilmemesi de doğru değildir.” Yargıtay 2. HD 06.02.2003- 550/1771, Tutumlu, a.g.e. C.2, ss. 1131.

¹⁹⁹ Kol, a.g.e, ss.26.

²⁰⁰ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e, ss.129. Öztan, a.g.e., ss. 742., Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss.285., Gençcan, Nafaka, ss.214.

²⁰¹ “...Herhangi bir malvarlığı ve geliri bulunmayan kısıtlı davacının Türk Medeni Kanunu md. 169 gereği nafaka ile sorumlu tutulması doğru görülmemiştir.” Yarg. 2. HD, T. 31.03.2008, E.6721, K.4447, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi, 02/03/2019).

²⁰² “...Önceki Medeni Kanunumuzdaki kocanın birliğin reisi olduğu, karısının ve çocukların iâşesinin ona ait olduğuna dair hüküm, (743 S. TKM.md 152) 4721 Sayılı yeni Medeni Kanunumuza alınmamıştır. Boşanma davası açılınca hakimin davanın devamı süresince gerekli olan özellikle eşlerin barınmasına ve geçimine ilişkin önlemleri re’sen alacağını belirten 169. maddenin de somut olayda uygulama yeri yoktur. Çünkü toplanan delillere göre, tarafların ikisinin de emekli olduğu, gelirlerinin birbirine yakın bulunduğu ve ayrıca davacının kirada oturduğu halde davalının kira vermeden oğluna bir evde oturduğu anlaşılmaktadır. O halde; tedbir nafakası isteğinin reddi gerekirken, yazılı olduğu şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” Yargıtay 2. HD, T.08.03.2004, 2086 E., 2805 K., <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 20/12/2018).

Dairesi bir kararında, kadının veya kanunda öngörülen sebeplere dayanarak ayrı yaşama hakkına sahip bulunan eşin gelire sahip olması ya da ekonomik durumunun diğer eşe kıyasla daha iyi durumda olmasının tedbir nafakasına hükmedilmesi önünde engel oluşturmayacağı yönünde karar verirken²⁰³, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında, kadının kendine ait bir gelirinin bulunmasının, kadın lehine tedbir nafakasına hükmedilmesine engel olmayacağı, bu durumun yalnızca nafaka miktarı hesaplanırken dikkate alınacağı yönünde karar vermiş ve söz konusu kararını, *ayrı yaşama hakkını kazanan kadın için tedbir nafakası verilmesinin yıllardır kabul görmesi gerekçesine dayanmıştır*²⁰⁴. Kanaatimizce 4721 Sayılı Medeni Kanunun, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerde, bakım yükümlülüğünü kocadan alarak güçleri oranında katılmaları üzere eşlere verirken edindiği amaç oldukça açıktır. Kadının ekonomik durumunun diğer eşten iyi olduğu ya da ekonomik durumlarının birbirine yakın olduğu ve düzenli bir gelirinin bulunduğu durumlarda, kadın lehine nafakaya hükmedilmesi, aile hukukundan doğan yükümlülüklerde ve sahip olunan haklarda 4721 sayılı Kanun ile benimsenmeye çalışılan eşitlik ilkesine aykırıdır.

4.2. Çocuk Lehine Tedbir Nafakasına Hükmedilmesi

Evlilik birliğinin kurulması eşleri, çocukların bakım ve eğitim giderlerinin karşılanması ile yükümlü kılar. Çünkü eşlere güçleri oranında verilen, ailenin geçiminin sağlanması yükümlülüğü, çocuğun giderlerini de kapsamaktadır. Bu yükümlülük çocuğun ergin olduğu tarihe kadar ve hatta ileride bahsedeceğimiz bazı durumlarda, ergin olduktan sonra da devam eder. Boşanma davası açılınca hakim, eşlere ilişkin önlemlerin yanında, çocuklara ilişkin gerekli önlemlere de karar verir.

²⁰³ “Tedbir nafakasında eşlerin birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katkıda bulunmaları gerekir (TMK m.186/son). Boşanma dâvası açılması ve kanunda öngörülen nedenlerle ayrı yaşama hakkı bulunan eşin, çalışıyor olması, maaşının ve malvarlığının bulunması böylece ekonomik durumunun davalıdan daha iyi düzeyde olması tedbir nafakasına hükmedilmesine engel değildir.” Y. 3. HD, 30.11.2004 T., 2004/13571 E., 2004/13306 K., Bozdağ, a.g.e., ss.27.

²⁰⁴ “(...) Somut olay yönünden yapılan değerlendirme sonunda çoğunlukça; açıklanan yasal düzenleme ve ilkeler ile yargısal uygulama gözetildiğinde, özellikle ayrı yaşam hakkını kazanan kadın için tedbir nafakası verilmesinin yıllardır kabul gördüğü; ayrı yaşayan eşin ekonomik durumu iyi olsa dâhi 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu’nun yukarıda açıklanan hükümlerine göre az veya çok katkıda bulunacağı; kadının gelir durumunun ancak takdir edilecek nafaka miktarına etkili olabileceği görüşü benimsenerek, sonuçta davacı kadın yararına tedbir nafakasına hükmedilmesi gerektiği oy çokluğu ile kabul edilmiştir (...)”YHKG, T.23.11.2011, E.2011/3-635, K.2011/688, <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 20/12/2018).

Boşanma davası açılması ile başlayan bu süreç boyunca çocuk, giderlerinin anne ve baba tarafından karşılanması gerekliliği sebebiyle, tedbir nafakası alacaklısı konumunda bulunmaktadır. Eşlerin çocuklara karşı bakım yükümlülüğü, eşler arasındaki evlilik ya da ayrılık durumundan bağımsız şekilde devam edecek, boşanma davasında tarafların haklı ya da haksız oluşunun nafaka yükümlülüğünde bir etkisi bulunmayacaktır²⁰⁵. Çocuk lehine hükmedilen tedbir nafakasının takdirinde, çocuğa hangi eş tarafından bakıldığı, çocuğun ergin olup olmaması, bakım giderlerine ek olarak eğitim giderleri ve çocuğa evlilik birliği içinde sağlanmış olan hayat standardı dikkate alınacaktır²⁰⁶. Dava sırasında eşin hamile olması halinde ise hakim, kadının doğum tarihinden itibaren çocuk için tedbir nafakasına resen karar verecektir²⁰⁷.

Açılan boşanma davasında geçici tedbirlere karar verecek hakimin, hem eş hem çocuklar için aynı anda nafakaya karar vermesi zorunlu değildir. Yalnızca eş ya da yalnızca çocuklar için tedbir nafakasına karar verilebilirken, her ikisi için de nafakaya hükmedilmiş olması toptan bir miktara karar verilmesi sonucunu doğurmayacaktır²⁰⁸. Hükmedilen nafakaya kimin lehine karar verildiğinin açıkça belirtilmesi gerekir²⁰⁹. Her iki nafakada da alacaklı sıfatı birbirinden ayrı kişilere aittir. Ancak çocuk lehine hükmedilen tedbir nafakasında alacaklı çocukken, talepte bulunan sıfatı başkasına ait olabilir. Boşanma davası sırasında çocuk fiilen kendisine bırakılan eş, çocuk lehine nafakaya hükmedilmesini talep edebilir²¹⁰.

²⁰⁵ Gedikli, a.g.e., ss.40., Gençcan, *Nafaka*, ss. 301., Köseoğlu, Kocağa, a.g.e., ss.160.

²⁰⁶ Bozdağ, a.g.e., ss.28., Öztan, a.g.e., ss. 759., Gençcan, a.g.e., ss. 928.

²⁰⁷ Gedikli, a.g.e., ss. 67.

²⁰⁸ Kurt, a.g.e., ss 104.

²⁰⁹ “...Hükmedilen tedbir nafakasının davacı kadın için mi, müşterek çocuk için mi verildiğinin karar yerinde açıkça gösterilmemesi de doğru değildir.” Yarg. 2 HD., T. 19.04.2004, 4244-4892, Gençcan, a.g.e., ss. 937.

²¹⁰ Kol, a.g.e., ss.42., Gençcan, *Nafaka*, ss. 307., Köseoğlu, Kocağa, a.g.e., ss.160.

5. TEDBİR NAFAKASINA İLİŞKİN HÜKÜMLER

5.1. Tedbir Nafakasının Kapsamı ve Miktarı

Boşanma davasının açılmasının ardından davaya bakan hakim tensip kararı ile eşlerin ekonomik ve sosyal durumlarının araştırılmasına karar verir²¹¹. Ancak yalnızca Cumhuriyet Başsavcılığı eliyle yapılacak araştırmanın yeterli görülmemesi ve çalışan eşlerin, çalıştığı kurum ya da işyerlerine yazı yazdırılarak kazancın tespit edilmesinin gerektiği de belirtilmektedir²¹². Bunun yanında hakim, taraflarca ileri sürülen iddialar ve sunulan delilleri değerlendirmeli, eşler adına kayıtlı taşınmaz malların tespiti için tapu sicil müdürlüğüne, motorlu araçların tespiti için trafik ve tescil müdürlüğüne yazı yazarak resmi kayıtları talep etmeli, banka hesapları içinse bankalara yazı yazarak, mevduat hesaplarını istemelidir²¹³.

Eşlerin sosyal ve ekonomik durumları hakkında araştırma yapıldıktan sonra barınma, yiyecek, giyecek, eğitim, öğretim, tedavi gibi zorunlu ihtiyaçlar dikkate alınmalı, bu hususların tespiti ardından, TMK. md. 4 ile düzenlenen hakkaniyet ilkesi de gözetilerek uygun bir nafakaya hükmedilmelidir. Hakkaniyet kavramı ise, Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 07.03.2006 günlü, 2006/189 Esas ve 2066/1831 Karar sayılı kararında “*Hakkaniyet bir bakıma adaleti deyimler. Fakat sevgi, anlayış ve hoşgörü duygularıyla paylaştıracı ve denkleştirici davranmak adaletli davranmaktan daha başka ve daha ileri bir anlam taşır... Aksi düşünce güven ilkesine ters düşer.*” şeklinde açıklanmıştır.²¹⁴ Görüldüğü gibi hukukumuzda, hakimin nafaka miktarını takdir ederken takip edebileceği bir sistem bulunmamaktadır. Farklı yerlerdeki mahkemelerin farklı kararlar vermesinin, bu hususta gözetilecek bir ölçüt olarak hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurduğu da açıktır. Adil olmayan ve düzensiz bu sonuçlara engel olunabilmesi için, nafaka miktarı takdir edilirken yararlanılabilecek nafaka miktarını belirleyen birtakım ölçütlerin getirilmesi gerektiği savunulmakta, bu

²¹¹ Ruhi, a.g.e., ss.33., Tutumlu, a.g.e. C.2, ss.1126.

²¹² Tutumlu, a.g.e. C.2, ss.1127.

²¹³ Ruhi, a.g.e., ss. 34.

²¹⁴ Doğan, a.g.e., ss.63.

sayede ülke düzeyinde benzer koşullar barındıran olaylara ilişkin miktar bakımından birbirinden farklı kararlar verilmesinin önüne geçilebileceği belirtilmektedir²¹⁵.

Nafaka miktarı tespit edilirken hakimin, evlilik birliği devam ederken eşlerin sürdürdüğü hayatın, evlilik birliği sona erdikten sonra da sürdürülmesine yeterli olacak miktarı dikkate alması gerekir²¹⁶. Elbette ki nafakanın üst sınırını nafaka borçlusunun geliri, ödeme gücü belirleyecektir²¹⁷. Ancak nafaka borçlusu mevcut eğitim ve sosyal durumuna rağmen uygun bir işte çalışmıyorsa, sahip olduğu mesleği ile kazanabileceği miktar mahkeme tarafından araştırılacak ve tespit edilen miktar dikkate alınacaktır²¹⁸.

Tedbir nafakasının miktarına karar verilmesi, özel bir teknik bilgiyi gerektirmemekte, bu sebeple nafaka miktarının takdirinde bilirkişi incelemesine gidilmesine gerek bulunmamaktadır²¹⁹. Aksi halde ekonomik gücü bulunmayan eş, fen ve ihtisasla ilgili teknik ve özel bir bilgiyi gerektirmeyen ve bu sebeple hakimin görevi olan nafaka miktarının tespiti hususunda bilirkişi ücreti ile karşı karşıya kalacaktır²²⁰.

5.2. Tedbir Nafakasının Başlaması ve Sona Ermesi

Medeni Kanun kapsamında aranan şartlara uygun olarak gerçekleştirilen bir evlilik ile aile birliği kurulur ve tarafların aile birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğü de başlamış olur. Ancak boşanma davasının açılması halinde hakim gerekli önlemleri resen alır ve tedbir nafakası ile giderlere katılma yükümlülüğün yerine getirilmesi amaçlanır. Tedbir nafakasının ödenmesine, karar verilmesi halinde davanın açılma tarihinden başlanır²²¹.

Resmi nitelik taşımayan dini ya da serbest birliktelikler nafaka yükümlülüğü doğurmaz²²². Çünkü söz konusu birliktelikler evlilik birliğinden doğan hak ve

²¹⁵ Ruhi, a.g.e., ss.35.

²¹⁶ Öztan, a.g.e., ss.751.

²¹⁷ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss.128.

²¹⁸ YHGK, T. 30.05.1963, E. 1963/2-78, K.1963/39, Ruhi, a.g.e., ss. 35.

²¹⁹ Gençcan, a.g.e., ss. 886.

²²⁰ Gedikli, a.g.e., ss. 68.

²²¹ Gençcan, a.g.e., ss. 872., Köseoğlu, Kocağa, a.g.e., ss.161.,

²²² Ruhi, a.g.e., ss.31.

yükümlülüklerin doğmasına sebep olmayacak, kaynağını adı geçen yükümlülüklerde bulan tedbir nafakasına hükmedilmesi de mümkün olamayacaktır.

Tedbir nafakasına dava sonucunda verilen kabul ya da ret kararının kesinleştiği tarihe kadar ödenmeye devam edilir²²³. Evlilik birliği ve bu birlikten doğan yükümlülükler boşanma kararının kesinleştiği tarihe kadar devam edeceğinden, tedbir nafakası da söz konusu süreçte varlığını koruyacak ve kararın kesinleştiği tarihte son bulacaktır. Aile hukukuna ilişkin kararlar ancak kararın kesinleştiği tarihte sonuç doğururlar. Bu sebeple tedbir nafakasının ödenmesine, boşanma davasının kabulüne ilişkin kararın onanma tarihine kadar değil, söz konusu kararın karar düzeltme aşamasının ardından kesinleştiği tarihe kadar devam edilecektir²²⁴. Boşanma davasının reddedilmesi halinde de tedbir nafakası kendiliğinden sona erecektir. Ancak ret kararına rağmen ayrı yaşama devam ediliyorsa, tedbir nafakasına hükmedilebilmesi için, ayrı yaşama hakkının bulunduğu mahkeme önünde kanıtlanması gerekecektir²²⁵.

Boşanmadan vazgeçilmesi halinde tedbir nafakası kendiliğinden sona erer²²⁶. Evlilik birliği devam ederken nafaka yükümlülüğünün doğabilmesi için, eşlerin kanunda öngörülen sebeplere dayanarak, birlikte ya da ayrı ayrı hakim mütahalesini talep etmesi ve hakim kanunda düzenlenmiş tedbirler kapsamında nafakaya karar vermesi gerekmektedir.

Ayrıca geçici tedbir nafakası, eşlerden birinin ölmesi, belli bir süre için öngörülmüşse sürenin dolması, nafaka alacaklısı eşin başkasıyla sürekli yaşamaya başlaması hallerinde de sona erer²²⁷.

²²³ Köseoğlu, Kocağa, *a.g.e.*, ss.161.

²²⁴ Ruhi, *a.g.e.*, ss.37.

²²⁵ Yarg. 3. HD, T.21.05.2002, E.2002/5345, K. 2004/5740, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 12/05/2018)

²²⁶ “Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillere kanuni geciktirici sebeplere ve özellikle 16.01.2013 tarihli ara karar ile davalı kadın yararına 200TL tedbir nafakası verildiğinin, ara karar ile hüküm altına alınan tedbir nafakasının (TMK m.169) dava tarihinden davadan feragat tarihine kadar devam edeceğinin ve icraen tahsilinin de mümkün bulunduğu anlaşılmaya göre davalının tedbir nafakasına yönelik temyiz itirazları yersizdir.” Yarg. 2. HD, T.07.11.2013, E. 2013/11499, K.2013/25605, Gençcan, *a.g.e.*, ss.879

²²⁷ Öztan, *a.g.e.*, ss.754

5.3. Tedbir Nafakasının Artırılması ve Azaltılması

Nafaka miktarında değişen koşullar gözetilerek değişiklik yapılması, nafaka ile giderilmesi amaçlanan ihtiyaçların sonucudur. Özellikle çekişmeli boşanma davaları, tarafların hak ve menfaatlerini korumada anlaşmazlığa düşmeleri sebebiyle oldukça uzun sürebilmektedir. Bu süreçte tarafların mali durumlarının ya da ekonomik koşulların değişmesi sebebiyle eski koşullarda takdir edilmiş nafaka miktarı hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilir.

Tedbir nafakasına ilişkin ilamlar mutlak anlamda kesin hüküm ifade etmemektedir. Bu sebeple tarafların ekonomik ve sosyal durumlarındaki değişikliklere göre, öncesinde hakim tarafından belirlenmiş olan nafaka miktarı artırılması ve azaltılması önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır²²⁸.

Nafakanın artırılması ya da azaltılması yönündeki talepler dava yoluyla ileri sürülür²²⁹. Nafakanın artırılması ya da azaltılmasına dair taleplerin kabulü halinde nafaka miktarındaki değişikliğe ilişkin karar, dava tarihinden itibaren hüküm ifade edecektir. Bunun yanında nafaka miktarında değişiklik talebiyle açılan bir davanın kesinleşmemesi tekrar nafaka artırım davası açılmaması sonucunu doğurmayacaktır. Açılan dava açıldığı günün koşulları, değişen sosyal ve ekonomik durumlar ve tarafların ihtiyaçları gözetilerek değerlendirilir²³⁰.

²²⁸ Ruhi, a.g.e., ss.36. “Mevcut delillere göre; Aydın Aile Mahkemesince 22.06.2004 tarih koşullarına göre hükmedilen nafaka ile, Tekirdağ Aile Mahkemesince hükmedilen nafakanın belirlendiği tarihler dikkate alındığında geçen süre içerisinde doğal olarak davacı kadın ve müşterek çocukların ihtiyaçlarının arttığı, paranın da enflasyona göre alım gücünün azaldığı sabittir. Mahkemece aradan geçen bu süre nazara alınarak nafakaların hakkaniyete uygun bir miktarda artırılmasına karar verilmesi gerekirken reddedilmiş olması da doğru görülmemiştir”. Yarg. 3. HD, T. 13.10.2008, E. 2008/14685, K. 2008/16483., <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 16/04/2017).

²²⁹ Kol, a.g.e., ss.51.

²³⁰ “... Her dava açıldığı tarihteki koşullara göre değerlendirilir. Önceki nafaka artırım davasının kesinleşmemiş olması yeni dava açılmasına engel değildir. Nitekim iki dava tarihi arasında yaklaşık 1 yıl geçmiştir. Bu süre içinde tarafların sosyal ve ekonomik durumları değiştiği gibi, çocuğun yaşı ve ihtiyaçları da doğal olarak artmıştır...” Yargıtay 3.HD, T.29.03.2004, E.2004/2744, K.2004/2916 <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 16/04/2017).

6. TEDBİR NAFAKASINDA USUL HÜKÜMLERİ

Tedbir nafakası davasında görevli mahkeme aile mahkemesidir. Davanın görüleceği yerde aile mahkemesi kurulmamış olması halinde, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen asliye hukuk mahkemesi davaya bakacaktır²³¹. Görev kamu düzenine ilişkindir ve yargılamanın her aşamasında resen dikkate alınır.

TMK. md. 201'e göre, evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Ancak her ikisi de önlem alınması isteminde bulunduğu ve eşlerin yerleşim yerlerinin farklı olduğu hallerde yetkili mahkeme, ilk istemde bulunanın yerleşim yeri mahkemesidir.

Evlilik birliğinin korunmasına yönelik mahkeme tarafından verilmiş önlemlerin değiştirilmesi, tamamlanması veya kaldırılması konusundaysa önlem kararını veren mahkeme yetkilidir.

Geçici tedbirlere ve bu kapsamda tedbir nafakasına karar verecek olan hakim, boşanma ya da ayrılık davasına bakan hakimdir²³².

²³¹ Yarg. 3. HD, T.13.10.2008, E.2008/15300, K.2008/16535, Ruhi, *a.g.e.*, ss. 40.

²³² Kurt, *a.g.e.*, ss.98.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFAKASI

1. GENEL OLARAK YOKSULLUK NAFAKASI

1.1. Yoksulluk Kavramı

Evlilik birliğinin sona ermesinin ardından eşlerin geçimini kendilerinin sağlaması gerekir. Ancak ahlaki düşünceler ve sosyal şartlar göz önünde bulundurularak yoksulluk nafakası, Türk Medeni Kanunun, Aile Hukuku başlıklı ikinci kitabının, “Evlilik Hukuku” başlıklı birinci kısmında, boşanmanın bir mali sonucu olarak hüküm altına alınmıştır²³³. Yoksulluk nafakasının talep edilebilmesi ve nafakaya karar verilebilmesi için kanunda belirli şartlar öngörülmüş, ve yine ödeme şekli, başlangıç tarihi, sona erme halleri, hakimin bu husustaki takdir yetkisi kanun kapsamında düzenlenmiştir. Söz konusu hükümler incelendiğinde “yoksulluğa düşülecek olması” nafakaya hükmedilebilmesi için ilk şart olarak karşımıza çıkar. Bu kapsamda yoksulluğun anlamının ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

Sözlükte yoksulluk, “1. *yoksul olma durumu, yoksuzluk, sefillik, sefalet, fakirlik, verimsizlik, yetersizlik*²³⁴, *yoksul bir kimsenin niteliği*²³⁵” şeklinde tanımlanır. Yapılan en temel tanıma göre yoksulluk, kişinin gelirinin günlük ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli olmamasıdır²³⁶. Ancak bu tanım zaman içinde değişime uğramış ve yoksulluk kavramının farklı kriterleri esas alan farklı tanımları yapılmıştır²³⁷. Söz konusu kavramın incelenmesini zorlaştıran bu gelişmenin nedeni, yoksulluğun

²³³ Ruhi, a.g.e., ss.41-42.

²³⁴ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori=veritbn&kelimesec=3485, (Erişim Tarihi, 10/12/2018)

²³⁵ *Yoksulluk*, Ötüken Türkçe Sözlük, ss.5349.

²³⁶ Seda Topgöl, *Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması*, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.14, S.1, 2013, ss.279. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423875011.pdf>, (Erişim Tarihi, 10/06/2018), Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK), *Tüketim Harcamaları, Yoksulluk ve Gelir Dağılımı, Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi-6*, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, 2008, ss.32, http://tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=7&KITAP_ID=155, (Erişim Tarihi:30.03.2018)

²³⁷ Yoksulluğun yaşanılan yere ve tüketime göre değişen ya da toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini temel alan tanımları için bkz.Topgöl, a.g.e., ss.278-285., Ülker Şener, *Kadın Yoksulluğu*, Mülkiye Dergisi, C.36, S.4, 2012, ss.53, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/6>, (Erişim Tarihi, 10/06/2018).

özellikle son yıllarda fazlaca hissediliyor oluşu, buna bağlı çözüm arayışları neticesinde disiplinler arası tartışmalara konu olmasındır²³⁸.

Yoksulluk kavramı tanımlanmaya çalışılırken karşımıza hangi ölçütler çerçevesinde ve neye göre soruları çıkmaktadır²³⁹. Çünkü dünyanın her yerinde ve her zaman gündemde olan bir sorun olarak yoksulluğun anlam ve sınırları, refah ve gelişmişlik düzeyine bağlı olarak toplumdan topluma değişir²⁴⁰. Bu da yoksulluğun kültürlerle, insanlara, toplumdaki önceliklere ve ihtiyaçlara göre farklı şekillerde tanımlanması sonucunu doğurur²⁴¹.

Gelir kriteri dikkate alınarak yapılan çalışmalarda yoksulluk, mutlak ve görelî olmak üzere iki kategori altında incelenmiştir. Mutlak yoksullukta yoksulluk sınırının tespitinde, kişinin yaşamının sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyacağı minimum gereksinimler esas alınırken, görelî yoksullukta yoksulluk sınırı, kişinin içinde bulunduğu toplumdaki bireylerin gelir ya da harcama düzeyinden yola çıkılarak tespit edilen oran üzerinden belirlenir²⁴². Gelir kriteri esas alınarak yapılan sınıflandırmaya ek olarak yoksulluk kavramı, parasal bir mesele olmanın ötesinde, kadın yoksulluğu, çocuk yoksulluğu, kırsal ya da kentsel yoksulluk ve benzeri sınıflandırmalara da tabi tutulmuştur²⁴³.

Yoksulluk ve yoksulluk nafakası birlikte ele alındığında yoksulluğun bir türü olarak “kadın yoksulluğu” ya da “yoksulluğun kadınlaşması” kavramı dikkat çekmektedir. Evlilik birliğinin boşanma ile sona ermesi halinde, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek eş yoksulluk nafakası talep edebilecektir. Ancak toplumda nafaka alacaklısı sıfatı çoğunlukla kadına aittir. Çoğunlukla erkeklerin yoksulluk nafakası

²³⁸ Gülşen Gerçil, *Küresel Boyutta Yoksulluk ve Kadın Yoksulluğu*, Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.22, S.1, 2015, ss.161, <http://dergipark.gov.tr/yonveek/issue/13702/165889>, (Erişim Tarihi, 13/06/2018)

²³⁹ Şener, a.g.e., ss.53.

²⁴⁰ Seda Kocabacak, *Kadın Yoksulluğu ve Kadın Sağlığı Üzerine Yansımaları*, Sosyal Güvenlik Dergisi, C.0, S.6, 2016, ss.136, <http://dergipark.gov.tr/sosyalguvence/issue/16499/172292>, (Erişim Tarihi, 10/06/2018).

²⁴¹ Şener, a.g.e., ss.53., Gerçil, a.g.e., ss. 161.

²⁴² Mine Uzun, *Türk Medeni Kanunu Ve Yargıtay Kararları Kapsamında Yoksulluk Nafakası* (1. Bası), Vedat, İstanbul, 2013, ss.6., Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), a.g.e., ss.38, Şener, a.g.e., ss. 53.

²⁴³ Uzun, a.g.e., ss.6.

ödemekle yükümlü kılınan taraf olması boşanma ile yoksulluğa düşen tarafın genel olarak kadın olmasının bir sonucudur.

Toplumda yoksul kesimin ağırlıklı olarak kadınlardan oluşması neticesinde yoksulluğun kadınlaşması (the feminization of poverty) ifadesi ortaya çıkmış ve BM (Birleşmiş Milletler) tarafından tartışılmaya başlanmıştır²⁴⁴. Fourth World Conference on Women: Action for Equality, Development and Peace” (4. Dünya Kadın Konferansı: Eşitlik, Kalkınma ve Barış için Eylem) ismiyle düzenlenen konferansta da *kadının yoksulluğu* ve *yoksulluğun kadınla özdeşleşmesi* ifadelerine yer verilmiştir²⁴⁵. 4. Dünya Kadın Konferansı ile kabul edilen Pekin Deklarasyonu Eylem Planı’nın Stratejik Hedefler ve Eylemler Başlıklı VI. Bölümü’nde kadının yoksulluğu, ekonomik imkanlardan ve yoksun olma, kredi, toprak mülkiyeti ve miras dahil ekonomik kaynaklara, eğitim ve destek hizmetlerine erişememe, karar alma süreçlerinde etkin rol oynayamama ile doğrudan bağlantılı bulunmuş ve kadın yoksulluğunun kadınları cinsel istismar tehlikesi karşısında savunmasız durumlarda kalınması tehlikesi ile karşı karşıya bırakabileceği belirtilmiştir.

Yoksulluk elbette ki toplumda yalnızca kadınların karşı karşıya kaldığı bir sorun değildir. Hem kadınlar hem de erkekler için gündemde olan toplumsal bir sorun olarak yoksulluk, mekan ve zaman kavramlarıyla bağlantılı olarak, belli etnik grupların-azınlıkların ya da belli bir sosyal sınıfın parçası veya göçmen olmak ile ilişkili olabilecektir²⁴⁶. Fakat toplumun hangi kesiminde yaşanırsa yaşansın kadınlar ve erkekleri farklı şekillerde etkileyecek, kadınlar yoksullaşma riskiyle erkeklere kıyasla daha fazla karşı karşıya kalacak ve yoksulluğu çok daha yoğun bir halde yaşayacaklardır²⁴⁷. Söz konusu duruma sebep olan oldukça fazla etken mevcuttur. Bu etkenler yine toplumdan topluma ve hatta aynı toplum içinde bölgeler arasında, kent

²⁴⁴ Kocabacak, a.g.e., ss.137.

²⁴⁵ 4. Dünya Kadın Konferansı; 15 Eylül 1995’te düzenlenmiş; Pekin Deklarasyonu Eylem Planı, 189 üye devletin imzasıyla ve Türkiye tarafından da hiçbir çekince koymaksızın kabul edilmiştir. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>, <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/Beijing%20full%20report%20E.pdf>.

²⁴⁶ Şener, a.g.e., ss.54.

²⁴⁷ Reşat Açıkgöz, *Kadının Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme*, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Hakemli Araştırma Dergisi Yardım ve Dayanışma, C.1, S. 2, 2010, ss.49, <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423938558.pdf>, (Erişim Tarihi, 13/06/2018)

hayatı ve kırsal hayat arasında değişmekte ancak bazı ortak nedenler değişen koşullar içinde varlığını korumaktadır²⁴⁸.

Öncelikle kadınlar dünyaya geldikleri andan itibaren kadın erkek eşitsizliğine dayanan ayrımcılığa maruz kalırlar. Ne yazık ki bu durum kendini hemen hemen her toplumda gösterir²⁴⁹. Toplumda cinsiyet temelli ayrımcılık öncelikle, anne babanın konumu ve çocukların cinsiyetleri ile ilgili sorunlarla hane içinde başlar²⁵⁰. Bu eşitsizlik ilerleyen süreçte kız çocuklarının eğitim olanaklarından tam olarak yararlanamaması şeklinde devam eder. Eğitim hakkında yoksun kalınması ise kadınlarından mesleki becerilerinin yetersiz ve eksik olması sonucunu doğurur²⁵¹. Kadınlar hem işe alımda hem de ücrette eşitsizliklerle karşılaşmaya devam ederken, aynı pozisyonlarda çalıştıkları erkeklere kıyasla daha az maaş almalarının yanında çoğu zaman yöneticilik konumunda bulunma şansına da sahip olamazlar²⁵². Kaldı ki bazı kesimlerde kadınlar aile bireyleri ya da eşleri tarafından çalışmasına izin verilmemesi sebebiyle iş hayatında aktif olarak var olmamakta ve ekonomik olarak başkalarına bağımlı olmakta, boşanma halinde ise ekonomik gereksinimleri sebebiyle iş hayatına katılmak zorunda kalmaktadır²⁵³.

Sosyal baskılar sebebiyle istihdama katılamamaları halinde ise mahrum kalınan yalnızca çalışmanın karşılığı ücret değildir. Çalışıyor olmanın hukuken sağladığı emeklilik imkanları ya da sosyal güvence yardımlarından da mahrum kalınacak ve ekonomik bağımlılık devam edecektir²⁵⁴.

Hane içinde başlayarak ve eğitimden iş hayatına kadar devam eden bu eşitsizlikler kadını toplum içinde ekonomik olarak başkalarına bağımlı ve yoksullukla karşı karşıya kalma ihtimali her zaman daha yüksek bir konuma getirmekte, yoksulluğun etkilerinin de daha yoğun hissedilmesine sebep olmaktadır.

²⁴⁸ Açıkgöz, a.g.e, ss.52.

²⁴⁹ Gerçil, a.g.e., ss.163.

²⁵⁰ Açıkgöz, a.g.e., ss. 53.

²⁵¹ Şener, a.g.e., ss.55.

²⁵² Açıkgöz, a.g.e, ss.53.

²⁵³ Kocabacak, a.g.e, ss. 147.

²⁵⁴ Uzun, a.g.e., ss.8.

1.2. Yoksulluk Nafakasının Amacı

Türk Medeni Kanunu md. 186 hükmüne göre, eşler evlilik birliğinin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar. Ayrıca Medeni Kanun md. 185 kapsamında öngörülen yükümlülüğe göre eşler birbirlerine yardımcı olmak zorundadırlar. Boşanma davası açılması ve boşanmaya karar verilmesi halinde giderlere katılma yükümlülüğü, boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği tarihe kadar devam eder. Bu süreçte bakım yükümlülüğü, hakimce resen alınan önlemler kapsamında karar verilen tedbir nafakası aracılığı ile yerine getirilir. Ancak boşanmaya ilişkin kararın kesinleşmesiyle evlilik birliğinden doğan yükümlülükler sona ereceğinden, kaynağını bakım yükümlülüğünden alan tedbir nafakası da kendiliğinden sona erer. Yoksulluk nafakası ise talep edilmesi halinde bu tarihten itibaren başlayacak ve kanunda öngörülen sona erme hallerinden biri gerçekleşene kadar devam edecektir. Evlilik birliği sona ermesine karşın boşanmanın mali bir sonucu olarak yoksulluk nafakası, evlenmeden doğan güvenin korunması gerekliliğinin bir neticesi olarak kabul edilmekte²⁵⁵ ve TMK. md. 175'in insan onurunu koruyan bir hüküm olduğu belirtilmektedir²⁵⁶.

Eşitlik ilkesi Anayasa md. 41 ile koruma altına alınmış, ailenin eşler arasında eşitliğe dayandığı Kanunda açıkça düzenlenmiştir²⁵⁷. Elbette ki eşler evlilik birliğini sona erdirirken Medeni Kanun ile öngörülmüş haklardan eşit ölçüde yararlanacaktır. Ancak yoksulluk nafakasına ilişkin hükümlerin erkeklerden ziyade kadınlar için düzenlendiği belirtilmektedir²⁵⁸. Bunun sebebi yoksulluğun olumsuz etkilerinin kadınlar üzerinde daha çok hissedilir oluşudur. Yukarıda da yer verdiğimiz gibi toplumda yoksul kesimin çoğunluğu kadınlardan oluşmakta ve buna ek olarak yoksulluk, kadınlar üzerinde daha ağır neticeler doğurmaktadır. Doğumla birlikte aile içinde başlayan, eğitim ve iş hayatında devam eden ve evlilik içinde de etkisini sürdüren eşitsizlikler kadının ekonomik bağımsızlığını kazanmasına engel olarak, boşanma halinde yoksullukla karşı karşıya kalınması neticesini getirir.

²⁵⁵ Demir, a.g.e., ss.40.

²⁵⁶ Öztan, a.g.e., ss. 833.

²⁵⁷ Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss.13.

²⁵⁸ Uzun, a.g.e., ss. 6.

Her ne kadar yoksulluk nafakasının kadınlar için düzenlenmiş bir hüküm olduğu tarafımızca zikredilmiş olsa da görülmektedir ki yürürlükteki kanun sözü konusu hükümden yararlanmak adına kadın ve erkek arasında farklı şartlar düzenlememiştir. Kanun koyucu gerek nafaka talep edilebilmesi için gerçekleşmesi beklenen şartlar bakımından gerekse de nafakaya hükmedilmesi için aranan koşullar bakımından, kadın lehine herhangi bir kavrama yer vermeksizin Medeni Kanun kapsamında yoksulluk nafakasını düzenlemiştir. Bu kapsamda öngörülen şartlar gerçekleştiği takdirde hem kadın hem de erkek, cinsiyet temelli hiçbir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın kadın erkek eşitliğine dayanan hükümden faydalanabilecek ve hakim kararıyla lehine yoksulluk nafakası hükmedilecektir²⁵⁹. Ancak yukarıda da bahsettiğimiz gibi, toplumda kadının yoksulluk tehlikesi ile çok daha fazla karşı karşıya kalmış olması konusu hükmün kadınlar için erkeklere kıyasla çok daha fazla uygulama alanı bulması neticesini doğurmuştur.

1.3. Yoksulluk Nafakasının Medeni Kanun Kapsamında Düzenlenmesi

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi İsviçre'den iktibas edilerek 4 Ekim 1926 yılında yürürlüğe girmiştir. 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğe girmesinden önce Mecelle'de nafakaya ilişkin hüküm mevcut değildi. Bu sebeple nafakaya ilişkin uyuşmazlıklar Fıkıh kitaplarına yer bulan prensipler çerçevesinde çözüme kavuşturulurdu. Ancak 1917 tarihinde “Meşihatî-İslamiye” tarafından “Kitabül Nafakat” eseri hazırlanmış, 743 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1926 yılına kadar nafakaya ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde söz konusu eser prensiplerine bağlı kalınmıştır²⁶⁰. 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğe girmesiyle İslam Hukuku yerini günümüzde de geçerliliğini koruyan kanunlara bırakmıştır.

743 sayılı medeni kanunda yoksulluk nafakası, “nafaka” başlığı altında md. 144 ile düzenlenmiştir. *“Kabahatsiz olan karı yahut koca, boşanma neticesi olarak büyük bir yoksulluğa düşerse, diğeri, boşanmaya sebebiyet vermemiş olsa dahi kudreti ile mütenasip bir surette bir sene müddetle nafaka ifasına mahkûm edilebilir.”*

²⁵⁹ Ali İhsan Özügür, Gerekeçeli-Açıklamalı-İçtihatlı Nafaka Hukuku (6. Baskı), Seçkin, Ankara, 2015, ss.501.

²⁶⁰ Doğanay, a.g.e., ss.8.

Görüldüğü gibi 743 sayılı kanun kapsamında lehine yoksulluk nafakası hükmedilebilmesi için, hem karı hem de kocanın “kabahatsiz” olunması koşulu aranmaktaydı. Ayrıca nafaka ödemekle yükümlü kılınacak eş boşanmaya sebebiyet vermemiş olsa dahi bu yükümlülüğünden kurtulamıyor, eşin kabahatsiz olması büyük bir yoksulluğa düşecek eş lehine nafaka yükümlüsü kılınmasına engel olmuyordu.

Büyük bir yoksulluğa düşülmesi ise “eşi kendisine yardımda bulunmadığı takdirde, zaruret ve yoksulluğa düşecek bir vaziyet olması hali” şeklinde açıklanmıştır. Ayrıca kanunda yoksulluğa boşanma neticesinde düşülmesi aranmıştır. Yoksulluğa boşanmadan sonraki bir süreçte ve herhangi bir sebeple kusurlu ya da kusursuz olarak düşülmesi halinde nafaka talep edilemeyeceği belirtilmiştir²⁶¹.

743 sayılı Kanunda yoksulluk nafakasına ilişkin en dikkat çekici husus ise yoksulluk nafakasının süresidir. Büyük bir yoksulluğa düşülmesi halinde hükmedilecek nafakayı 743 sayılı Kanun “bir sene müddetle” kısıtlamıştır. Ancak bir senelik süre alt ya da üst sınır olarak belirlenmemiştir. Nafakaya “bir sene müddetle” hükmedilecektir. Hâkim yoksulluk nafakasına bir seneden az ya da bir seneden fazla süre için hükmetmeyecek, boşanma hükmünün kesinleşmesiyle başlayan nafaka, boşanma hükmünün kesinleşmesinden bir sene sonra sona erecektir²⁶². Kanunda öngörülen bir senelik süreye karşın, süreyi öngören kanun hükmünün kamu düzenini ilgilendirmedeği gerekçesine dayanılarak aksinin kararlaştırılabileceği, kocanın kabul etmesi halinde bir senede fazla süreyle nafakaya karar verilmesinin önünde bir engel bulunmadığı ve söz konusu yükümlülüğü üstlenmeyi duruşmada kabul eden eşin kararı sonradan temyiz konusu yapamayacağı belirtilmiştir²⁶³.

Nafakaya hükmedilen bir senelik bu süre içinde, durumun değişmesi, lehine nafakaya hükmedilen eşin mali durumunun düzelmesi ya da nafaka yükümlüsü eşin mali durumunun kötüleşmesi halinde hükmedilen yoksulluk nafakasının azaltılması ya da kaldırılması talebiyle mahkemeye başvurulabiliyordu²⁶⁴.

²⁶¹ Doğanay, a.g.e., ss. 140.

²⁶² Yarg 2. HD, 04.04.1967 T., 1178 E., 1798 K., Başaklar, a.g.e., ss.87.

²⁶³ Başaklar, a.g.e., ss.87-88.

²⁶⁴ Başaklar, a.g.e., ss.87.

Hükümde yer alan “*nafaka ifasına mahkûm edilebilir*” ifadesinden, boşanma sebebiyle büyük bir yoksulluğa düşecek taraf talep etmemiş olsa dahi yoksulluk nafakasına hakim tarafından resen hükmedileceği anlamı çıkarılsa da yargı kararlarında görüldüğü üzere tüm koşullar gerçekleşmiş olsa dahi talep olmaksızın nafakaya karar verilmemekteydi²⁶⁵.

743 sayılı Kanun md.144’de 3444 sayılı Kanun²⁶⁶ ile 1988 yılında hem süreye hem de nafaka yükümlüsü kılınmaya ilişkin önemli değişiklikler yapılmıştır. Değişiklik neticesinde hüküm şu şekilde düzenlenmiştir, “*Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eş, kusuru daha ağır olmamak şartıyla geçimi için diğer eşten mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Ancak, erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için, kadının hali refahta bulunması gerekir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.*”

Dikkat çeken ilk değişiklik nafaka talep eden eşin kusur durumuna ilişkindir. 743 sayılı Kanun kapsamında nafaka talep edecek karı yahut kocanın kabahatsiz olması gerekirken, 3444 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle kabahatsiz olma şartı, talep eden eşin kusurunun daha ağır olmamasına dönüşmüştür. Ayrıca talep dilecek miktar “diğer eşin mali gücü” ile sınırlandırılmış, yoksulluğa ilişkin olarak ise “büyük” nitelendirmesine yer verilmemiştir. Bu durumda yoksulluğa düşülmesi yeterli kabul edilecek “büyük bir yoksulluğa” düşülmesi aranmayacak bu kapsamda hükmedilecek yoksulluk nafakası ise nafaka talep eden eşin yoksulluğa düşmemesi sağlayacak ve geçimini normal şartlar da karşılayacak miktarda olacaktır²⁶⁷.

743 sayılı Kanunda belirlenen “bir sene müddet” sınırı 3444 sayılı Kanun ile kaldırılmakla kalmamış, nafakanın “süresiz” olarak talep edilebileceği Kanun kapsamında düzenlenmiştir. Kaynak İsviçre Medeni Kanununda yoksulluk nafakası bir süre ile kısıtlanmamış olmasına karşın, 743 sayılı Kanun kapsamında nafakaya ilişkin bir senelik süre öngörülmüş olması eleştirilmiş ve öngörülen sürenin 3444 sayılı Kanun kaldırılması yerinde görülmüştür²⁶⁸.

²⁶⁵ Doğanay, a.g.e., ss. 140.

²⁶⁶ RG. 12/05/1988 T. 19812 S.

²⁶⁷ Akıntürk, a.g.e., ss.266.

²⁶⁸ Akıntürk, a.g.e., ss.268.

Görülen en önemli değişiklik ise, 743 sayılı kanunda karı ve koca için nafaka talep edebilmenin koşullarında cinsiyete bağlı bir farklılığa yer verilmezken, 3444 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik neticesinde, erkeğin kadından yoksulluk nafakası talebinde bulunabilmesi, kadının refah halinde bulunmasına bağlanmıştır. Bu durumda boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek kadın kusuru daha ağır olmamak koşulu ile diğer eşten mali gücü oranında ve süresiz olarak nafaka talep edebilecekken, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek erkek kusuru kadından daha ağır olmasa dahi, yalnızca kadın “refah halinde” ise nafaka talep edebilecektir. Nafaka alacaklısı sıfatına sahip olma koşullarının sağlanması bakımından kadın ve erkek arasında ciddi bir farklılığa yol açan söz konusu düzenlemenin, kaynağını Anayasa’dan alan eşitlik ilkesini destekler nitelikte olmadığı ve pek çok açıdan tartışma yaratacağı açıktır.

Kadının nafaka yükümlülüğü için öngörülen bir şart olarak “refah hali” ise kanun kapsamında düzenlenmemiş, yargı kararlarında açıklanmıştır. Refah halinde bulunma, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 28.9.1972 tarihli 5248 E. 5323 K. sayılı kararında *“geliri çevresine ve sosyal durumuna göre lüks sayılabilecek şeyleri sağlamaya elverişli bulunan ve normal ihtiyaçları dışında her şeyi elde edebilecek bir bolluk ve zenginlik içinde olan kimse refah halinde sayılır”* şeklinde açıklanmıştır²⁶⁹. Ayrıca refah halinde bulunma, yardım edilmemesi halinde yoksulluğa düşecek kimseye karşı kardeşlerin yardım nafakası yükümlülüğünün doğması için, diğer hısımlarda öngörülen ödeme kabiliyetine sahip olmanın ötesinde bir koşul olarak öngörülmüştür.

743 sayılı Kanunun ardından, halen yürürlükte olan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu 2002 yılında yürürlüğe girmiş ve evlilikte kocanın hakimiyetini esas alan ve bu hakimiyet neticesinde doğan yükümlülükler etrafında şekillenen aile anlayışı, 4721 sayılı Türk Medeni Kanun ile terkedilmiş 4721 sayılı Kanunda özellikle kadın erkek eşitliğini sağlama amacına yönelik birçok düzenlemeye yer verilmiştir²⁷⁰. Karı ve çocukların iâşesi önceki kanun döneminde kocaya aitken, 4721 sayılı kanun ile birliğin giderlerini güçleri oranında karı ve kocaya bırakmış, birliğin yönetiminde işleri beraberce yetkili kılarak, kocanın ailenin reisi olması ve bu sebeple birliğin

²⁶⁹ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss. 346.

²⁷⁰ Başpınar, a.g.e., ss.83.

yönetiminde yetkili bulunmasına ilişkin hükümleri yürürlükten kaldırmıştır. Aile birliğinin yönetimine ve aile birliğinde eşlerin yükümlülüklerine ilişkin eşitlik ilkesi kapsamında köklü değişiklikler getiren 4271 sayılı Türk Medeni Kanununda yoksulluk nafakası, md. 175 ile, “*Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.*” şeklinde düzenlenmiştir. Hukukumuzda nafakaya ilişkin uyuşmazlıklar halen 4721 sayılı Kanun çerçevesinde çözüme kavuşturulmaktadır.

4271 sayılı Türk Medeni Kanununda nafaka isteminde bulunulabilmesi için kadın ya da erkek için farklı koşullara yer verilmeyerek “yoksulluğa düşecek taraf” ifadesi kullanılmış, cinsiyet temelli bir ayrıma gidilmemiştir. Eski Kanunda erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için öngörülmüş olan “kadının refah halinde bulunması” şartı son düzenlemede yer almamıştır. Bu kapsamda nafaka talep eden eş boşanma yüzünden yoksulluğa düşecekse ve kusuru daha ağır değilse, diğer taraf bakımından kadın ya da erkek olduğu dikkate alınmaksızın, mali gücü oranında yoksulluk nafakası yükümlülüğü doğacaktır. Hatemi/Kalkan Oğuztürk, kadının ancak ahlaki bir vazife olarak ve kendi rızasıyla nafaka ödeyebileceğini savunarak bu kuralı eleştirmektedir²⁷¹.

Kanaatimizce nafakaya hükmedilmesi için kadın ve erkek arasında farklı şartlar öngörülmesi Anayasa md.41 ile koruma altına alınmış eşitlik ilkesine açıkça aykırıdır. Cinsiyet temelli bir farklılığa yer verilmemiş mevcut düzenleme içinde dahi, kadınların söz konusu hükümden toplumsal ve sosyal durumun bir neticesi olarak erkeklere kıyasla daha fazla yararlandığı yukarıda da belirtilmiştir. Toplumda ekonomik ve sosyal açıdan zayıf olanı koruma fonksiyonu yasanın bu haliyle, doğrudan kadın lehine herhangi bir düzenleme mevcut olmaksızın da yerine getirilmektedir. Kadın lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmesinin kolaylaştırıcı ya da kadının nafaka yükümlülüğünün doğmasını zorlaştırıcı koşullar öngörülmesi 4271 sayılı Türk Medeni Kanunu ile sağlanmaya çalışılan evlilik birliğinde eşler arasında hak ve yükümlülüklerin eşitlik ilkesine uygun olarak düzenlenmesi amacına aykırılık teşkil edecektir. Aile birliğinin yönetimi ve birlikten doğan yükümlülüklerde cinsiyet

²⁷¹ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, a.g.e., ss.132.

temelli herhangi bir düzenlemeye yer verilmezken, evlilik birliğinin sona ermesinden sonra boşanmanın mali bir sonucu olarak hükmedilen ve esasında evlilikten doğan güvenin devamı olarak kabul edilen yoksulluk nafakasında, kadın ya da erkek lehine nafaka yükümlülüğüne ilişkin farklı koşullar öngören düzenlemeye yer verilmesi 4721 sayılı Kanunun ruhu ile bağdaşmayacaktır. Bu durumda boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek erkek, nafakaya ilişkin hükümlerden, kadının nafaka yükümlülüğünün refah halinde olunmasına ya da başkaca bir koşula bağlanmış olması sebebiyle eşitliğe ve hakkaniyete aykırı olarak yararlanamayacaktır.

Ayrıca nafaka yükümlülüğünü kadın lehine zorlaştıran ya da kadının nafaka alacaklısı olmasını kolaylaştıran düzenlemeler, yoksulluk nafakası hükmedilen kadın lehine yoksulluğun giderilmesini sağlıyor olsa da, kadının evlenene kadar anne ve babaya, evlendikten sonra eşe olan ekonomik bağımlılığının, boşanmadan sonra da üçüncü bir kişi sıfatında boşanılan eşte devamına sebep olacağından, uzun vadede “kadın yoksulluğu” ile mücadele edilmesine değil, söz konusu sürecin aynı düzen içinde ve nesiller arasında tekrar etmesine neden olacaktır. Çünkü toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar göstermiştir ki, kadınların eğitim hakkının kendi ailesi tarafından engellenmesinin sebeplerinin başında, kadınların evlenerek bir erkeğe bağımlı olması ve ev geçindirme ve başkaca sorumlulukların erkeğe ait olması sebebiyle kadının maddi bir yükümlülüğü bulunmamasına yönelik aile ideolojisi ve bu ideolojiyi destekleyen ataerkil ideoloji gelmektedir²⁷². Toplumda kız çocuğunun doğumdan itibaren evden ayrılarak gideceği, geçiminin kocası tarafından sağlanacağı anlayışı onun eğitim haklarından mahrum bırakılmasına ve meslek sahibi olmasının önüne geçilerek ekonomik bağımsızlığını kazanamamasına sebep olmuştur. Geçmiş yıllarda sağlıklı ve evlenmesine engel bir hali bulunmayan kız çocukları, evleneceği güne kadar hane içinde ev işlerinde çalıştırılırken, bir hastalığı ya da sahip olduğu başkaca niteliği sebebiyle evlenemeyeceğine inanılan kız çocukları, okula gönderilmiş, geçiminin kocası tarafından sağlanamayacak olması sebebiyle, meslek sahibi olarak kendi geçimini kendi sağlaması amaçlanmıştır. Günümüzde bu anlayış

²⁷² Yıldız Ecevit, *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, “Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş; Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset” Raporunun Güncellenmesi, Öncelikler ve Çözüm Önerileri*, Türk Sanayiciler ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), İstanbul, 2008, ss.167, <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/3667-turkiyede-toplumsal-cinsiyet-esitsizligi-sorunlar-ocelikler-ve-cozum-onerileri>, (Erişim Tarihi: 10.01.2019)

etkisini eskisi kadar keskin olmasa da sürdürmeye devam ederken, kadının evlilik ve boşanma sonrasına ilişkin süreçte maddi ihtiyaçlarının bir başkası tarafından sağlanacak olmasının Kanun kapsamında korunmuş olması, kadının ekonomik bağımsızlığın kazanılmasına ilişkin zorunluluğu da ortadan kaldırmaktadır. Tekrar etmekte fayda vardır ki, toplumsal ve sosyal yapının getirdiği bir netice olarak nafaka yükümlüsü sıfatı çoğunlukla kocaya ait olurken, kadın mevcut durumda, nafakaya ilişkin lehine ayrıca bir düzenleme öngörülmezsizin de Kanun hükmünden daha fazla yararlanır durumdadır.

Evlilik birliğinden doğan hak ve yükümlülükler, cinsiyet temelli herhangi ayırım olmaksızın eşitlik ilkesine ve Medeni Kanun ile benimsenen aile anlayışına uygun olarak düzenlenmiştir. Nafaka yükümlülüğünde kadın ya da erkek lehine farklı koşullar öngören düzenlemelere yer verilmesi eşitlik ilkesine ve hakkaniyete aykırı sonuçlar doğuracak, kanunun ruhu ile bağdaşmayacaktır.

2. YOKSULLUK NAFAKASI ŞARTLARI

2.1. Nafaka İsteminde Bulunan Eş, Boşanma Yüzünden Yoksulluğa Düşecek Olmalıdır

4721 sayılı Kanun md. 175'e göre, *boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz nafaka isteyebilir*. Kanuna göre yoksulluk nafakasının ilk şartı yoksulluğa düşülecek olmasıdır. Fakat kanunda yoksulluk kavramından ne anlaşılması gerektiğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiş, Hukuk Genel Kurulunun 2012 tarihli bir kararında bu hususa ilişkin açıklamada bulunulmuştur. “(...) Maddede geçen “yoksulluğa düşecek” kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda yasal bir tanımlama olmaması karşısında bu husus yargısal uygulamada kurallara bağlanmıştır. (...) “yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür, eğitim” gibi bireyin maddî varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanların “yoksul” kabul edilmesi gerektiği benimsenmiştir.(...)”²⁷³

²⁷³ YHGK, T.12.09.2012, E.2012/2-387, K.2012/551, Bozdağ, a.g.e., ss.67.

Hukuk Genel Kurulunun 2012 tarihli yukarıda yer verdiğimiz kararında sayılan kriterler incelendiğinde de yoksulluğun tespitinde asgari ihtiyaçların karşılanıp karşılanamadığının esas alındığı görülmektedir²⁷⁴. Yoksulluk nafakası ile günlük olağan ve zorunlu ihtiyaçların temini amaçlanmaktadır²⁷⁵. Bozovalı'ya göre yoksulluk deyiminden anlaşılması gereken, çalışma olanaklarından ya da yeteneğinden yoksun olmak ve sahip olunan malvarlığı ile geçimini temin edememek ya da kısa bir süre sonra temin edememesinin beklenmesi sebebiyle zaruret haline düşecek olmadır²⁷⁶. Her ne kadar yoksulluk kavramı asgari geçim standartları ile doğrudan ilgili gibi görünse de, asgari ücret alınmasının yoksulluk nafakasına hükmedilmesinin önünde bir engel oluşturmadığı Yargıtay'ın yerleşik kararlarında görülmektedir. 2007 tarihli Hukuk Genel Kurul kararına göre, *“Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında, asgari ücret seviyesinde gelire sahip olunmasının yoksulluk nafakası bağlanmasını olanaksız kılan bir olgu olarak kabul edilmemektedir....Yoksulluk durumu günün ekonomik koşulları ile birlikte, tarafların sosyal ve ekonomik durumları ve yaşam tarzları değerlendirilerek takdir edilmektedir.”*²⁷⁷ Asgari ücretin nafaka talep edene insanca yaşayıp, geçinme olanağı sağlamayacağı, yurt gerçeklerine göre onu yoksulluktan kurtarmayacağı bu sebeple yoksulluk nafakası hükmedilmesinin önünde engel oluşturmayacağı Yargıtay içtihatlarında kabul edilmektedir²⁷⁸.

Görüldüğü gibi boşanma yüzünden yoksulluğa düşülmesi, barınma, geçimini temin etme konusunda çaresizliği ifade etmekle beraber, nafaka talep eden eşin hiçbir gelir ya da iş sahibi olmadığı anlamına da gelmemektedir²⁷⁹. Bu hususun tespitinde eşlerin boşanmadan önceki yaşam standartları esas alınmalıdır²⁸⁰. Buna ek olarak

²⁷⁴ Nazif Kaçak, *Açıklamalı ve İçtihatlı Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat İle Yoksulluk Nafakası* (2. Baskı), Seçkin, Ankara, 2009, ss. 218.

²⁷⁵ Bozovalı, a.g.e., ss. 70.

²⁷⁶ Bozovalı, a.g.e., ss. 69.

²⁷⁷ YHGK, T.16.05.2007, E.2007/2-275, K.2007/275, <https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?f=193&t=31125>, (Erişim Tarihi, 33/03/2019).

²⁷⁸ *“Somut olayda, asgari ücret ile özel bir şirkette çalışan davalının aldığı maaşın ona insanca yaşayıp, geçinme olanağı sağlamayacağı, yurt gerçeklerine göre; onu yoksulluktan kurtarmayacağı kuşkusuzdur. Kaldı ki, davalı çalıştığı işten kısa süre içinde ayrılmış ve işsiz kalmıştır. Çalışma olgusunun süreklilik arz etmediği de gözetildiğinde, mahkemece; davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yanılıgılı değerlendirme sonucu yazılı gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.”* Yarg. 3. HD. T.06.11.2007, E. 2007/18096, K.2007/16277. Ruhi, a.g.e., ss.425.

²⁷⁹ Kılıçoğlu, a.g.e., ss. 170.

²⁸⁰ Öztan, a.g.e., ss. 839.

ülkenin ekonomik durumunun, o tarihteki geçim şartları ve kazanç durumunun gözetilmesi gerektiği ve bu incelemeler neticesinde yoksulluğa düşülüp düşülmediğinin saptanması gerektiği yargı kararlarında kabul edilmektedir²⁸¹. Yoksulluğun tespitinde eşin evlilik birliği devam ederken sahip olduğu ve boşanma olmasaydı da sahip olmaya devam edeceği imkanların ve refah düzeyinin sürdürülüp sürdürülemeyeceği de dikkate alınacaktır²⁸². Nafaka talebinde bulunan eşin geçimini çalışma gücü ya sahip olduğu mali kaynakları ile sağlama imkanından yoksun olması halinde yoksulluğa düşme koşulunun gerçekleştiği kabul edilmektedir²⁸³.

Hakim her somut olayı kanunda ve yargı kararlarında kabul edilen şartlar kapsamında ayrı ayrı değerlendirerek, talepte bulunan eş bakımından söz konusu koşulların mevcut olup olmadığına kanaat getirecek ve karar verecektir. Bu kapsamda Yargıtay yoksulluk halini, tarafların sosyal ve ekonomik durumları, sahip oldukları yaşam standartları, evliliğin ne kadar sürdüğü, evlilik birliği içinde sahip olunan imkanlar ve sonrasında karşılaşılabilecek yaşam şartlarını dikkate alırken, yoksulluk nafakası talebinde bulunan eş bakımından, kişi adına kayıtlı taşınmazlar ve bunların gelirlerinin kişiyi yoksulluktan kurtarmaya yeterli olup olmaması halini de incelemektedir²⁸⁴. Nafaka talep eden eşe miras yoluyla intikal eden taşınmazların ve bunların kira gelirlerinin, kişiyi yoksulluğa düşmesini engellemesi halinde yoksulluk nafakasına hükmedilmezken²⁸⁵, sahip olunan malvarlığının kişiyi yoksulluktan kurtaracak nitelikte olmaması halinde nafakaya hükmedildiği görülmektedir²⁸⁶. Ancak

²⁸¹ “Ülkemizin ekonomik durumu, bugünkü geçim şartları ve özellikle kazanç durumu gözetilip yoksulluğa (Zarurete) düşme halinin saptanması gerekir. Yoksulluğa düşme hali başkasının yardımı olmadan günlük yiyeceğini bile sağlayamayacak durumda olmaktır.” Yarg. 2.HD., T.03.03.1975, E.1975/1781, K.1975/2009, <https://www.corpus.com.tr>. (Erişim Tarihi, 10/06/2017).

²⁸² Demir, a.g.e., ss.36.

²⁸³ Kaçak, a.g.e., ss.218

²⁸⁴ Uzun, a.g.e., ss. 32.

²⁸⁵ “Davalı kadının babasından intikal eden hisseli tapulu çok sayıda taşınmazı olduğu anlaşılmaktadır. Kadının belirlenen mal varlığı dikkate alındığında, boşanmakla yoksulluğa düşmeyeceği sabittir. Türk Medeni Kanununun 175. Madde şartları oluşmamıştır. Bu yön dikkate alınmadan kadın yararına yoksulluk nafakası takdir edilmesi doğru olmamıştır.” Yarg 2. HD., T.14.07.2009, E.2008/9015, K.2009/14028, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi, 04/03/2019)

²⁸⁶ “Davacı kadının ev hanımı olduğu, herhangi bir gelirinin bulunmadığı adına kayıtlı ve çocukları ile birlikte oturduğu evin onu yoksulluktan kurtaracak nitelikte olmadığı anlaşılmaktadır. Türk Medeni Kanununun 175. Maddesi koşulları gerçekleşmiştir. Davalı kadın yararına uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekirken, yazılı şekilde ret hükmü kurulması usul ve yasaya aykırıdır.....” Yarg 2. HD., T.09.07.2009, E.2008/11362, K.2009/13664, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi, 04/03/2019)

yoksulluk nafakası ya da alacaklısının ailesinin ekonomik durumunun nafakaya hükmedilmesi üzerinde doğrudan bir etkisi yoktur. Yukarıda belirttiğimiz gibi nafaka talep eden eşe ailesinde miras yoluyla intikal eden taşınmazların ve bunların kira gelirleri kişiyi yoksulluktan kurtarıyorsa hakim bu hususu dikkate alacaktır ancak talepte bulunanın geliri olmaması sebebiyle ailesinin yanında ve onların desteğiyle yaşaması halinde, anne ya da babanın ekonomik durumlarının iyi olması yoksulluk nafakası talebinin reddedilmesine sebep olmayacaktır²⁸⁷. Yardım nafakası yükümlüsü olan anne, baba ve kardeşler, nafaka yükümlülüğünde eşten sonra gelmektedir. Bu sebeple nafaka talep eden eşin ailesi ekonomik olarak ne kadar güçlü olursa olsun, nafaka talep edeni yoksulluktan kurtarma görevi ve neticede nafaka yükümlülüğü öncelikle boşanılacak eştedir²⁸⁸.

Nafaka talep edilebilmesi için yoksulluğa düşülmesi tek başına yeterli bir sebep olarak kabul edilmemiş, yoksulluğun boşanma sebebiyle gerçekleşmesi aranmıştır. Bu sebeple boşanma ile yoksulluğa düşme arasında illiyet bağı bulunması gerekmektedir²⁸⁹. Bu gereklilik neticesinde hâkim boşanmaya sebep olan olayda kusur oranının incelenmesine ek olarak yoksulluğun boşanma sebebiyle mi yoksa boşanmadan başka nedenlerle mi meydana geldiğini inceleyecektir. Yoksulluğa boşanma dışında bir sebeple düşülmüş olması halinde örneğin, boşanma davası devam ederken iflas ya da dolandırılma sebebiyle malvarlığı kaybedilmiş, kumar at yarışı ya da boşanma ile ilgisi bulunmayan başkaca bir sebeple yoksulluğa düşülmüşse yoksulluk nafakası talebi haklı görülmeyecek, talep eden taraf lehine yoksulluk nafakası hükmedilmeyecektir²⁹⁰. Talepte bulunan eş, yoksulluğa düşmede kusursuz olsa da yoksulluğa boşanma sebebiyle düşmemişse kanunda düzenlenen şartın gerçekleşmemiş olduğu açıktır. Nafaka talep eden eşin işinden kendi isteği ile hiçbir

²⁸⁷ Kaçak, *a.g.e.*, ss.222-223.

²⁸⁸ Gençan, *a.g.e.*, ss.1159.

²⁸⁹ Öztan, *a.g.e.*, ss. 838., Güneşlioğlu, *a.g.e.*, ss.69.

²⁹⁰ Bozovalı, *a.g.e.*, ss.69., “Boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz (TMK. 175.). Toplanan delillerden, davalı kocanın zaruret içinde olmadığı, sürekli kumar oynadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda davalı koca yararına yoksulluk nafakasına hükmedilemez. İsteğin reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru bulunmamıştır.” Yarg. 2.HD, T.31.03.2008, E.2008/1858, K.2008/4419, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi, 07/03/2019)

neden yokken istifa etmiş olması halinde yoksulluk nafakasına karar verilmezken²⁹¹, işten isteği dışında çıkartılmış olan ya da hastalık sebebiyle ayrılmak zorunda kalan lehine yoksulluk nafakası hükmedilecektir²⁹². Yoksulluk nafakası talep eden eşin işsizlik parası alması halinde ise alınan işsizlik parası ilgili kurumdan sorularak onun yoksulluğa düşmesine engel oluşturup oluşturmadığının tespitine ihtiyaç duyulmaktadır²⁹³.

Hakim her olayı ayrı ayrı değerlendirecek boşanma ve yoksulluğa düşme arasında illiyet bağı mevcutsa ve kanunda öngörülen diğer koşullar gerçekleşmişse yoksulluk nafakasına karar verilecektir. Çünkü hakim önüne gelen her talep ve davayı kendi hal ve koşullarını dikkate alarak inceleyecek ve karara bağlayacaktır²⁹⁴.

Ayrıca Kanunda yer alan “yoksulluğa düşecek taraf” ifadesiyle yoksulluğa düşülmemiş olsa dahi boşanma sebebiyle düşülecek olması halinde yoksulluk nafakası talep edilebilmesi sağlanmıştır. Boşanma davasının açıldığı tarihte ya da nafakanın daha sonra talep edilmesi halinde talep tarihinde yoksulluğa düşülmüş olabilir fakat esas olan nafaka talep edenin boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği tarihte yoksulluğa düşmüş ya da düşecek olmasıdır²⁹⁵. Yargıtay’a göre, yoksulluk nafakasında kanunda

²⁹¹“Davacı kadın 29.08.2005 tarihinde kendi isteğiyle hiçbir neden yokken işinden istifa etmiştir. Türk Medeni Kanununun 175. maddesi koşulları gerçekleşmediği halde yazılı şekilde hüküm tesisi doğru bulunmamıştır.” Yarg. 2. HD. T.21.01.2008, E.2007/3784, K.2008/348, Ruhi, a.g.e., ss.419.

²⁹² “Davacının, çalışmakta olduğu Yeşim Tekstil Fabrikasından, 30.12.2004 tarihinde işveren tarafından aş akti feshedilerek işten çıkartıldığı anlaşılmaktadır. İşini kaybetmesi işverenin akti feshi sebebiyle olduğuna ve başka bir geliri ve malvarlığı da bulunmadığına göre davacı yararına yoksulluk nafakasına hükmedilmesi gerekirken isteğin reddi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.” Yarg. 2. HD. T.18.10.2005, 11920-14360, Gençcan, a.g.e., ss.1152., “Davalı-karşılık davacının yargılama sırasında işe girdiği, ancak kendisinde mevcut panik atak hastalığı nedeniyle bir gün sonra işten ayrılmak zorunda kaldığı anlaşılmaktadır. Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz. (TMK. m. 175) Toplanan delillerle, boşanmaya sebep olan olaylarda davalı-karşılık davacı kadının daha ağır kusurlu olmadığı, herhangi bir geliri ve malvarlığının bulunmadığı, boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği gerçekleşmiştir. O halde, davalı- karşılık davacı kadın yararına geçimi için uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekirken isteğin reddi doğru görülmemiştir.” Yarg. 2. HD., T. 06.04.2010, E.2009/2452, K.2010/6626., <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi, 01.03/2019)

²⁹³, “Merciinden kadının işsizlik parası alıp almadığı alıyorsa miktarı sorulmadan bazı varsayımlara dayanarak eksik tahkikatla yoksulluk nafakası istediğinin reddi doğru değildir.” Yarg. 2. HD., T. 15.03.2002, 2696-3641. <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 10/06/2017).

²⁹⁴ Kaçak, a.g.e., ss. 220.

²⁹⁵“Medeni Kanunun 144. maddesi gereğince yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için, davacının boşanma yüzünden yoksulluğa düştüğünün isbatı gerekir. Davacı, boşanma davasından ve bu davanın kesinleşmesinden sonra bu davayı açmıştır. Bu nedenle, davacının boşanma davasının kesinleştiği tarihte yoksulluğa düşüp düşmeyeceğinin tahkiki gerekir. Bu yönde araştırma

öngörölmüş koşulların sağlanıp sağlanmadığının incelenmesinde boşanma kararının kesinleştiği tarih dikkate alınacaktır. Yoksulluğa düşme koşulunun boşanma kararının kesinleştiği tarihte değil de daha sonra gerçekleşmiş olması halinde yoksulluk nafakası talep edilemez. Örneğin kadın lehine yoksulluk nafakası hükmedilmiş olması halinde, boşanmaya ilişkin karar Yargıtay tarafından onanmış olsa dahi, karar düzeltme aşamasında kadın lehine büyük bir ikramiye çıkmışsa boşanma kararı kesinleşmeden kadının yoksulluğu ortadan kalkacağından yoksulluk nafakasına ilişkin kararın geçerliliğini kaybedeceği kabul edilmektedir²⁹⁶. Bu kapsamda, yoksulluk nafakası boşanma davası içinde talep edilmişse ve kanunda aranan koşullar mevcutsa boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği tarihten itibaren yoksulluk nafakasına hükmedilecektir. Ancak nafaka boşanmadan sonra ayrı dava ile talep edilmişse, nafakaya yoksulluk nafakası dava tarihinden itibaren hükmedilirken, kanunda öngörülen koşulların mevcudiyeti bakımından, boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği tarih dikkate alınarak yoksulluğa bu tarihte düşölmüş olması halinde nafakaya ilişkin talep kabul edilecektir²⁹⁷. Fakat Kaçak’a göre, yoksulluk nafakası talep edebilme koşullarında, mahkemenin boşanmaya ilişkin kararı vererek davadan elini çekmesi ve söz konusu kararın kesinleşmesinin mahkemenin tasarrufunda olmaması sebebiyle, boşanma kararının verildiği tarih dikkate alınmalıdır²⁹⁸.

2.2. Boşanma Yüzünden Yoksulluğa Düşecek Eş Talepte Bulunmalıdır

Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için boşanma sonucu yoksulluğa düşecek eşin talepte bulunması gerekmektedir. Eğer yoksulluk nafakasına ilişkin bir talepte bulunulmamış ya da dava açılmamışsa hakim bu konuda karar vermez²⁹⁹. Karşı

yapılmadan yazılı düşöncelerle davacı için yoksulluk nafakasına hükmedilmesi doğru görölmemiştir.” Yarg. 2. HD., T. 01.04.1993, E. 1993/2422, K.1993/3152., <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 10/12/2018).

²⁹⁶ Gençcan, a.g.e., ss.1150.

²⁹⁷ Özüğür, a.g.e., ss.501., “743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin 144. maddesi uyarınca boşanma kararı kesinleştiikten sonra da yoksulluk nafakası istenmesini engelleyen bir kanun hükmü yoksa da, yoksulluk nafakası isteyen boşanma tarihinde boşanma yüzünden yoksulluğa düştüğünün ve bu yoksulluğunun istek tarihinde devam etmekte olduğunun ispatlanması gerekir.” Yarg. 2. HD, T.11.02.2002, E.2002/1104, K. 2002/1667, <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 01/01/2019).

²⁹⁸ Kaçak, a.g.e., ss.222.

²⁹⁹ Perkaş, a.g.e., ss. 26., Öztan, a.g.e., ss. 836., Dural, Öğüz, Gümüş, a.g.e., ss. 145, Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss. 303.

tarafın nafaka ödemeyi kabul etmesi de tek başına sonuç doğurmamaktadır³⁰⁰. Yoksulluk nafakası bu yönüyle tedbir nafakasından ayrılmaktadır. Kanun koyucu, boşanma davasında tedbir nafakasının da içinde bulunduğu geçici önlemleri alma yetkisini hakime vermiştir. Bu önlemler hakim tarafından, herhangi bir istem mevcut olmasa dahi resen alınacaktır bu kapsamda talep edilmemiş olsa dahi hakimce tedbir nafakasına karar verilebilecektir. Ancak yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek eşin talepte bulunmasına bağlıdır. Talep olmaksızın hakim resen yoksulluk nafakasına karar veremez.

Yoksulluk nafakasına ilişkin bir talep mevcutsa hakim bu konuya ilişkin olumlu ya da olumsuz karar vermesi gerekir.³⁰¹ Bunun yanında hakim nafaka talebinde bulunan eşin isteğiyle bağlıdır, istenilen miktarı aşarak yoksulluk nafakasına hükmedemez³⁰².

Yoksulluk nafakası talebinin yazılı ya da sözlü olmasına ilişkin herhangi bir şekil şartı mevcut değildir³⁰³. Dava dilekçesinde, cevap dilekçesinde ya da boşanma davasında mahkemeye sunulan dilekçelerle talep edilmesi mümkünken, duruşma esnasında sözlü olarak da istenmesi mümkündür³⁰⁴. Ancak nafakaya ilişkin sözlü talebin duruşma zaptına geçirilmesi ve talepte bulunan tarafından imzalanması gerekmektedir³⁰⁵.

Yoksulluk nafakası boşanma davası devam ederken her zaman talep edilebilecek, boşanma davası sırasında talep edilmişse, hakim nafakaya boşanmaya ilişkin hüküm kapsamında karar verecektir. Yoksulluk nafakasının boşanma

³⁰⁰ “Yoksulluk nafakası isteği olmadan, karşı tarafın yoksulluk nafakası ödemeyi kabul etmesi sonuç doğurmaz. Davacı kadının yoksulluk nafakası talebi yoktur. Talep olmayan hallerde kabul sonucu doğurmaz. Bu yön gözetilmeden davacı lehine yoksulluk nafakası taktiri doğru görülmemiştir.” Yarg. 2. HD, T. 27.11.1998, E. 1998/10875, K. 1998/12825. <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 19/04/2017).

³⁰¹ Ruhi, a.g.e., ss. 46.

³⁰² “...Davacı kadın dava dilekçesinde 70 YTL. Yoksulluk nafakası isteğinde bulunmuştur. Mahkemece talep aşılma suretiyle 100 YTL. Yoksulluk nafakasına hükmedilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” Yarg. 2. HD, T. 14.02. 2008, 1084-1516, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi, 01.03.2019)

³⁰³ Köseoğlu, Kocağa, a.g.e., ss.190.

³⁰⁴ Tutumlu, a.g.e. C.2., ss.1294.

³⁰⁵ Tutumlu, a.g.e. C.2., ss.1294., “...Boşanmanın fer’i niteliğinde olan ... yoksulluk nafakaları ...davanın her safhasında yazılı veya sözlü olarak yapılması yeterlidir. Ancak hukuki sonuç doğurabilmesi için sözlü isteklerin mahkeme tutanağına geçirilmesi gerekir.” Yarg. 2. HD., T. 19.02.1990, E.1990/12474, K. 1990/2077, Tutumlu, a.g.e. C.2., ss.1295.

kararından sonra ayrı bir dava açılarak talep edilmesi de mümkündür. Ancak bu durumda nafakaya ilişkin koşulların mevcudiyeti bakımından yukarıda da belirttiğimiz gibi, boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği tarih dikkate alınacaktır. Ayrıca yoksulluk nafakası boşanma davası devam ederken de ayrı bir davanın konusu yapılarak bağımsız bir dava ile talep edilebilir.³⁰⁶

Yoksulluk nafakası taleplerinin ayrı bir davanın konusu yapılması halinde, bu talebin boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği tarihten itibaren 1 yıllık zamanaşımı süresi içinde ileri sürülmesi gerekmektedir³⁰⁷. Elbette ki 1 yıllık zamanaşımı süresi, boşanma davasından sonra ayrı bir dava olarak ileri sürülen yoksulluk nafakası taleplerine ilişkindir. Boşanma davası esnasında ya da boşanma kararının kesinleşmesinden sonra 1 yıllık zamanaşımı süresi içinde açılarak hüküm altına alınmış yoksulluk nafakasına ilişkin artırılma ya da azaltılma talepleriyle ilgili davalarda, bu süre dikkate alınmayacak, koşulların değişmesi sebebiyle nafakanın artırılması ya da azaltılması istemiyle mahkemeye başvurulabilecektir³⁰⁸. Ancak karşı tarafça ileri sürülmemesi halinde zamanaşımı hakimce kendiliğinden dikkate alınmaz.

Yoksulluk nafakası talep eden eş isterse sonradan HMK md. 307 hükmüne dayanarak, bu talepten ve davasından feragat edebilir. Boşanma davasında yoksulluk nafakası talep etmediğini beyan eden eş, sonradan dava açarak nafaka talep ederse talebin reddine karar verilecektir³⁰⁹. Yoksulluk nafakası feragat bakımından da tedbir

³⁰⁶ “Yoksulluk Nafakasının boşanma davasının eki (fer'i) niteliğinde olduğu dava dilekçesinde yer almasının zorunlu bulunmadığı, ya boşanma davası içerisinde her zaman ya da boşanma davası henüz hükme bağlanmadan ayrı ve bağımsız bir dava ile istenebileceği hususunda herhangi bir kuşku ve uyuşmazlık söz konusu değildir. Ne varki hangi zamanda ve koşulda istenmiş olursa olsun, boşanmanın ekini (fer'ini) oluşturan maddi ve manevi tazminat istemlerinde olduğu gibi yoksulluk nafakasına da ancak istek halinde karar verilebileceğinden, isteğin dikkate alınabilmesi; harç ödenmesi, eksik harç ödenmiş ise tamamlanması koşuluna bağlıdır. Çünkü hakim böyle bir nafakanın hüküm altına alınmasının gerekliliğini ve zorunluluğunu yargılama içerisinde belirlese bile kendiliğinden yoksulluk nafakasına karar veremez.” YHGK. T.10.10.1990, E. 1990/2-407, K.1990/487, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 28/12/2018).

³⁰⁷ Gençcan, a.g.e., ss. 1246., Dural, Ögüz Gümüş, a.g.e., ss. 150.

³⁰⁸ Ruhi, a.g.e., ss. 48., Özügür, a.g.e., ss. 511-512.

³⁰⁹ “...Davalının ilk oturumdaki maddi ve manevi ödeme ve yoksulluk nafakası isteği yoktur, biçimindeki sözleri, üzerinde tasarruf hakkı doğan ödenince isteğinden feragat niteliğindedir. Yoksulluk nafakası ve ödenince verilmesini gerektiren maddi olay tarihinde doğmuştur. Feragat Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 95. maddesi gereği kesin bir hükmün sonuçlarını doğurur. Haktan feragat niteliğindeki beyandan sonra düşen hakkın Medeni Kanunun 143 ve 144 (Yeni MK m. 174-175) maddesine dayanan hakkın yenden dava konusu yapılması ve aynı dava içinde yeniden istenmesi mümkün değildir...” Yarg. 2. HD, T.05.11.1998, E. 10054/ K. 11848, <https://www.corpus.com.tr/>, (Erişim Tarihi, 10/06/2017)

nafakasından ayrılmaktadır. Boşanma davası sırasında, tedbir nafakası istemediğini bildiren eşin beyanı hakim tarafından dikkate alınmakta ve lehine tedbir nafakasına karar verilmemektedir. Ancak dava dilekçesinde, cevap dilekçesinde ya da duruşma esnasında tedbir nafakası talep edilmediğinin beyan edilmesi, daha sonra istenmesinin önünde bir engel oluşturmaz. Tedbir nafakasına ilişkin talepte bulunulmadığına ilişkin beyanlar, yoksulluk nafakasından farklı olarak, ileriye dönük sonuç oluşturmaz, beyanda bulunan eş, daha sonra tedbir nafakası talep edebilecek ancak dava tarihinden itibaren değil, talep tarihinden itibaren tedbir nafakasına hükmedilecektir. Ancak yoksulluk nafakasından feragatten rücu mümkün değildir.

Yoksulluk nafakası talebinin miktar ya da başka yönlerden belirsiz olması halinde hakim beyanda bulunana talebini açıklattırır. “Boşanma kararı verilirse zor durumda kalacağım bu sebeple nafaka istiyorum, açım, gelirim yok, muhtacım, komşuların yardımıyla geçiniyorum” ve benzeri şekilde beyanda bulunanın yoksulluğunu ve ihtiyacını anlatır nitelikteki bu ifadeler hem yoksulluk hem de tedbir nafakası talebi anlamına geleceğinden, hakim bu beyanlara dilekçede rastlar ya da duruşmada karşılaşırsa açıklanmasını istemesi gerekmektedir³¹⁰. Eğer miktar belirtilmeden yalnızca nafaka talep edilmişse, talep edilen miktar hakim tarafından sorulup, talepte bulunana açıklattırıldıktan sonra değerlendirilir³¹¹. Yoksulluk nafakasından hakim talep edilenden fazlasına hükmedemeyeceğinden miktar yönünden belirsiz taleplerin açıklattırması zorunluluk halinde gelmiştir³¹².

Boşanma davasından sonra nafakaya hükmedilmesine ilişkin talep, yoksulluk nafakası adı altında ileri sürülmemiş olsa dahi, bu anlama gelecektir³¹³. Ayrıca bu

³¹⁰ Gençcan, a.g.e., ss. 1189-1190.

³¹¹ “Davacı kadın yoksulluk nafakası talep etmiş fakat miktar belirtmemiştir. Davacı kadından ne kadar yoksulluk nafakası istemi olduğu sorulup değerlendirilerek sonucu itibarıyla karar vermek gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.” Yarg. 2.HD., T.10.12.2007, E. 2007/3464, K.2007/17177, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 02/03/2019)

³¹² Yargıtay’ın şimdiki uygulamasında talebin açık olmaması halinde miktar sorularak açıklattırılırken; Yargıtay’ın önceki uygulamalarında, yoksulluk nafakasına ilişkin geçerli bir talebin mevcut olduğunun kabulü için nafaka miktarının açıkça belirtilmiş olması gerekiyor, aksi halde bu konuda hüküm kurulamıyordu. Gençcan, a.g.e., ss.1191., “Yoksulluk nafakası konusunda hüküm kurulabilmesi için bu konuda miktarda bildirmek suretiyle açık bir isteğin varlığı gerekir. Bu şekilde bir istek olmadığı halde taraflar arasında kesin hüküm oluşturacak biçimde hüküm kurulması doğru değildir.” Yarg. 2.HD, T. 29.04.2002, E.2002/4952, K.2002/5603, <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 10/06/2017)

³¹³ Ruhi, a.g.e., ss.47.

süreçte tedbir nafakasının artırılması yönünde talepte bulunulması halinde hakimce bu talebin yoksulluk nafakası olarak değerlendirilmesi gerekmektedir³¹⁴.

2.3. Nafaka İsteminde Bulunacak Eşin Kusuru Diğerinden Çok Olmamalıdır

Yoksulluk nafakasına karar verilebilmesi için, yoksulluğa düşmesi ya da düşecek olması sebebiyle talepte bulunan eşin kusurunun, nafaka yükümlüsü eşin kusurundan daha ağır olmaması gerekir³¹⁵. Burada boşanmaya sebebiyet veren kusur dikkate alınır³¹⁶. Örneğin, eşine ağır hakaretler eden, imkanı olmasına karşın ailesi için bağımsız bir ev sağlamayan, terk eden ya da eşinin eve girmesine engel olan, şiddet gösteren, evli olmasına rağmen başkasıyla evlilik dışı ilişki yaşayan ve benzer şekillerde evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri yerine getirmekten kaçınarak evlilik birliğinin sona ermesinde diğer eşe kıyasla daha kusurlu olan eş lehine yoksulluk nafakasına karar verilmeyecektir³¹⁷.

Yoksulluk nafakası talep eden eşin boşanmada kusurlu olması nafaka talebinde bulunması ve lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmesine engel olmaz. Ayrıca eşlerden birinin boşanmada kusursuz olması da diğer eşin nafaka talep etmesi halinde onun nafaka yükümlüsü kılınmasına engel olmaz³¹⁸. Hakimce takdiri halinde boşanan eşler arasında mali bir yükümlülük oluşturan yoksulluk nafakası, boşanmadaki kusuru ağır olan eşe yüklenen bir ceza ya da tazminat niteliğinde değildir. Boşanma neticesinde yoksulluğa düşecek eşin korunması amacıyla hükmedilen yoksulluk nafakasında, diğer eşin kusuru aranmaksızın nafaka yükümlüsü kılınmasının sebebi buradan gelmektedir. Yoksulluk nafakası bu yönüyle maddi ve manevi tazminattan ayrılmaktadır³¹⁹. Maddi ve manevi tazminat TMK md.174 ile düzenlenmiş, mevcut

³¹⁴ Yarg. 2 HD., T.05.03.1998, E.1998/2546, K.1998/2601, Ruhi, a.g.e., ss.47

³¹⁵ Alper Keskin, *Boşanma Davaları* C.1 (1. Baskı), Seçkin, Ankara, 2017, ss.161.

³¹⁶ “...Mahkemece, evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına, ailevi yükümlülüklerini yerine getirmeyen davalının sebep olduğu kabul edilerek koca kusurlu bulunmuştur. Oysa davacının bir başka erkekle ilişkisinden 28.03.2011 tarihinde çocuk doğurduğu, bu çocuğun soybağının davalı tarafında reddedildiği yapılan soruşturma ve toplanan delillerden anlaşılmaktadır. Bu halde, boşanmaya sebep olan olaylarda davacı daha ağır kusurludur. Daha ağır kusurlu taraf lehine yoksulluk nafakasına hükmedilemez. Bu husus nazara alınmadan davacı yararına yoksulluk nafakası tayin ve takdiri doğru bulunmamıştır.” Yarg. 2. HD, T. 11.09.2014, E. 2014/6436, K. 2014/17081, <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 10/06/2017)

³¹⁷ Keskin, a.g.e., ss.161.

³¹⁸ Kaçak, a.g.e., ss.225.

³¹⁹ Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss.302.

ya da beklenen menfaatleri boşanma sebebiyle zedelenen kusursuz ya da daha az kusurlu olan tarafın maddi tazminat, boşanmaya neden olan olaylar sebebiyle kişilik hakkı saldırıya uğrayan tarafın manevi tazminat talep edebileceği düzenlenmiştir. Maddi ve manevi tazminatta karşı tarafın kusuru sebebiyle zararın doğmuş olması aranırken, yoksulluk nafakasında boşanmada kusuru bulunmayan eş, maddi ya da manevi herhangi bir zararı doğmamış eşe yalnızca boşanma neticesinde yoksulluğa düşecek olması sebebiyle nafaka ödemekle yükümlü kılınabilecektir.

Bir örnekle açıklamak gerekirse, taraflardan birinin akıl hastalığı gerekçe gösterilerek açılmış bulunan boşanma davasında, davalının akıl hastalığı sebebiyle kusurlu kabul edilemeyeceği açıktır. Bu sebeple akıl hastası olan davalı taraftan maddi ve manevi tazminat talep edilemezken, kanunda öngörülmüş diğer koşullar mevcut olay bakımından gerçekleşmişse, akıl hastası davalının, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek tarafın talebi neticesinde hakim kararıyla yoksulluk nafakası yükümlüsü kılınması mümkündür³²⁰. Tarafların her ikisi de akıl hastası ise iki tarafta da kusur bulunmadığından kanunda düzenlenen diğer koşullar mevcutsa yoksulluk nafakası talep edilebilecektir³²¹. Görüldüğü gibi maddi ve manevi tazminatta, tazminata hükmedilebilmesi için maddi ya da manevi bir zararın doğmuş olması aranırken zarara sebep olan taraf kusursuzsa sorumluluk doğmamaktadır. Ancak yoksulluk nafakasında, yoksulluğa düşülecek olması halinde, karşı taraf kusursuz olsa dahi nafaka ödeme yükümlülüğü doğabilmektedir.

Eşlerin eşit kusurlu olması halinde ise maddi manevi tazminat taleplerinin reddi gerekirken yoksulluk nafakası bu yönüyle de maddi ve manevi tazminattan ayrılmaktadır³²². Mahkemece yapılan incelemede tarafların boşanmaya neden olan olayda eşit kusurlu olduğu tespit edilmişse, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf yoksulluk nafakası talebinde bulunabilecek ve lehine yoksulluk nafakası hükmedilecektir³²³.

³²⁰ Akıntürk, Ateş, *a.g.e.*, ss.303

³²¹ Gençcan, *a.g.e.*, ss.1145.

³²² Kaçak, *a.g.e.*, ss. 27.

³²³ “Mahkemece davacı kadın ağır kusurlu kabul edilerek boşanma kararı verilmiş ise de; yapılan inceleme ve toplanan delillerden; davalı kocanın eşine hakaret ettiği, birlik görevlerini yerine getirmediği, davacı kadının ise birlik görevlerini yerine getirmediği, eşine hakaret ettiği anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında boşanmaya neden olan olaylarda taraflar eşit

Boşanma sebepleri bakımından kusur kavramı ele alındığında farklı neticeler ile karşılaşılmaktadır³²⁴. Ancak hakim karşılaşılan her olayda, genel ve özel boşanma sebepleri bakımından kusur şartını davacı ve davalı hakkında ayrı ayrı değerlendirecektir. Kusura ilişkin öngörölmüş tek şart talepte bulunan eşin kusurunun, nafaka talep edilen eşin kusurundan ağır olmamasıdır. Tarafların boşanmaya neden olan olayda eşit kusurlu olduğu ya da talepte bulunan eşin kusurunun daha ağır olmadığı durumlarda, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf yoksulluk nafakası talebinde bulunabilecek ve kanunda öngörölen diğ er şartlar da mevcutsa lehine yoksulluk nafakası hükmedilecektir.

Kesinleş en boşanma kararından sonra istenecek yoksulluk nafakasında ise hakim kusura ilişkin inceleme yapmayacaktır. Bu durumda kesinleş en boşanma kararının gerekçesi dikkate alınacak, boşanmaya neden olan olayda yeniden kusur araştırması yapılmayarak, boşanma davasına ilişkin yargılama neticesinde kusur tespitine dair verilmiş karara bağı lı kalınacaktır³²⁵.

Yoksulluk nafakası talebi esnasında, tarafların kusur oranının belirlenmesine ilişkin yargılamasına devam olunan ilintili bir dava mevcutsa, kusur oranı yoksulluk nafakası talebinin değ erlendirilmesinde esas alınacağından, ilintili dava dosyasının bekletici mesele yapılması gerektiğı Yargıtay tarafından kabul edilmektedir³²⁶.

kusurludur. Hal böyle iken davacının ağır kusurlu kabul edilmesi ve bu hatalı kusur belirlemesi gereğince davacının yoksulluk nafakası talebinin reddi doğru görölmemiştir.” Yarg. 2 HD. 01.10.2012, E.2012/6451, K. 2012/23186, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Eriş im Tarihi: 10/03/2019)

³²⁴ Gençcan tarafından boşanma sebepleri bakımından kusur kavramı; özel boşanma sebepleri ve genel boşanma sebeplerinde, davacı ve davalı taraf bakımından ayrı ayrı ele alınmıştır. Konuya ilişkin ayrıntılı inceleme için bkz. Gençcan, a.g.e., ss.1140-1142.

³²⁵ “...Davada, boşanmakla yoksulluğa düşöldüğü ileri sürölerek yoksulluk nafakasına karar verilmesi istenilmiş; mahkemece, davacının boşanmaya neden olan olaylarda davalıya göre daha ağır kusurlu bulunduğı gerekçesi ile istemin reddine karar verilmiştir. Oysa, tarafların boşanmasına ilişkin Tarsus 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 1999/103 E, 2001/364 K. sayılı kararının temyizi üzerine, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 7.2.2002 gün 587 E. 1446 K. sayılı ilamında “boşanmaya neden olan olaylarda taraflar eşit kusurlu” bulunmuş olup hüküm onanarak kesinleşmiştir. Böylece boşanmaya ilişkin gerekçeli yerel mahkeme hükmü ve buna dair ilgili daire ilamı kesin hüküm (HUMK’mad.237) kapsamında değ erlendirilmelidir. Kesin hükmün sonuçlarını değ iş tirecek şekilde delil toplanıp gerekçe oluşturulamayacağı gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi doğru görölmemiştir. Mahkemece TMK’nun 175. Maddesindeki koşulların davacı yararına gerçekleş tiğı dikkate alınarak “hakkaniyet” ilkesine uygun bir miktar yoksulluk nafakasına hükmedilmelidir.” Yarg. 3 HD., 29.03.2004, 2671-2934, Gençcan, Nafaka, ss.463.

³²⁶ “...Manevi tazminat ve yoksulluk nafakasına ilişkin temyiz itirazlarıyla ilgili incelemeye gelince; müş terek çocuğun öldürölmesine ilişkin davalıyla ilgili ceza davasının sonucunun beklenilmesi ve

2.4. Nafaka Miktarı Nafaka Yükümlüsü Eşin Mali Gücü İle Orantılı Olmalıdır

Yoksulluk nafakası, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşmesinin engellenmesi amacıyla öngörülen bir hüküm olduğundan yoksulluk nafakasının miktarı takdir edilirken nafaka talep eden eşin ihtiyaçları hakimce dikkate alınır³²⁷. Takdir edilecek nafaka miktarı yoksulluğa düşecek eşin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamaya yetmeli ve onu yoksulluktan kurtarmalıdır³²⁸. Ancak nafaka alacaklısının yoksulluk içinde olmaması için gerekli miktar ne olursa olsun, nafaka yükümlüsünün ödeme gücü yoksulluk nafakasının üst sınırını oluşturmakta, hakim her zaman nafaka yükümlüsünün ödeme gücüne uygun miktarda nafakaya karar vermektedir³²⁹. Hakime nafakanın miktarının belirlenmesi konusunda geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Hakimin takdir yetkisini kullanırken hükmedeceği miktarın tespitinde, nafaka yükümlüsü eşin ödeme gücü ve boşanmaya neden olan olaylarda kusursuz ya da kusuru karşı taraftan ağır olmayan eşin ihtiyacı arasında denge kurması gerektiği savunulmaktadır³³⁰.

3. YOKSULLUK NAFAKASI HÜKÜMLERİ

3.1. Yoksulluk Nafakasının Başlaması ve Sona Ermesi

Yoksulluk nafakası boşanma davası devam ederken her zaman talep edilebilecek, boşanma davası sırasında talep edilmişse, hakim nafakaya boşanmaya ilişkin hüküm kapsamında karar verecektir. Boşanma davası devam ederken talep edilen yoksulluk nafakasının başlangıcı boşanma hükmünün kesinleştiği tarihtir³³¹.

Hükmedilmiş olması halinde boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği tarihte tedbir nafakası son bulacak, yoksulluk nafakası bu tarihten itibaren başlayacaktır.

sonucuna göre tarafların kusur durumlarının belirlenmesi gerekirken yazılı şekilde davalı yararına yoksulluk nafakası ve manevi tazminata hükmedilmesi bozmayı gerektirmiştir.” Yarg. 2. HD 31.03.2005, 4201 E., 5211 K., <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 10/06/2017)

³²⁷ Öztan, a.g.e., ss. 840., Keskin, a.g.e., ss.166., Köseoğlu, Kocaağa, a.g.e., ss. 192.

³²⁸ Ruhi, a.g.e., ss. 45.

³²⁹ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss.146.

³³⁰ Öztan, a.g.e., ss. 840.

³³¹ “...Davalı kadın lehine takdir edilen yoksulluk nafakasının boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren başlatılması gerekirken, dava tarihinden başlatılması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.” Yarg. 2. HD, T.22.04.2014, E. 2013/24559, K. 2014/9756, <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 09/05/2018).

Ancak yoksulluk nafakası boşanma davası içinde talep edilmemiş, boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği tarihten sonra ayrı bir davanın konusu yapılarak talep edilmişse bu durumda başlangıç tarihi boşanma hükmünün kesinleştiği tarih değil, bağımsız olarak açılan yoksulluk nafakası dava tarihinden itibaren olacaktır³³².

Yoksulluk nafakası hakim kararıyla toptan ya da irat biçiminde ödenebilmektedir³³³. Toptan ödenmesine karar verilmesi halinde nafakanın ödenmesi ile nafaka alacağı sona ermektedir. Bu durumda nafaka alacağı tek seferde ödeneceğinden devamlılığından söz edilemeyecektir³³⁴. İrat biçiminde ödenmesine karar verilen, yoksulluk nafakasının sona ermesine ilişkin hükümler ise yine kanun kapsamında düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemelere göre yoksulluk nafakası, kendiliğinden, mahkeme kararıyla ya da tarafların anlaşması neticesinde sona erer³³⁵.

TMK md. 176/3'e göre eşlerden birinin ölmesi, nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi hallerinde yoksulluk nafakası kendiliğinden sona erer. Yoksulluk nafakası alacaklısının resmen yeniden evlenmesi halinde bakım yükümlülüğü yeni eşe geçeceğinden yoksulluk nafakası evlilik tarihi ile kendiliğinden sona erecektir³³⁶. Bu durumda nafaka yükümlüsü, nafaka alacaklısının evlendiğini nüfus kaydı ile ispat edebilir. Nafaka borcu icra takibine konu yapılmış ise, aile nüfus kaydının icra dosyasına ibraz edilmesi ile nafaka yükümlüsü borcundan kurtulacaktır³³⁷. Yoksulluk nafakasının sona ermesi ancak nafaka alacaklısı taraf yönünden evliliğin gerçekleşmesi halinde söz konusu olacaktır. Nafaka borçlusunun yeniden evlenmesi nafakayı sona erdirmeyecek³³⁸, TMK md.176 kapsamında bir indirim sebebi sayılabilecektir³³⁹.

³³² Özüğür, a.g.e., ss. 501.

³³³ Köseoğlu, Kocaağaç, a.g.e., ss. 193., Özüğür, a.g.e., ss. 504.

³³⁴ Uzun, a.g.e., ss. 103.

³³⁵ Öztan, a.g.e., ss.851.

³³⁶ "...kadın için takdir edilen yoksulluk nafakasının boşanma hükmünün kesinleşmesinden (16.12.2003) davalı kadının evlilik tarihi olan 26.01.2004 tarihine kadar devam edeceğinin yasa gereği (TMK. Md. 176/3) bulunmasına göre yerinde görülmeyen bütün temyiz istemlerinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına" Yarg. 2 HD, T.20.09.2004, 9298-10297, Gençcan, a.g.e., ss.1209.

³³⁷ Özüğür, a.g.e., ss. 504.

³³⁸ Öztan, a.g.e., ss.853.

³³⁹ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss. 150.

Nafaka alacaklısı ya da borçlusunun ölmesi halinde ise yoksulluk nafakası ölüm tarihi ile kendiliğinden sona erecektir³⁴⁰. Nafaka alacaklısının ölümü halinde ölüm tarihini gösteren nüfus kaydının icra dosyasının ibraz edilmesi ile nafaka borçlusu borcundan kurtulacaktır.

Uygulamada nafaka alacaklısı eşin ölmesi ya da yeniden evlenmesi hallerinde, yoksulluk nafakası alacağı ilamlı icra takibine dayandığından icra müdürlüğü tarafından kaldırılmamakta ve nafaka borçlusu tarafından icra hukuk mahkemesine yapılan müracaat neticesinde verilen karara istinaden kaldırılmaktadır³⁴¹. Ölüm kaydının herhangi bir sebeple nüfus siciline işlenmemiş olması halinde ise ölümün ve ölüm tarihinin belirlenmesi talebiyle ile nafaka alacaklısının mirasçılara karşı ilgili mahkemede dava açılabilir ve tespitin ardından nafaka alacaklısının ölüm tarihi itibarıyla nafaka borcu sona erecektir³⁴².

Nafaka alacağı şahsa bağlı bir haktır ve bu sebeple nafaka alacaklısının ölümü ile sona erer ve mirasçılara intikal etmez³⁴³. Ancak nafaka talep hakkı davada ileri sürülmesi halinde malvarlığı hakkına dönüşür ve mirasbırakanın terekesine dahil olarak mirasçılara geçer³⁴⁴. Bu sebeple nafaka alacaklısının ölüm tarihine kadar ödenmemiş ve birikmiş olan yoksulluk nafakalarından sorumluluğu devam edecektir³⁴⁵. Nafaka borçlusunun ölmesiyle de nafaka kendiliğinden sona erer ve mirasçılara geçmez. Ancak nafaka borçlusunun ölümünden önce dava açılması halinde nafaka hakkının malvarlığı hakkına dönüşecek olması sebebiyle davaya nafaka borçlusunun mirasçılara karşı devam edilir³⁴⁶.

³⁴⁰ “davalı kocanın boşanma kararı kesinleştikten sonra 09.12.2011 tarihinde öldüğü ve kesinleşme tarihinden ölüm tarihine kadar davalı kocanın yoksulluk nafakasından sorumlu olacağının anlaşılmasına göre tarafların yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddine” Yarg. 2. HD, T.10.10.2012, E.2012/1507, K.2012/24142, Gençcan, a.g.e., ss.1209.

³⁴¹ Ruhi, a.g.e., ss. 55.

³⁴² Özügür, a.g.e., ss. 505.

³⁴³ Ergenekon, a.g.e., ss. 82., Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss. 453., Kol, a.g.e., ss.14.

³⁴⁴ Genç, a.g.e., ss.10. “Miras bırakanın sağlığında kullanmadığı nafaka isteme hakkı, ölümü halinde mirasçılar tarafından kullanılamaz ise de, dava açıldıktan sonra hak sahibi öldüğü takdirde mirasçılar, davayı külli halef olarak yürütebilirler. Çünkü dava açılmakla hak, mameleki nitelik alıp, ölümle de ölenin terekesine dahil olur.” Yarg. 2. HD, T.06.5.1974, E.2936, K.2795, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 10/04/2017).

³⁴⁵ Özügür, a.g.e., ss. 505.

³⁴⁶ Ruhi, a.g.e., ss.109.

Nafaka alacaklısının başkasıyla yaşaması, alacaklının yoksulluğunun ortadan kalkması, nafaka alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesi ya da hakkaniyetin gerektirmesi hallerinde ise yoksulluk nafakası mahkeme kararıyla sona ermektedir.

Nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi halinde yoksulluk nafakası kendiliğinden sona ererken, alacaklının resmi bir evlenme akdi olmaksızın başkasıyla fiilen evli gibi yaşaması halinde nafaka yükümlüsü mahkemeye başvurarak nafakanın kaldırılmasını talep edebilir³⁴⁷. Nafaka alacaklısının resmi evlilik olmaksızın fiilen evli gibi yaşadığının ispatı hususunda tanık delili dahil olmak üzere her türlü delile dayanılabilir. Bu hususun kanıtlanması halinde hakim nafakanın kaldırılmasına, aksi halde davanın reddine karar verir³⁴⁸.

Yoksulluk nafakası alacaklısının yoksulluğunun ortadan kalkması halinde yoksulluk nafakası mahkeme kararıyla sona erer. Ancak bu sebebe dayanılarak açılan davanın kabulü için nafaka alacaklısının boşanma tarihinde sahip olduğu mal varlığı ve geliri ile nafakanın kaldırılması istemiyle açılan dava tarihindeki koşulları arasında fark meydana gelmiş olması ve bu durumun ispat edilmiş olması gerekmektedir³⁴⁹. Yoksulluğun kalktığı ispat edilememişse buna ilişkin talebin reddine karar verilir.

Yoksulluk nafakası alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesi halinde yoksulluk nafakası mahkeme kararıyla sona erer. Haysiyetsiz yaşam tarzı ile kastedilen toplumda yerleşmiş olan ahlak, şeref ve haysiyet anlayışına aykırı bir şekilde yaşamaktır³⁵⁰. Yoksulluk nafakasının bu sebebe dayanılarak kaldırılması için uyuşturucu bağımlısı olma, kadın ticareti yapma ya da yaşamını hayat kadını olarak sürdürme gibi diğer eş

³⁴⁷ “...Somut olayda, davacı kadının davalıdan boşandıktan sonra baba evinde ayrılarak aynı köyden M.B. isimli şahıs ile evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi birlikte yaşadığı ve bu birliktelikten bir çocuk dünyaya getirdiği sübuta ermiş olup, kanunda fiilen evliymiş gibi birlikte yaşamamanın süresi konusunda bir tahdit bulunmadığına göre nafakanın kaldırılması talebinin kabulü gerekirken yanılğı değerlendirme sonucu reddi yönünde hüküm kurulması doğru görülmemiştir...”. Yarg. 3. HD., T. 11.12.2003, E. 2003/14484, K.2003/14212, Kaçak, a.g.e., ss. 245.

³⁴⁸ Özüğür, a.g.e., ss. 506.

³⁴⁹ “...Mahkemece, davalı kadının davacı vekilince bahsedilen emekli maaşının boşanma davasından önce mevcut olduğu, malvarlığında boşanma davasından sonra oluşan bir artışın bulunduğuun davacı tarafça kanıtlanamadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir. Yargıtay’ın yerleşik uygulamalarına göre, yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verilebilmesi için boşanma tarihindeki davalının mameleki ve gelir durumu ile, bu dava tarihindeki arasında bir fark olması, sonrandan mamelekinde farklılığın meydana geldiğinin iddia ve ispat edilmiş, olması gerekir...” Yarg. 3. HD, T. 23.06.2005, E. 2005/ 6595, K. 2005/6941, <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 10/06/2017)

³⁵⁰ Özüğür, a.g.e., ss.507.

için haysiyet kırıcı olarak nitelendirilecek yaşam biçiminin belirli bir süre devamlılık göstermesi gerekmektedir³⁵¹.

Yoksulluk nafakasının mahkeme kararıyla sona erdiği hallerde nafakanın sona ermesinde davanın açılma tarihi esas alınır. Davanın açılmasından sonra nafaka ödenmiş ve bu süreçte davanın kabulüne karar verilmişse, davanın açıldığı tarihten itibaren ödenen nafaka, sebepsiz zenginleşme hükümleri kapsamında değerlendirilecektir³⁵². Ancak kanunda öngörülen yoksulluk nafakasının sona erdiren haller gerçekleşmiş olmasına karşın, nafakanın kaldırılması talebiyle dava açılmamış ve nafaka ödenmeye devam edilmiş olması halinde ödenmiş olan miktar daha sonra geri talep edilemez³⁵³. Nafakanın sona ermesinde, kanunda öngörülen ve nafakanın kaldırılması istemiyle dava açma imkânı tanıyan koşulların gerçekleşme tarihi değil, söz konusu davanın açıldığı tarih dikkate alınacaktır.

TMK. md. 175'e göre, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek eş kusuru daha ağır olmayan diğer eşten "süresiz" nafaka talep edebilir. Kanunda nafaka talebi için sınırlayıcı herhangi bir süre öngörülmemiş, süresiz olarak talep edilebileceği düzenlenmiştir. Ancak boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek eşin, yoksulluk nafakasını belli bir süre için talep etmesi de mümkündür. HMK md.26'ya göre hakim tarafların talepleri ile bağlıdır, talep edilenden fazlasına karar verilemediği gibi, talep edilmemiş bir şeye de karar vermez. Hâkim yoksulluk nafakasına resen hükmedemeyeceği gibi taleple bağlılık ilkesinin bir neticesi olarak ancak talep edilen süre kadar nafakaya hükmedebilir³⁵⁴. Nafaka talebinde belli bir süre ile sınırlı olarak bulunulmuş olmasına karşın istek dışına çıkılarak süreyle bağlı kalınmaksızın nafakaya hükmedilmiş olması, Yargı kararlarında açıkça usul hukukuna ve kanuna aykırı kabul edilmektedir³⁵⁵.

³⁵¹ Öztan, a.g.e., ss.854.

³⁵² Bozdağ, a.g.e., ss.83

³⁵³ Ruhi, a.g.e., ss. 55.

³⁵⁴ Kürşad Yağcı, *Yoksulluk Nafakasında Süresizlik Sorunu*, İstanbul Hukuk Mecmuası, C.76, S.1, 2018, ss. 326, <http://dergipark.gov.tr/iuhfm/issue/39991/475487>, (Erişim Tarihi: 05.03.2019), Gençcan, a.g.e., ss. 1189., Tutumlu, a.g.e. C.2, ss. 1312.

³⁵⁵ “.. Davacı dava dilekçesinde, dava bittikten sonra bir yıl süreyle yoksulluk nafakası talebinde bulunmuş olduğu halde süreyle sınırlı ve geçerli olmak üzere yoksulluk nafakasına hükmetmek gerekirken istek dışına çıkılarak bu süreyle bağlı kalınmaksızın nafaka takdiri usul ve yasaya aykırı ise de; bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmedeğinde hükmün bu

Tarafların nafakanın miktarını sınırlayan ya da tamamen kaldıran bir anlaşma yapmaları da mümkündür³⁵⁶. Ancak bu anlaşmanın geçerliliği hâkimin onayına bağlıdır. Hakim onaylarken anlaşmanın TMK. md. 23/II'e uygun olup olmadığını inceler³⁵⁷. Taraflar arasında yapılan anlaşma ancak aile hâkimin onayı ile sözleşme niteliği kazanır³⁵⁸. Nafaka, hakimce onaylanarak geçerli hale geçen sözleşmeye dayansa da yasanın öngörülen şartların mevcut olması halinde indirilmesi ve tamamen kaldırılması da mümkündür. Ancak kanun öngörülen şartlar mevcut olmaksızın nafakanın kaldırılması ya da indirilmesini talep etmenin iyiniyet, doğruluk-dürüstlük ve sözleşmeye bağlılık ilkeleri ile bağdaşmadığı kabul edilmektedir³⁵⁹. Her ne kadar taraflardan biri anlaşma kapsamında nafaka ödeme yükümlülüğünü üstlenmiş olsa da, sözleşmelerin kanunda öngörülen emredici hükümlere aykırı olamayacağı bu sebeple taraflar arasında kurulan anlaşmaya bağlı olarak ödenen nafakanın, kanunda nafakayı sona erdiren nedenlerden birinin varlığı halinde kaldırılmasına karar verilmesi gerektiği savunulmaktadır³⁶⁰.

Yukarıda yer verdiğimiz kanunda öngörülen ve yoksulluk nafakasını sona erdiren hallerden birinin gerçekleşmemiş olması, yoksulluk nafakası talebinin belirli bir süre ile sınırlanmamış olması ya da tarafların nafakanın süresine ilişkin herhangi bir anlaşma yapmamış olmaları halinde ise yoksulluk nafakası süresiz olarak ödenmeye devam edilecektir.

3.2. Yoksulluk Nafakasına Süresiz Olarak Hükmedilmesi Sorunu

TMK. md. 175'e göre, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek eş kusuru daha ağır olmayan diğer eşten "süresiz" nafaka talep edebilir. 743 sayılı Kanun döneminde yoksulluk nafakası yalnızca 1 yıl için talep edilebiliyorken, 3444 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle 1 yıllık süre kaldırılarak yoksulluk nafakasının süresiz olarak talep edilebileceği düzenlenmiştir. Mevcut düzenlemenin, nafaka ödemekle yükümlü

yönden düzeltilerek onanması gerekmiştir." Yarg. 2. HD, T. 17.11.2009, 14788-19943, Gençcan, Nafaka, ss. 528.

³⁵⁶ Öztan, *a.g.e.*, ss.851.

³⁵⁷ Öztan, *a.g.e.*, ss.851.

³⁵⁸ Gençcan, Nafaka, ss. 529.

³⁵⁹ Yarg. 3. HD., T. 29.01.2008, E. 2007/19810, K.2008/1399, Ruhi, *a.g.e.*, ss. 416-417.

³⁶⁰ Ruhi *a.g.e.*, ss. 56.

kılınan tarafı, kanunda öngörülen koşulların gerçekleşmemiş olması halinde nafaka alacaklısı karşısında hayatı boyunca borçlu konumda kılması nedeniyle hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurduğu açıktır.

Yoksulluk nafakasının kaynağı TMK md. 175/1’de yer alan “süresiz olarak” ibaresinin Anayasa’nın 2., 10., ve 41. maddelerine aykırılı olduğu gerekçesiyle iptali talep edilerek Anayasa Mahkemesi’ne başvurulmuştur³⁶¹. Başvurunun gerekçelerine yer vermemiz gerekirse, öncelikle yoksulluk nafakasına hangi hallerde hükmedileceği, nafaka yükümlüsü ve alacaklısının ekonomik durumlarının hangi kapsamda inceleneceği, boşanma ile son bulan evliliğin süresi, çocukların olup olmasının nafaka takdirindeki etkisi ve kaldırılmasına ilişkin hangi hallerde talepte bulunulabileceği hususları kanun kapsamında düzenlenmemiştir. Söz konusu düzenlemeye istinaden kurulan Yargı içtihatlarında, kanunda lehine nafakaya hükmedilecek kişinin erkek ya da kadın olması hususunda bir ayrıma yer verilmemiş olmasına karşın, nafaka alacaklısı tarafın genellikle kadın olduğu görülmektedir.

Boşanmaya sebep olan olaylarda her iki taraf da doğrudan ya da dolaylı bir şekilde kusurlu olmasına karşın, gerek ispat güçlüğü, gerek aile içindeki sorunların açıklanmaktan mahremiyetin korunması düşüncesi ile kaçınılması, gerekse de hakimin hayata bakış açısı ve düşünce yapısı neticesinde boşanmaya neden olaylarda tarafların kusurluluk durumu somut gerçeğe aykırı şekilde tespit edilebilmektedir. Kişinin ömür boyu sürecek nafaka ile yükümlü kılınmasında kusurun esas ölçüt olduğu göz önünde bulundurulduğunda adalet hissi ile bağdaşmayacak sonuçlar doğurduğu ortadadır. Buna ek olarak nafaka borçlusu mali bir yükümlülüğü ömür boyu yerine getirmek borcu altına girerken, evlilik birliğinin sona ermesi ile ortak hayatları da sona ermesi gereken taraflar birbirlerine sürekli bağımlılık arz eden bir durum içine sokulmaktadır. Söz konusu düzenlemenin, dürüstlüğe aykırı evlilik taleplerini teşvik edici sonuçlarının yanı sıra boşanan tarafların yeniden evlenerek bir aile birliği kurmasını önleyen bir yöne sahip olduğu da görülmektedir. Evlilik birliğinin sürdürülmesinin taraflar, çocuklar ve hatta toplum için sakınca doğuracağı durumlarda da, ömür boyu sürecek nafaka yükümlülüğü korkusu, tarafları sorunlu bir evliliğe aile içi huzursuzluk ve şiddeti sürdürmek pahasına katlanmaya itmektedir. Süresiz yoksulluk nafakasının,

³⁶¹ AYM T:17.05.2012, 2011/136E., 2012/72K., (RG: 26.06.2012, N. 28335)

nafaka alacaklısının geçimini nafaka ile sürdürmesi sebebiyle kişileri çalışmamaya teşvik ettiği de belirtilmektedir.

Eşlerden birini, boşanma ile akrabalık bağı sona eren karşı tarafa sürekli surette nafaka yükümlüsü kılan düzenlemenin, devletimizin insan haklarına saygılı sosyal bir hukuk devleti olduğunu düzenleyen Anayasa md. 2 ve herkesin kanun önünde eşit olduğunu düzenleyen Anayasa md. 10'a aykırı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca söz konusu düzenleme, ömür boyu nafaka yükümlüsü kılınan tarafın yeniden evlenmesini engelleyecek nitelikte olması sebebiyle, ailenin Türk toplumunun temeli olup eşler arasında eşitliğe dayandığına ve devletin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağına ilişkin Anayasa md.41. ile çelişen sonuçlar doğurmaktadır. Bu gerekçelerle, Anayasa md. 152 gereğince inceleme yapılarak 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu md. 175'in öncelikle tümünden, bunun kabul edilmemesi halinde nafakanın sürekli olarak hükmedileceğini öngören 'süresiz olarak' ibaresinin iptaline karar verilmesi talep edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi 136/72 sayılı 17.05.2012 tarihli kararı ile süresiz olarak ibaresini Anayasa'ya aykırı olmadığına, iptal başvurusunun ile oy çocukluğuyla, reddine karar vermiştir. Red kararının gerekçesine göre, kanunda süresiz olarak nafaka istenebileceğinin düzenlenmiş olması, nafaka alacaklısının her zaman ölünceye kadar nafaka alacağı anlamına gelmemektedir. Söz konusu düzenlemenin ve bu ibareye yer verilmesinin amacını boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek tarafın asgari geçiminin, diğer tarafça evlilik birliğinden doğan dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğünün boşanmadan sonra da kısmen devamını sağlayan yoksulluk nafakası aracılığı ile sağlanmasıdır. Esasında alacaklıyı zenginleştirme amacı taşımadığı gibi, hükmedilmesi için yoksulluğa düşecek eşin talepte bulunmasına ek olarak, nafaka talep edilen eşin ödeme gücünün bulunması koşulu aranmaktadır. Bu yükümlülük kaynağının sosyal hukuk devleti ilkesinden almaktadır. Kararın gerekçesinde kuralın Anayasa md. 10 ve md. 41 ile ilgisi görülmediği belirtilerek, Anayasa md. 2 kapsamında incelenerek aykırılık tespit edilmediğinden iptal istemi oyçokluğu ile reddedilmiştir.

Karara muhalif kalan üye ise gerekçesinde, yoksulluk nafakasının kanunda öngörülen haller kapsamında süresiz olarak talep edilebileceğine ilişkin

düzenlemenin, Anayasa md. 2 ile düzenlenen “sosyal hukuk devleti” ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Karşı Oy Yazısına göre, hukuk, hakkaniyete ve nesafete dayanır ve bu değerler toplumsal ilerlemeye ve istikrara aracılık eder. Hakkaniyet ilkesinin gözetilmesi hukuk devleti olmanın bir gereği, Anayasa Mahkemesinin de birçok kararında da ölçü olarak kullanılmıştır. Hakkaniyet, adalet ve kamu yararı ölçütleri yasa koyucu tarafından da hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini kullanılırken dikkate alınmalıdır. İptali talep edilen 4721 sayılı Kanun md. 175’de, nafakaya ilişkin evliliğin süresi, nafaka alacaklısı eşin yaşı ya da çalışma gücünün niteliği gibi özel koşullara yer verilmemiştir. Taraflar arasındaki hukuki ilişki boşanma ile sona ermesine karşın, kaynağını evlilik birliğinden alan sorumlulukların süresiz olarak ömür boyu devam etmesi hak düşürücü süre ve zamanaşımı kavramlarının kabul edildiği hukuk sisteminde hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurmaktadır. Ayrıca nafakaya süresiz olarak hükmedilmesi ilerleyen süreçte nafakanın uyarlanması ilişkin taleplerle dava açılmasına neden olacak, bu durumda kanunda öngörülen koşulların araştırılması sebebiyle tarafların özel hayatına müdahale edilecektir. Yoksulluk nafakası nafaka alacaklısı tarafından karşı tarafı cezalandırma aracı olarak kullanılabilecek ya da nafaka alacaklısının nafakanın devam edebilmesi için çalışmaktan kaçınmasına ya da evlilik olmaksızın birlikte yaşama gibi davranışlarda bulunmasına sebep olabilecektir. Kaldı ki süresiz yoksulluk nafakası tarihin hiçbir döneminde ve hiçbir hukuk sisteminde öngörülmemiştir. Mevcut düzenleme ile kişinin ömür boyu nafaka ödemekle yükümlü kılınmasının ahlaki ya da sosyal gerekçelerle açıklanması mümkün değildir. Buna ek olarak yoksulluğa neden olan boşanmanın kendisi değildir. Toplumsal bir olgu olarak yoksullukla edilecek mücadelede devletin aktif olarak sorumluluk üstlenmesi gerekirken, bu sorumluluğun boşanan taraflara süresiz olarak yüklenmesi hakkaniyete, mantığa ve sosyal devlet ilkesine uygun bir çözüm değildir. İtiraz istemine konu kural Anayasa md. 2 hükmüne aykırı olduğundan iptali gerekir.

Anayasa Mahkemesi 136/72 sayılı 17.05.2012 tarihli kararının ve gerekçesinin iptal talebinde yer verilen sebeplere cevap vermediği açıktır. Nafakaya ilişkin TMK. md.175/1 hükmü Anayasa Mahkemesi tarafından devletin sosyal dayanışmayı sağlamak amacıyla ekonomik ve sosyal hayata bir müdahalesi olarak değerlendirilmesine karşın, devletin söz konusu müdahalelerde, kişinin ekonomik

kişilik haklarının sınırlamada ölçülü olması gerektiği de kabul edilmektedir³⁶². Söz konusu düzenleme, nafaka borçlusunun hayatında devamlı ve süresiz bir yükümlülük doğurmasının sonucu olarak, boşanmış tarafların birbirleri ile olan ilişkileri de sürekli hale getirmekte ve tarafların değişen koşullar içinde yaşamlarını yeniden düzenlemelerine de engel olmaktadır. Buna ek olarak Karşı Oy yazısında da belirtildiği üzere, nafakaya süresiz olarak karar verilmesi nafakanın artırılması ya da azaltılması taleplerinin de nafaka ödendiği süre boyunca mahkemeye taşınmasına sebep olacağından, evlilik birliği boşanma ile sona ermesine karşın tarafların sürekli birbirlerinin hayatlarına müdahale etmeleri sonucunu doğuracaktır. Ayrıca sorunu toplumsal yönüyle ele alan Ruhi'ye göre, boşanma ile evlilik birliği sona erdirilse dahi yoksulluk nafakası taraflar arasında sun'î bir bağ olarak devam ettiğinden, yeniden evlenen eşin eski eşine nafaka ödemeye devam ediyor oluşu hoş karşılanmayan bir görüntü ortaya çıkarmaktadır³⁶³.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi yoksulluk nafakasına, nafaka yükümlüsünün boşanmada kusuru bulunmasa dahi kanun kapsamında düzenlenen koşulların varlığı halinde hâkim tarafından hükmedilir. Yoksulluk nafakası, nafaka borçlusu tarafı cezalandırma fonksiyonu taşımadığı gibi tazminat niteliğini de haiz değildir. Yapılan bir davranıştan dolayı sorumluluğun hayat boyunca süresiz olarak devam etmesi, hakkaniyete aykırıdır. Hukuk sistemimizde kabul edilen zamanaşımı ve hak düşürücü süre kavramlarına karşın, boşanmanın mali bir sonucu olarak düzenlenen nafaka hükümlerinin, taraflar hayatta olduğu sürece ve kanunda öngörülen diğer koşullar gerçekleşmedikçe, mülkiyet hakkıymış gibi sürekli kılınması adalet duygusunu zedelemektedir. Kaldı ki Medeni Kanun hiç kimsenin kendi kişilik haklarını dahi aşırı olarak sınırlamasını mümkün kılmamaktadır³⁶⁴. Her ne kadar aile kavramının korunmasının Anayasa tarafından devlete yüklenen bir ödev olduğu ve bu ödevin ailenin kuruluşu ve sona ermesinden sonrasını da kapsayan süreç boyunca nafaka ve aile hukukuna ilişkin birtakım düzenlemelerle yerine getirildiği belirtilmiş olsa da, kişiyi, nafaka borçlusu ya da alacaklısı ölene kadar bir borcu yerine getirmekle

³⁶² Abdülkerim Yıldırım, *Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasında Süre Sorunu*, Legal Hukuk Dergisi, C. 14, S. 157, Ocak 2016, ss.82.

³⁶³ Ruhi, a.g.e., ss. 46.

³⁶⁴ Ömer Arbek, *Boşanmanın Mali Sonuçları*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.54, S.1, 2004, s.145-146, <http://dergipark.gov.tr/auhfd/issue/42643/514131>, (Erişim Tarihi:24.01.2019)

yükümlü kılan bu düzenlemenin kişilik haklarında devlet eliyle hakkaniyete aykırı ve ölçüsüz bir sınırlama getirdiğini söylemek mümkündür³⁶⁵. Nafaka alacaklısı eşin boşanma sebebiyle değişen hayat koşullarına uyum sağlanana kadar desteklenmesine rağmen yoksulluk koşullarının halen mevcut olması boşanmanın değil, ülkenin sosyal ve ekonomik koşullarının bir sonucudur. Herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına ilişkin Anayasa kapsamında düzenlenen devlet ödevinin, Yargıtay tarafından eşe ve çoğunlukla kocaya verildiği görülmektedir³⁶⁶. Yoksulluğa ilişkin sorunların nafaka yükümlüsünce karşılanan yoksulluk nafakası aracılığıyla değil devletin ürettiği sosyal politikalar ile çözülmesi gerekir³⁶⁷. Nafaka alacaklısı nafaka borçlusunu sosyal güvenlik kurumu olarak görmemelidir³⁶⁸. Anayasa Mahkemesi tarafından iptal talebinin reddine ilişkin gerekçede yoksulluk nafakasının sosyal hukuk devleti olmanın bir gereği olduğu belirtilse de, bu düzenleme neticesinde devletin Anayasa'dan doğan bu ödevi nafaka yükümlüsü aracılığı ile yerine getirilmektedir.³⁶⁹

Medeni Kanun kapsamında kabul edilen yasal mal rejimi edinilmiş mallara katılma rejimi ile nafakanın süresiz olarak hükmedilmesine kaynak teşkil eden gerekçeler de zayıflamıştır. Eşler kanunda düzenlenen diğer mal rejimlerinden birini seçmediği takdirde yasal mal rejimine tabi olacağından mal rejimi tasfiyesinden sonra katılma alacağı ile boşanma sebebiyle düşülen yoksulluktan kurtulabilecektir³⁷⁰.

Yoksulluk nafakası ile amaçlanan, boşanan eşin, boşanma neticesinde değişen koşullar sebebiyle hayata ekonomik ve sosyal yönden uyum sağlayabilmesi, bu süreçte maddi olarak desteklenmesi olmalıdır³⁷¹. Boşanan eşin hayatı boyunca karşı tarafa borçlu konumda bulunması, her ay doğup işleyen bir alacakla sorumlu tutulması bir tarafı korurken diğer tarafı ölçülülük ilkesine aykırı olarak kısıtlamakta ve menfaat dengesizliğine yok açmaktadır. Kaldı ki mevcut sistem içinde nafaka talepleri çoğu zaman karşı tarafı baskı altına almak ve cezalandırmak amacıyla kötü niyetli olarak

³⁶⁵ Yağcı, a.g.e., ss. 334-335.

³⁶⁶ Gençcan, Nafaka, ss.530.

³⁶⁷ Yağcı, a.g.e., ss. 335.

³⁶⁸ Ruhi, a.g.e., ss. 46.

³⁶⁹ Gençcan, a.g.e., ss. 1207.

³⁷⁰ Yalçın Tosun, *Türk ve İsviçre Hukukunda Yoksulluk Nafakasının ve Doğurduğu Hukuki Sorunların İncelenmesi*, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S.129-120, 2015, ss. 66.

³⁷¹ Yağcı, a.g.e., ss. 334.

ileri sürülmekte, evliliğin kısa sürdüğü durumlarda dahi süresiz olarak nafaka yükümlülüğü doğmaktadır. Nafaka alacaklısı nafakanın sona ermemesi için evlenmekten kaçınırken, nafaka borçlusunun evlendiği durumlarda, kurulan evlilik içinde gerek eş gerekse de çocuklar için hakkaniyete aykırı sonuçlar doğmaktadır. Ancak TMK. md.176/3 ile düzenlenen yoksulluk nafakası sona erdiren hallerin içeriklerinin geniş olduğu ve bu yönüyle nafaka borçlusunun korunması sebebiyle, yoksulluk nafakasını süre bakımından sınırlandıran bir düzenlemenin yerinde olmadığını belirten Uzun'a göre, nafakayı belirli bir süre ile sınırlandırmak, yoksulluk nafakasının amacına ters düşmektedir³⁷².

Doktrinde de yer bulan yukarıda yer verdiğimiz görüşler ve yoksulluk nafakası yükümlülerince oluşturulan sivil toplum örgütlerinin talepleri, süresiz nafakaya ilişki Kanun değişikliğinin tartışılmasına yol açmıştır. 14 Mayıs 2016 tarihli "Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu'na göre³⁷³: "*Saha çalışmalarında görüldüğü üzere, çok kısa süren (birkaç gün), hatta ili birliktelik gerçekleşmemiş ve/veya eşit kusurluluk halindeki boşanmalarda, eşlerden birinin süresiz olarak yoksulluk nafakası ödemesi, bu nafakayı ödeyen eş için orantısız bir ceza haline geldiği ifade edilmiştir. Yoksulluk nafakasının süresiz olarak verilmesi, bir sorun olarak belirtilmiştir. Bunun aynı zamanda kadının güçlenmesinin önünde bir engel olduğu da söylenmiştir. Eşlerden birinin süresiz olarak yoksulluk nafakasını ödemesi, özellikle eşit kusur ve çok kısa süreli ve/veya fili birliktelik olmadan sona eren evliliklerde, bu nafakanın yeni bir çatışmaya yol açmaması ve hakkaniyetli bir uygulama için, yoksulluk nafakasını ödeyecek eşin yükümlülüğünün süreli olması gerektiği, farklı ülkelerde görüldüğü gibi belirli bir sürede verilmesine ve akabinde de oluşturulacak bir fon üzerinden yoksulluk nafakasının ödenmesine yönelik ilgili kurumlarca çalışma yapılması önerilmektedir*".

³⁷² Uzun, a.g.e., ss. 100.

³⁷³ TBMM, Yasam Dönemi 26, Yasama Yılı 1, Sıra Sayısı:399, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss399.pdf>

Yoksulluk nafakasına ilişkin hükmün uygulanmasından doğan sorunların çözümü amacıyla yeni bir düzenleme yapılmasına dair tartışmalar, mevcut düzenlemenin de yeniden incelenmesi ve yorumlanmasına yol açmıştır.

Hükmün yorumuna ilişkin doktrinde yer bulan görüş, nafaka belirli bir süre ile sınırlanmaksızın talep edilmiş olsa dahi, hâkimin belirli bir süre ile sınırlayarak nafakaya karar verme hususunda takdir yetkisinin mevcut olduğunu savunmaktadır. Hamzaçebi'ye göre, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek eşin yetenekleri, iş bulma ve çalışabilme gücü dikkate alınarak yoksulluğun ne kadar süreceği hâkim tarafından kararda belirtilebilir ve nafakaya bu süre ile sınırlı olarak hükmedilebilir³⁷⁴. Bozdağ'a göre ise, nafaka talebine ilişkin herhangi bir süre belirtilmemiş olsa dahi, hakimce nafaka belirli bir süre ile sınırlanarak takdir edilebilir. Bu durumda tekrar dava açılarak yoksulluk nafakası talep edilemez³⁷⁵.

Kocabaş da, mevcut düzenleme kapsamında, süresiz nafaka talep edilebilmesinin, nafakaya süresiz olarak hükmedilmesini gerektirmediğini, hükmün amaca uygun yorumuyla yoksulluk nafakasının, yoksulluğa düşen eşin ekonomik özgürlüğünü elde edebilmesi için gerekli olan zaman dilimi ile sınırlı olduğunu savunmaktadır³⁷⁶. Evlilik birliğinin boşanma nedeniyle sona ermesinden doğan dava haklarını bir yıllık zamanaşımı süresi ile sınırlayan TMK. md. 178'in gerekçesinin de bu hususu desteklediği belirtilmektedir. TMK. md. 178'in gerekçesinde söz konusu hüküm ile, evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesine rağmen tarafların yıllar sonra maddi ya da manevi tazminat ya da ilk kez talep edilen yoksulluk nafakası nedeniyle karşı karşıya gelmelerinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bütün alacak talepleri gibi kaynağını boşanmadan alan tazminat ve yoksulluk nafakası taleplerinin de bir zamanaşımı süresi olması gerekmektedir³⁷⁷.

Yağcı ise “süresiz” ibaresinin yalnızca talebe yönelik olduğunu bu kapsamda nafaka alacaklısının süresiz olarak nafaka talep edebileceğini fakat hakim talebin

³⁷⁴ Hamzaçebi, a.g.e., ss. 35.

³⁷⁵ Bozdağ, a.g.e., ss.72.

³⁷⁶ Gediz Kocabaş, *Evlilik Sonrası Dayanışma İlkesi ve Bu ilkenin Sınırlı olarak Clean Break İlkesi Doğrultusunda Yoksulluk Nafakasını Belirleyici Ölçütler*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.19, S.1, ss.367, <http://dspace.marmara.edu.tr/handle/11424/5979>, (Erişim Tarihi: 24.01.2019),

³⁷⁷ Kocabaş, a.g.e., ss. 367

süresiz olması sebebiyle nafakanın süresiz ödenmesine karar vermek zorunda olmadığını belirtmiştir³⁷⁸. Esasında nafakaya hakim tarafından süreli olarak hükmedilebilecekken, söz konusu değişikliğe ilişkin ihtiyaç Yargıtay'ın uygulamasından kaynaklanmaktadır. Ne madde lafzından ne de hükmün amacından nafakanın süresiz hükmedilmesine ilişkin bir zorunluluğun mevcut olduğu anlaşılmamaktadır³⁷⁹.

Yıldırım'a göre ise, hakimin yoksulluk nafakasının süresiyle ilgili kanundan doğan bir takdir yetkisi bulunmamakla birlikte, talepte bulunanın yoksulluğa düşüp düşmeyeceği ve karar verilen nafaka miktarının kişiyi yoksulluktan kurtarıp kurtarmayacağı hususlarının belirlenmesine ilişkin takdir yetkisi mevcuttur³⁸⁰. Bu sebeple nafaka alacaklısının yoksulluğunun belirli bir süre sonunda sona ereceği hakim tarafından öngörülebiliyorsa nafakaya belirli bir süre ile sınırlanarak karar verilebilir³⁸¹.

Ancak Yargıtay tarafından mevcut hükmün, yoksulluk nafakası süreyle sınırlı olarak talep edilmediği takdirde süresiz olarak ödenmesine karar verileceği şeklinde yorumlandığı yargı kararlarında açıkça görülmektedir³⁸². Gençcan tarafından, nafaka süresinin sınırlandırılması gerekliliği savunulmakla birlikte, mevcut düzenleme yorumlandığı takdirde yoksulluk nafakasının süresiz olarak hükmedilmesi gerektiği

³⁷⁸ Yağcı, a.g.e., ss.340-342.

³⁷⁹ Yağcı, a.g.e., ss.346.

³⁸⁰ Yıldırım, a.g.e., ss.78.

³⁸¹ Yıldırım, a.g.e., ss.78.

³⁸² “*Davalı yararına aylık irat şeklinde yoksulluk nafakası takdir edilmiş, bu şekilde hükmedilen yoksulluk nafakası “dört yılla” sınırlandırılmıştır. Mahkeme sınırlandırmanın gerekçesi olarak, “süresiz olarak tayin edilmesinin hakkaniyete uygun düşmeyeceğini, tarafların yaşları da dikkate alınarak iradın 4 yılla sınırlandırılmasının hak ve nesafete uygun olduğunu” göstermiştir. Yasa, yoksulluk nafakasını belirli bir süre ile sınırlandırmamış, bu nafakanın “süresiz” olarak istenebileceğini öngörmüştür. Amaç, boşanmadan dolayı yoksulluğa düşecek eşin diğer eş tarafından koşulları bulunduğu sürece ekonomik yönden desteklenmesi ve asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Bu bakımdan nafaka alacaklısı açıkça talep etmedikçe yoksulluk nafakasının belirli bir süre ile sınırlandırılması yasada bulunmayan bir unsur yasa dahil etmek anlamına gelir. Kanunun hakime takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hakim, hakkaniyete göre karar verir. (TMK. md.4) Kanun, yoksulluk nafakasının süresiyle ilgili hakime herhangi bir takdir hakkı tanımamış, süresini durumun gerekleri ya da haklı sebepleri göz önünde tutarak belirlemeyi de emretmemiştir. Kanun, bu nafakanın “süresiz” olmasını açıkça öngördüğüne göre takdir hakkına sığınarak nafakayı belirli bir süre ile sınırlamak kanuna açık aykırılık oluşturur.” Yarg. 2.HD., T. 11.07.2012, E. 2012/14283, K.2012/19487, Gençcan, Nafaka, ss.529.*

belirlenmektedir³⁸³. Bu durumda süresiz olarak hükmedilen yoksulluk nafakası ancak kanunda öngörülen koşullar gerçekleştiği takdirde sona erecek, aksi halde taraflarda biri ölene kadar süresiz olarak devam edecektir.

Her ne kadar kanun hükmünden nafakanın süresiz olarak hükmedilmesine ilişkin bir zorunluluğun bulunmadığı ve “süresiz olarak” ibaresinin hükmedilmeye değil yalnızca talebe yönelik olduğu görüşüne katılsak da, doktrinde kabul edilen karşı görüşler ve yerleşen Yargıtay uygulaması, nafakanın süreli olarak hükmedilmesi için, gerek sürenin, gerek koşulların, gerekse de hakime tanınan takdir yetkisinin hüküm kapsamında tutulduğu bir Kanun değişikliğini zorunlu kılmaktadır.

Yağcı tarafından kanun değişikliğine ilişkin olarak öncelikle süresiz olarak ifadesinin madde metninden çıkarılması, evlilik süresi, eşlerin evlilik birliğinde görev paylaşımı, evlilik sırasındaki yaşam standardı, tarafların geliri ve malvarlıkları, çocukların bakımı, tarafların eğitimleri, mesleki deneyim ve nitelikleri, tarafların yaşları, sağlık durumları, nafaka alacaklısına bağlanan yaşlılık ya da ölüm aylığı, emeklilik maaşı gibi kriterlerin hepsine kanun kapsamında yer verilerek, hakime bu hususların değerlendirilmesi konusunda takdir yetkisi tanınması gerektiği savunulmaktadır³⁸⁴.

Kanaatimizce değişikliği talep edilen söz konusu hükmün mevcut haliyle yorumu ve uygulanmasının doğurduğu sonuçlar, gerek süre, gerek miktar, gerekse de sona erme halleri bakımından esas alınacak bütün kriterlerin kanun kapsamında düzenlendiği bir değişikliği gerekli kılmaktadır. Aksi halde nafakaya ilişkin benzer koşullar barındıran olaylara birbirinden farklı miktar ve sürede nafaka hükmedilmesi sorunu kanun değişikliğine rağmen varlığını koruyacaktır. Hakimin nafaka miktarı ve süresinin belirlenmesi hususundaki takdir yetkisinin, her olayın kendi koşulları içinde değerlendirilmesi gerekliliği sebebiyle kaldırılamayacağı tartışmasız olmakla beraber, söz konu yetkinin kapsamı, sınırları ve hangi doğrultuda kullanılacağı da ancak nafaka takdirinde miktar ve süre bakımından esas alınacak ölçütlerin kanun kapsamında düzenlendiği bir değişiklik ile mümkün olacaktır.

³⁸³ Gençcan, Nafaka, ss.529.

³⁸⁴ Yağcı, a.g.e., ss.348-353.

3.3.Yoksulluk Nafakasının Miktarı

Yoksulluk nafakasının miktarı, nafaka alacaklısı tarafından talep edilen miktarın nafaka yükümlüsü tarafından kabul edilememiş olması halinde hakim tarafından belirlenecektir³⁸⁵. Nafaka miktarının belirlenmesinde yoksulluğa düşecek tarafın geçimi ve nafaka yükümlüsünün mali gücü etkilidir ve bu sebeple bu iki hususun hakim tarafından araştırılması ve değerlendirilmesi gerekir. Tarafların sosyal ve ekonomik durumları, Cumhuriyet Başsavcılığı kanalı ile emniyet müdürlüğüne bağlı polis memurları tarafından, tarafların kırsal alanda ikamet etmeleri halindeyse yine Cumhuriyet Başsavcılığı kanalı ile jandarma komutanlığına bağlı jandarmalar tarafından araştırılmaktadır³⁸⁶.

Bu kapsamda yoksul kabul edilecek eş, kanunda öngörülen diğer şartların da sağlanması halinde yoksulluk nafakasına hak kazanacaktır. Bu hususun tespitinde eşlerin boşanmadan önceki yaşam standartlarının da esas alınması gerektiği kabul edilmektedir³⁸⁷. Bu kapsamda hakim, yoksulluk nafakası takdirinde, tarafların aylık gelir ve giderleri, yaşam düzeyleri ve ihtiyaç duyulan ve hakkaniyete uygun miktarı belirleyerek nafakaya hükmedecektir. Ancak nafaka alacaklısı eşin yoksulluğa kendi tutum ve davranışlarıyla sebep olmaması, eşin çalışma imkanı varsa çalışmaktan kaçmaması gerekir. Eşlerin ekonomik ve sosyal durumları hakim tarafından yeterince araştırılmadan, nafaka talebinde bulunan tarafın, mal varlığı değerleri, onu yoksulluktan kurtaracak bir işi ya da geliri olup olmadığı incelenmeden nafakaya karar verilemez³⁸⁸.

Nafaka miktarı nafaka borçlusunun ödeme gücünü aşamaz. Yükümlünün ödeme gücünün bulunmaması halinde yoksulluk nafakasına karar verilemeyeceği gibi nafaka yükümlüsünün mali gücü yoksulluk nafakasının üst sınırıdır³⁸⁹. Ayrıca ödeme gücünün tespitinde nafaka yükümlüsünün bakmakla yükümlü olduğu kişilerin de ihtiyaçlarının dikkate alınır³⁹⁰.

³⁸⁵ Gençcan, a.g.e., ss. 1218.

³⁸⁶ Ruhi, a.g.e., ss. 50.

³⁸⁷ Öztan, a.g.e., ss. 839.

³⁸⁸ Özüğür, a.g.e., ss.518-519.

³⁸⁹ Demir, a.g.e., ss.74.

³⁹⁰ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss. 147.

3.4. Yoksulluk Nafakasının Artırılması ve Azaltılması

TMK md.176'ya göre, *“Tarafların malî durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hâllerde iradın artırılması veya azaltılmasına karar verilebilir.”* Yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar verilmesi halinde, nafaka tutarının ödenmesiyle borç sona ereceğinden sonradan meydana gelen değişikliklerin ödenmiş olan nafaka miktarına etkisi olmayacak, bu sebeple söz konusu hüküm, nafakanın irat biçiminde ödenmesine karar verilmesi halinde uygulama alanı bulacaktır³⁹¹.

Yoksulluk nafakasının artırılması ya da azaltılması için, tarafların ekonomik durumlarında büyük bir değişikliğin ortaya çıkması, değişikliğin sürekli olması ve nafaka alacaklısının ekonomik durumunda değişikliğin ortaya çıkacağının boşanma kararı verilirken öngörülmesine imkan bulunmaması gerekir³⁹². Ancak bu koşullarda nafakanın artırılması ya da azaltılması talebinde bulunulması mümkündür. Nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunun kötüleşmesi, yoksulluk nafakasını gerektiren sebebin ortadan kalkması ya da önemli ölçüde azalması halinde nafaka miktarı azaltılabilir hatta kaldırılabilir³⁹³. Nafaka miktarının artırılabilmesi içinse, nafaka borçlusunun ekonomik durumunun iyileşmesi ve nafaka alacaklısının yoksulluk halinin devam etmesi ve koşulların lehine değişmiş olması gerekir³⁹⁴.

Nafaka miktarının artırılması ya da azaltılması için talepte bulunulması şarttır. Hakim talep olmaksızın bu konuda karar vermez³⁹⁵. Bu talep üzerine nafaka miktarının artırılması ya da azaltılmasına ilişkin verilen karar değiştirici yenilik doğuran karardır³⁹⁶.

Nafaka hakimce onaylanarak geçerli hale geçen sözleşmeye dayansa dahi yasada öngörülen şartların mevcut olması halinde, *“sözleşmenin yapıldığında karşılıklı edimler arasında mevcut olan denge, sonradan şartların olağanüstü*

³⁹¹ Ruhi, a.g.e., ss. 51., Kaçak, a.g.e., ss.241., Demir, a.g.e., ss. 87.

³⁹² Yarg. 2 HD., T.25.01.1992, E.1991/8933, K. 1992/380, Ruhi, a.g.e., ss. 52

³⁹³ Öztan, a.g.e., ss.849, Gençcan, Nafaka, ss. 576-577.

³⁹⁴ Yarg. 2. HD. T. 4.2.2002, E. 2001/17680, K. 2002/1277, Ruhi, a.g.e., ss. 52, Gençcan, Nafaka, 569-573., Demir, a.g.e., ss. 89.

³⁹⁵ Uzun, a.g.e., ss. 71.

³⁹⁶ Perktas, a.g.e., ss.34., Demir, a.g.e., ss. 87.

değişmesiyle büyük ölçüde taraflardan biri aleyhine katlanamayacak ölçüde bozulmuşsa” nafakanın indirilmesi ve tamamen kaldırılması da talep edilebilir³⁹⁷. Ancak kanun öngörülen şartlar mevcut olmaksızın nafakanın kaldırılması ya da indirilmesini talep etmenin iyiniyet, doğruluk-dürüstlük ve sözleşmeye bağlılık ilkeleri ile bağdaşmadığı kabul edilmektedir³⁹⁸

4. YOKSULLUK NAFKASINDA USUL HÜKÜMLERİ

Yoksulluk nafakasına ilişkin talepler, boşanma davası açılırken dava dilekçesi ile ya da boşanma davası sırasında veya boşanma davası sonuçlandıktan sonra (ancak kararın kesinleşmesinden itibaren 1 yıl içinde) ayrı bir dava ile ileri sürülür³⁹⁹. İlk halde boşanmaya bakan görevli ve yetkili mahkeme nafakaya ilişkin talepleri de karara bağlamaktadır⁴⁰⁰. Ancak nafaka taleplerinin ayrı bir dava ile ileri sürülmesi halinde yetki hususunda TMK md. 177 uygulanmaktadır. Hükme göre, *“Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir”*.

Yoksulluk nafakası davasında görevli mahkeme aile mahkemesidir. Davanın görüleceği yerde aile mahkemesi kurulmamış olması halinde, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen asliye hukuk mahkemesi davaya bakacaktır⁴⁰¹. Görev kamu düzenine ilişkindir ve yargılamanın her aşamasında resen dikkate alınır.

Yoksulluk nafakası isteminden feragat edilebilir. Ancak anlaşmalı boşanmalarda onaylanmayan protokolde yer verilmiş olan, nafaka talep

³⁹⁷ “Taraflar MK.nun 166.maddesi çerçevesinde “anlaşmalı olarak” boşanmışlardır. Aralarında yaptıkları sözleşme niteliği itibarıyla Medeni Kanun hükümlerinden kaynaklanmakta ise de; genel sözleşme hükümlerine tabidir. Yapılan protokolle davalıya 700.000.000 lira yoksulluk nafakası ödeneceği kararlaştırılmıştır. Sözleşmenin yapıldığında karşılıklı edimler arasında mevcut olan denge sonradan şartların olağanüstü değişmesiyle büyük ölçüde taraflardan biri aleyhine katlanamayacak ölçüde bozulmuşsa taraflar artık akitle bağlı tutulmamak için MK.nun 2.maddesinden yararlanarak sözleşmenin yeniden düzenlenmesini mahkemeden isteyebilirler.” Yarg. 3. HD., T. 28.04.2005, E.2005/4154, K.2005/4797, <https://www.corpus.com.tr>. (Erişim Tarihi, 01/12/2018).

³⁹⁸ Yarg. 3. HD., T. 29.01.2008, E. 2007/19810, K.2008/1399, Ruhi, a.g.e, ss. 416-417.

³⁹⁹ Yarg. 3. HD, T. 17.02.2003, E. 2003/1435, K.2003/1314, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 10/02/2019).

⁴⁰⁰ Kılıçoğlu, a.g.e., ss.179

⁴⁰¹ Ruhi, a.g.e., ss. 57.

edilmeyeceğine dair beyanlar, anlaşmalı boşanma sağlanamadığı takdirde feragat anlamına gelmez⁴⁰².

TMK md.178'e göre, evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Yoksulluk nafakasının boşanma davası sırasında talep edilmemiş olması halinde, en geç boşanmaya ilişkin kararın kesinleşmesini takip eden bir yıl içinde talep edilmesi gerekir⁴⁰³.

⁴⁰² “Davacı koca, Türk Medeni Kanununun 166/1. maddesi kapsamında dava açmış, davalı kadın vekili 20.12.2011 tarihli celsede davacı tarafla anlaştıklarını, maddi-manevi tazminat ve nafaka taleplerinin bulunmadığını belirtmiş, mahkemece Türk Medeni Kanununun 166/1. maddesi kapsamında tarafların boşanmalarına karar verilmiştir. Hükmü davalı kadının temyizi üzerine dairemizce Türk Medeni Kanununun 166/3 maddesi koşulları oluşmadığı, davacı kocanın tam kusurlu olması nedeniyle davanın reddi gerektiğinden bahisle bozulmuştur. Davalı kadın bozma sonrası birleşen boşanma davası ile boşanma yanında yoksulluk nafakası ile maddi-manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Davalı kadın vekilinin asıl davadaki nafaka ve tazminat istemediğine dair beyanı anlaşmalı boşanmayı sağlamaya yönelik olup, anlaşmalı boşanma sağlanmadığı takdirde bu taleplerden feragat anlamına gelmez. O halde mahkemece kusursuz olan davalı kadının birleşen boşanma davası kabul edilmesine rağmen vekilinin beyanı feragat niteliğinde kabul edilerek yoksulluk nafakası ile maddi ve manevi tazminat taleplerinin münhasıran bu sebeple reddi doğru görülmemiş ve mahkemece toplanan delillere göre kadının yoksulluk nafakası ve tazminat talepleri konusunda karar verilmek üzere hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir.” Yarg. 2. HD, 16.12.2014, E. 2014/26449, K. 2014/25794, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 20/04/2017).

⁴⁰³ Yarg. 2. HD. T. 11.02.2002, 1104/1667, Yarg. 3. HD., T. 20.02.2013, E. 2013/1846, K. 2013/3342, Özüğür, a.g.e., ss. 515., Gençcan, a.g.e., ss. 1246, Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss. 150.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İŞTİRAK NAFAKASI

1. GENEL OLARAK İŞTİRAK NAFAKASI

Ailenin geçimini sağlama yükümlülüğü güçleri oranında eşlere verilmiştir. Evlilik birliği içinde bu yükümlülük çocukların bakım ve eğitim giderlerinin karşılanması yükümlülüğünü de kapsamaktadır. Söz konusu yükümlülük çocuğun ergin olduğu tarihe kadar ve hatta kanunda öngörülen ve Yargıtay tarafından da kabul edilen bazı durumlarda, ergin olduktan sonra da devam eder. Boşanma davası açılınca hakim, eşlere ilişkin önlemlerin yanında, çocuklara ilişkin gerekli önlemlere de karar verir. Boşanma davası açılması ile başlayan bu süreç boyunca bakım yükümlülüğü, hakim tarafından resen alınan önlemler kapsamında hükmedilen tedbir nafakası aracılığı ile yerine getirilir. Ancak boşanmaya ilişkin kararın kesinleşmesiyle evlilik birliğinden doğan yükümlülükler sona ereceğinden, kaynağını bakım yükümlülüğünden alan tedbir nafakası da kendiliğinden sona erer.

Boşanma sonucu evlilik bağı ortadan kalkar ancak ana baba olmanın bir sonucu olan çocuğun bakım ve eğitim giderlerinin karşılanması yükümlülüğü sona ermez⁴⁰⁴. Türk Medeni Kanunun Aile Hukuku başlıklı ikinci kitabının, “Hısımlık” başlıklı ikinci kısmında md.329 ile küçüğe fiilen bakan anne babanın diğer eşe açma hakkına sahip bulunduğu davadan söz edilmiş, iştirak nafakası düzenlenmiştir. Boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği tarihten itibaren çocuğun bakım ve eğitim giderlerinin karşılanması yükümlülüğü iştirak nafakası aracılığı ile yerine getirilecektir.

Velayet, ergin olmayan küçüklerin ve ergin kısıtlı çocukların şahıs ve malvarlıklarının korunması için öngörülen, bu hususta anne ya da babaya tanınan hak ve yükümlülüktür⁴⁰⁵. Evlilik birliği boyunca anne ve baba tarafından birlikte kullanılan velayet hakkı, eşlerin boşanması neticesinde hakim tarafından anne ya da babaya verilecektir. Hukuk sistemimiz velayetin boşanma halinde de anne ve baba

⁴⁰⁴ YHGK. T.13.03.1963, 2-99/21, Tutumlu, a.g.e.C.2., ss. 1389., Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss. 141., Dolu, a.g.e., ss.38.

⁴⁰⁵ Keskin, a.g.e., ss 89., Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss. 406.

tarafından birlikte kullanılmasını kabul etmemiştir⁴⁰⁶. Hakim velayetin verileceği tarafın tespiti açısından yalnızca çocuğun çıkarlarını dikkate alacak, çocuğun eğitim, sağlık ve ahlak bakımından menfaatini gözeterek karar verecektir⁴⁰⁷.

Eşler tarafından boşanma öncesinde birlikte yerine getirilen çocukların bakım ve giderlerinin karşılanması yükümlülüğü, boşanma halinde çocuklara ilişkin velayet hakkı eşlerden birine tanınacağından, ayrı ayrı yerine getirilecektir⁴⁰⁸. Söz konusu yükümlülük öncelikle çocuğun velayeti kendisine bırakılmış olan tarafa aittir⁴⁰⁹. Ancak velayet hakkına sahip bulunmayan taraf için anne baba olmanın bir sonucu olarak çocuğun bakım ve giderlerini karşılama yükümlülüğü sona ermeyecektir. Velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır⁴¹⁰.

İştirak nafakası çocukların korunması için öngörölmüş zorunlu yükümlülüktür⁴¹¹. Boşanma sebebiyle eşler yeni bir fiili ve hukuki bir durumla karşılaşacağından ve özellikle çekişmeli boşanma halinde hak ve yükümlülüklerin temini hususunda eşler arasında anlaşmazlıklar yaşanacağından iştirak nafakasına ilişkin hükümlerle, çocukların bakım ve giderlerinin karşılanması amaçlanmıştır. İştirak nafakası ile sağlanmak istenen, boşanma neticesinde eşlerin ayrı yaşaması ve velayet hakkının bir tarafa bırakılması ile değişen yaşam koşullarına karşın, çocuğun ayrıca bir maddi sıkıntı yaşamamasının önlenmesi, evlilik birliği devam ederken sahip olunan hayat standardının korunabilmesidir⁴¹².

⁴⁰⁶ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss.137., Grassinger'e göre, TMK md.336/I hükmü velayetin eşlerden birine bırakılması hususunda bir zorunluluk oluşturmamaktadır. Bu kapsamda "hakim ...velayeti eşlerden birine verebilir." hükmünün zıt anlamından, velayetin eşlerden birine bırakılmayabileceği sonucuna ulaşılması mümkündür. Gülçin Elçin Grassinger, *Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler* (1.Baskı), İstanbul, 2009, ss.9.

⁴⁰⁷ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss.139.

⁴⁰⁸ Dolu, a.g.e., ss.39.

⁴⁰⁹ Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss. 316.

⁴¹⁰ İştirak nafakasına, boşanma halinde velayet hakkı taraflardan birine verilen çocuk, butlanına karar verilen evlilikten doğan çocuk, ayrılık halinde velayeti taraflardan birine verilen çocuk, birlikte yaşamaya ara verilmesi halinde velayet hakkı taraflardan birine verilen çocuk ve evlilik dışı doğan çocuk için hükmedilir. Ruhi, a.g.e., ss. 59-62

⁴¹¹ Dolu, a.g.e., ss. 38.

⁴¹² Özlem Ezgi Solak, *Boşanmanın Çocuklar Bakımından Hukuki Sonuçları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, Ankara, ss.84.

2. İŞTİRAK NAFAKASINDA ALACAKLI SIFATI

Çocukların bakım ve giderlerinin karşılanması yükümlülüğü, boşanma halinde öncelikle çocuğun velayeti kendisine bırakılmış olan tarafa aittir. Bu kapsamda velayet hakkı kullanılırken, çocuğun bakımı adına yapılan masraflar diğer taraftan talep edilemez⁴¹³. Fakat velayet kendisine bırakılmayan taraf, çocuk ya da çocukların giderlerine hakimın yükümlünün mali gücünü gözeterek belirleyeceği miktarda iştirak etmek zorundadır⁴¹⁴.

Anayasa md. 41 ile, ailenin huzur ve refahının, çocuk ve ananın korunması için gerekli önlemleri alma ve teşkilatı kurma ödevi devlete yüklenmiştir. Bu kapsamda aile ya da çocukların korunması esasına dayanan birtakım tedbirler ya da yükümlülöklere hakim tarafından resen karar verilecektir. Yukarıda da yer verdiğimiz, boşanma davasının açılması ile başlayan ve boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiğı tarihe kadar devam eden, gerek çocuklar gerekse de eş için hakimce resen öngörölen tedbir nafakası buna örnek olarak gösterilebilir. İştirak nafakası kaynağını aldığı hüküm ve hukuki niteliğı itibariyle, boşanma davası sürecinde çocuklar için öngörölen geçici önlemlerden tedbir nafakası ile benzerlik göstermektedir. İştirak nafakası çocuk ya da çocukların boşanma neticesinde hak ve menfaatlerinin zarar görmesini engelleme amacını yerine getirmek adına öngörölmüştür. Bu kapsamda hakim talep edilmemiş olsa dahi, konuyu resen dikkate alarak iştirak nafakasına karar verir⁴¹⁵. Buna karşın velayet hakkı kendisine bırakılan eş tarafından açıkça iştirak nafakası talep edilmemesi halinde hakim nafakaya karar vermez⁴¹⁶. Ayrıca velayet kendisine

⁴¹³ Ruhi, a.g.e., ss.65.

⁴¹⁴ Dolu, a.g.e., ss. 39.

⁴¹⁵ “Boşanma veya ayrılık vukuunda çocuk kendisine tevdi edilmemiş taraf gücüne göre onun bakım ve eğitim giderlerine katılmakla yükümlüdür. (TMK.md.182) Bu hususu hakim görevi gereğı kendiliğinden dikkate alması gerekmektedir. O halde velayetleri davacı anneye tevdi edilen müşterek çocuklardan Tunç yararına ve müşterek çocuk Selen için ergin olduğı tarihe kadar geçerli olmak üzere iştirak nafakasına hükmedilmemesi usul ve yasaya aykırıdır.” Yarg. 2. HD. T. 09.04.2009, E.2008/4167, K.2009, 6825., <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 01.03.2019)

⁴¹⁶ Yarg. 2. HD, T.15.05.2003, E.2003/6565, K.7178, Ruhi, a.g.e., ss.65. “...Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni geciktirici sebeplere ve özellikle açıkça istenmediğı belirtilmediğı sürece iştirak nafakasına resen hükmedileceğı (TMK.md.182) hükmedilen nafakanın da dava tarihinden kararın kesinleşme tarihine kadar tedbir, bu tarihten itibaren iştirak nafakası olmasının tabii bulunmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına,” Yarg. 2. HD, T.24.02.2005, 695 E., 2771 K., Gençcan, Nafaka, ss.336.

bırakılan anne ya da babanın çocuklar için iştirak nafakası talep etmediği yönünde beyanda bulunmuş olması daha sonra talep edilmesine engel değildir⁴¹⁷. Tedbir nafakasında olduğu gibi, iştirak nafakası talep etmediği yönünde beyanda bulunan taraf daha sonra talep ederse hakim iştirak nafakasına karar verecektir. Bu yönüyle iştirak nafakası, yoksulluk nafakasından ayrılmaktadır. Yoksulluk nafakasından feragat edilmesi halinde tekrar nafaka talep edilemez.

Gençcan'a göre iştirak nafakasında, velayet kendisinde bulunan taraf iştirak nafakası talep etmediğini açıkça beyan etmiş olsa dahi, işsiz olması ve başkaca geliri bulunmaması halinde hakim çocuğun menfaatini korumak adına, anne ya da babanın açıklamaları ile bağlı kalmaksızın nafakaya karar verebilmelidir⁴¹⁸. Çocuğun menfaati, çocuk lehine ya da aleyhine sonuç doğuran ve onun hukuki durumunda değişiklik doğuran bütün düzenlemelerde uyulması zorunlu ana kuraldır⁴¹⁹. Çocuğun menfaatini gerektiren durumlarda irade serbestisi geçerli kabul edilmemektedir.⁴²⁰ Bu sebeple boşanma kararının çocuk yönünden bir sonucu olarak iştirak nafakasına ilişkin hükümler, taleple bağıllık ilkesine tabi değildir⁴²¹. İştirak nafakasına hakim tarafından resen araştırma yapılarak kendiliğinden karar verilir⁴²².

Uygulamada eşler gerek anlaşmalı boşanma gerekse de çekişmeli boşanma hallerinde, boşanmayı ya da aksini sağlamak adına birtakım hak ve menfaatlerinden feragat etmektedir. Bu süreçte iştirak nafakasının boşanmanın mali sonucu olarak eşlerin anlaşmalarına konu olması ve çocuk menfaatini zedeleyici birtakım sonuçlar doğurması muhtemeldir. Bu sebeple Gençcan'ın da belirttiği gibi iştirak nafakasına ve

⁴¹⁷ "Taraflar arasındaki "iştirak nafakası" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Nazilli 2. Asliye Hukuk Mahkemesince davanın reddine dair verilen 1.7.1992 gün ve 1992/123-280 sayılı kararı incelenmesi davacı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 6.11.1992 gün ve 1992/11099- 10953 sayılı ilamı ile; (..Taraflar anlaşmalı boşanma ile boşanmış iseler de o davada davacının çocuklar için iştirak nafakası istememesi, çocukların haklı olup onların eğitim ve öğretimini sağlayacak yardımın bilahare dava etmesine engel değildir. Bu itibarla çocuklar için iştirak nafakası takdiri gerektiğinin düşünülmemesi usul ve kanuna aykırıdır...) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir...Hukuk Genel Kurulu'na benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır." YHGK., T.01.12.1993, E.1993/2-566, K.1993/772, <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 01/12/2018).

⁴¹⁸ Gençcan, Nafaka, a.g.e., ss. 332.

⁴¹⁹ Grassinger, a.g.e., ss. 64.

⁴²⁰ Akkaya, a.g.e., ss. 29.

⁴²¹ Gençcan, Nafaka, a.g.e., ss. 332-333., Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss. 141.

⁴²² Öztan, a.g.e., ss. 795, Özüğür, a.g.e., ss. 292.

çocuk lehine tedbir nafakasına karar verilirken hakimın çocuğun yüksek menfaatini gözeterek tarafların talep ve beyanları ile sınırlı kalmaması halinde çocuk aleyhine mağduriyetin doğması önlenmiş olacaktır⁴²³. Her ne kadar Yargıtay aksi görüşte olsa dahi, hakimın gerekli gördüğü yerlerde isteği aşarak çocuk lehine karar verebilmesi gerekmektedir⁴²⁴.

İştirak nafakası, çocuk ya da çocukların bakım ve eğitim giderlerinin karşılanması adına, boşanma neticesinde velayeti kendisine bırakılan anne ya da baba tarafından talep edebilecektir. İştirak nafakası her ne kadar velayet hakkı kendisine bırakılan tarafça kullanılsa da esasında çocuğa ait bir haktır⁴²⁵. Ayırt etme gücüne sahip küçük de iştirak nafakası talebiyle dava açabilir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük için ise gerekli durumlarda atanacak kayyım ya da vasi tarafından iştirak nafakası davası açılabilir. Bu kapsamda iştirak nafakasında davacı sıfatı, ayırt etme gücüne sahip küçük, küçüğe fiilen bakan anne ya da baba, boşanma neticesinde velayet hakkı kendisine bırakılan anne ya da baba, velayet haklarının ellerinden alınması durumundaysa küçüğe atanan vasi veya kayyımına ait olacaktır⁴²⁶.

Eski kanun döneminde yerleşen uygulamada, iştirak nafakası davasının velayet hakkı kendisine bırakılan tarafça açılması halinde, davanın nafaka talep eden anne ya da baba tarafından kendi adlarına açılabilceği kabul edilmekteydi⁴²⁷. Ancak eski düzenlemeden farklı olarak 4721 sayılı Kanun ile, söz konusu davanın velayet hakkına dayanan tarafça, kendi adlarına değil, küçüğü temsilen açılacağı ve küçük adına talepte bulunulacağı esası getirilmiş, ayrıca ayırt etme gücüne sahip küçüğün, kendi adına anne ve babaya karşı dava açarak, iştirak nafakası talep edebilmesi sağlanmıştır⁴²⁸.

⁴²³ Gençcan, Nafaka, a.g.e., ss. 332.

⁴²⁴ “.. İstek aşılarak çocuklar için ikiyüzer milyon lira iştirak nafakası takdiri doğru olmamıştır.” Yarg. 2. HD., T. 27.12.2004, 14480-15690, Gençcan, a.g.e., ss. 1355.

⁴²⁵ Solak, a.g.e., ss.85

⁴²⁶ Özüğür, a.g.e., ss. 302.

⁴²⁷ Dolu, a.g.e., ss.48

⁴²⁸ Özüğür, a.g.e., ss. 302.

3. İŞTİRAK NAFAKASININ HÜKÜMLERİ

3.1. İştirak Nafakasının Başlaması ve Sona Ermesi

İştirak nafakasına kural olarak boşanma kararı ile birlikte karar verilir⁴²⁹. Ancak bir şekilde iştirak nafakasına hükmedilmemişse boşanma kararından sonra açılacak bir dava ile de talep edilebilir⁴³⁰. İştirak nafakasına boşanma kararı ile birlikte hükmedilmesi halinde iştirak nafakasının başlangıç tarihi boşanma tarihinin kesinleştiği tarihtir⁴³¹. Ancak iştirak nafakasının, boşanma kararından sonra açılacak bir dava ile talep edilmesi halinde başlangıç tarihi iştirak nafakası talebinde bulunulan davanın açıldığı tarihtir⁴³².

Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Çocuğun ergin olduğu tarihte iştirak nafakası kendiliğinde ortadan kalkar⁴³³. Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve babanın çocuğa bakma yükümlülüğü devam edecektir⁴³⁴. Ancak bu hüküm, iştirak nafakasının çocuğun ergin olmasından itibaren yardım nafakası olarak devam edeceği şeklinde yorumlanmaktadır⁴³⁵.

⁴²⁹ Gençcan, a.g.e. ss. 1366.

⁴³⁰ Özüğür, a.g.e., ss 299.

⁴³¹ “...tayin olunan tedbir nafakaları boşanmanın kesinleşmesi ile sona ereceğine, ve çocuklar için tayin olunan iştirak nafakasının o tarihten itibaren geçerli olacağına tabii olmasına göre yerinde görülmeyen bütün temyiz isteklerinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına” Yarg. 2 HD, T.31.01.2002, 24-857, Gençcan, a.g.e., ss. 1367.

⁴³² Ruhi, a.g.e., ss.67., Özüğür, a.g.e., ss 299.

⁴³³ “Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni geciktirici sebeplere ve özellikle velayeti anneye verilen müşterek çocuk 01.01.1996 doğumlunin temyiz inceleme tarihinde ergin olduğunun ve bu tarih itibari ile tedbir ve iştirak nafakasının kendiliğinden oradan kalkacağına tabii bulunmasına göre, yerinde bulunmayan temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına,” Yarg. 2. HD, T.18.09.2014, E. 2014/6279, K. 2014/17818, <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 25/12/2018).

⁴³⁴ Dural, Ögüz, Gümüş, a.g.e., ss. 141., Akıntürk, Ateş, a.g.e., ss. 317.

⁴³⁵ Özüğür, a.g.e., ss. 296., Ruhi, a.g.e., ss.73., “Davada, davacının üniversitede okuduğu, daha önce ödenen iştirak nafakasının yetersiz kaldığı ileri sürülerek artırılması istenilmiş; mahkemece, davacının dava tarihi itibariyle reşit olduğu, rüştle iştirak nafakasının son bulduğu, reşit olan çocuğa davalı babanın iştirak nafakası ödemekle yükümlü bulunmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir. Ancak, HUMK'nun 74.maddesi gereğince Hakim, iki tarafın iddia ve savunmaları ile bağlı olup, talepten fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. Aynı şekilde Hakim, bir davada sadece tarafların ileri sürdükleri maddi vakıalar ve netice-i talepler ile bağlı olup, dayandıkları kanun hükümleriyle ve onların tavsifleriyle bağlı değildir. Dolayısı ile, olayları izah taraflara, uyuşmazlıklara uygulanacak kanunları belirlemek ise Hakim'e ait bir görevdir (4.6.58 gün, 1516 sayılı YİBK). Somut olayda davacı çocuk dava tarihi itibariyle reşittir. Böylece TMK'nun 328/l.maddesi gereğince iştirak nafakası son bulmuştur. Ne var ki, çocuk ergin olmasına rağmen eğitimi devam ettiğine göre, ana ve babanın eğitim sona erinceye kadar bakım, eğitim ve

Ana ve babaya ait bakım yükümlülüğünün, çocuk ergin olmasına karşın devam etmesi için, anne ve babanın söz konusu yükümlülüğü yerine getirebilmesinin durum ve koşullarına göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olması gerektiği TMK. md. 328/2 kapsamında düzenlenmiştir. Nafaka yükümlülüğünün devamı için, anne babanın durum ve koşullarına ek olarak, çocuğun seçtiği mesleğin onun yeteneklerine uygun olması ve nafaka talep eden çocuk ve anne baba arasındaki ilişkilerin iyi olması gerektiği de belirtilmektedir⁴³⁶.

3.2. İştirak Nafakasının Miktarı

İştirak nafakasının miktarı, çocuğun yaşı, cinsiyeti, sağlığı, eğitimi, ahlâk bakımından yararları, nafaka yükümlüsü eşin mali gücü, yaşam koşulları, çocukların sayısı ve varsa çocukların gelirleri dikkate alınarak belirlenmektedir⁴³⁷. İştirak nafakasının miktarı belirlenirken çocuğun alıştığı yaşama şekli de dikkate alınmalıdır⁴³⁸. Bunun yanında eşlerin bir anlaşma yaparak iştirak nafakasının miktarını belirlemelerinin önünde bir engel yoktur. Ancak bu anlaşmalar hakim onayladığı takdirde geçerli olacaktır. Eşler arasında böyle bir anlaşma bulunmaması halinde hakim kendiliğinden iştirak nafakasına hükmedecek ve takdir yetkisini kullanarak miktarı yine kendisi belirleyecektir. Ancak uygulamada talep edilen miktardan fazla iştirak nafakasına hükmedilmemektedir⁴³⁹.

korunması için gerekli giderleri karşılama yükümlülükleri devam etmektedir (TMK.md.328/2).Böylece, bizzat reşit çocuk tarafından eğitimin devam ettiği açıkça belirtilerek açılan davadaki istem, TMK'nun 328/2.maddesi uyarınca 364 /son maddesi kapsamında yardım nafakası verilmesine ilişkindir. O halde iştirak nafakasının artırılması yönündeki açıklama ve talep dikkate alınarak yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya uygun bulunmamıştır. Mahkemece, taraf delilleri toplanıp değerlendirilerek sonucuna göre TMK'nun 4.maddesinde vurgulanan "hakkaniyet" ilkesi de gözetilip uygun bir miktar yardım nafakasına hükmedilmelidir." Yarg. 3. HD, T.02.03.2004, E. 2004/1445, K.2004/1529, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 21/04/2017).

⁴³⁶ Öztan, a.g.e., ss. 797.

⁴³⁷ Yarg. 2. HD., T.25.03.2002, 3551/4244, Özügür, a.g.e., ss. 293.

⁴³⁸ "İştirak nafakası; çocuğun yaşı, eğitim durumu, günün ekonomik koşulları ile genel ihtiyaçlar ve ana-babanın mali durumuna göre takdir edilir. Ayrıca nafakanın takdirinde birlik devam ederken çocuğun alıştığı yaşama şekli de dikkate alınır." YHGK, T.22.12.2010, E. 2010/3-644, K. 2010/681, <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi, 21/04/2017).

⁴³⁹ Dolu, a.g.e., ss.61.

3.3. İştirak Nafakasının Artırılması ve Azaltılması

TMK md.331'e göre hakim, durumun değişmesi ve bu hususta talepte bulunulması halinde nafaka miktarını yeniden belirler ya da nafakayı kaldırır. Çocuğun ihtiyaçlarında meydana gelen değişiklikler, nafaka yükümlüsünün ödeme gücündeki değişiklikler ve değişen hal ve koşullar neticesinde iştirak nafakasının azaltılması ya da artırılması talep edilebilir⁴⁴⁰.

Nafakanın artırılması talebinde bulunulması halinde hakim tarafların ekonomik durumlarını, yaşam koşullarını, çocuğun yaşı, cinsiyeti, sağlığı, eğitimi bakımından ihtiyaçlarının nafakaya hükmedildiği tarihe göre artıp artmadığını ve nafaka yükümlüsünün mali gücünde değişiklik olup olmadığını araştırır⁴⁴¹. Tarafların mali durumu değişmiş, nafaka yükümlüsünün geliri artmış ve hükmedilen nafaka çocuğun ihtiyaçları için yetersiz kalmışsa nafakanın artırılmasına karar verilir⁴⁴².

Nafaka artırım talebinde bulunulması için belirli bir süre geçmesi gerekmediği gibi, talebinin kabul edilmesi halinde kararın kesinleşmemiş olması yeniden artırım talebi ile dava açılmasına engel değildir⁴⁴³.

Nafaka yükümlüsünün mali gücü değişerek ekonomik durumu zayıflarken, diğer tarafın ekonomik gücü iyileşmişse, nafaka alacaklısı çocuğun ihtiyaçları

⁴⁴⁰ Yarg. 2. HD., T.04.03.1996, E.1996/1324, K.1996/2012, Ruhi, a.g.e., ss.71.

⁴⁴¹ Özügür, a.g.e., ss.295., Ruhi, a.g.e., ss. 72.,

⁴⁴² "...önceki dava 25.9.2002, bu dava ise 26.9.2003 tarihinde açılmış olup bir yıllık süre dolduktan sonra istemde bulunulduğu gibi, bu süreçte tarafların sosyal ve ekonomik durumlarının günün ekonomik koşulları gözetildiğinde olumlu olarak değişeceği ve müşterek çocuğun yaş ve eğitim düzeyi itibariyle ihtiyacının da doğal olarak artacağı, böylece mevcut nafakanın da artırılmasının kaçınılmaz olduğu dikkate alınmadan, delillerin yanılığlı değerlendirilmesi sonucu yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir. Mahkemece TMK'nun 4. maddesinde vurgulanan "hakkaniyet" ilkesi de gözetilerek nafaka miktarı az da olsa artırılmalıdır." Yarg. 3. HD. T. 17.05.2004, 4976-5214, Gençcan, Nafaka, ss. 378.

⁴⁴³ "...Yasada nafakanın artırılabilmesi için kesin bir zaman diliminin geçmesi aranmamıştır. Ayrıca her dava açıldığı tarihteki koşullara göre değerlendirilecektir." Yarg. 3. HD. 09.03.2004, 1740-1789, Gençcan, Nafaka, ss. 381., "... Davada, önceki iştirak nafakasının yetersiz kaldığı ileri sürülerek artırılması istenilmiş; mahkemece, derdestlik nedeniyle istemin reddine karar verilmiştir. Oysa, her dava açıldığı tarihteki koşullara göre değerlendirilir. Önceki nafaka artırım davasının kesinleşmemiş olması yeni dava açılmasına engel değildir. Nitekim iki dava tarihi arasında yaklaşık 1 yıl geçmiştir. Bu süre içinde tarafların sosyal ve ekonomik durumları değiştiği gibi, çocuğun yaşı ve ihtiyaçları da doğan olarak artmıştır. O halde mahkemece, derdestlik koşullarının (dönem itibariyle) oluşmadığı dikkate alınarak derdestlik itirazının reddi ile küçüğün yaşı, eğitim düzeyi ve davalının ekonomik gücü doğrultusunda önceki davanın kesinleşmesi de beklenerek sonucuna göre "hakkaniyete" uygun bir miktar nafaka artırılarak hükmedilmelidir." Yarg. 3. HD., T.29.03.2004, 2744-2916, <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 11/05/2019).

azalmışsa nafaka miktarı azaltılabileceği gibi, yükümlünün ödeme gücünün hastalık, çalışmama ya da kusuru dışında gerçekleşmiş başkaca nedenlerle ortadan kalkması halinde iştirak nafakası tamamen kaldırılabilir⁴⁴⁴.

Nafaka miktarı anlaşmalı boşanma sonucu belirlenmiş olsa dahi, hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda, değişen koşullara uygun olarak nafaka miktarı artırılabilir ya da azaltılabilir⁴⁴⁵.

Tarafların nafakanın artırılması ya da azaltılmasına ilişkin taleplerinin kabulü halinde nafaka, dava tarihinden itibaren hakimce karar verilen yeni miktar üzerinden ödenir⁴⁴⁶.

4. İŞTİRAK NAFAKASINDA USUL HÜKÜMLERİ

İştirak nafakası çocuk ergin oluncaya kadar her zaman talep edilebilir⁴⁴⁷.

İştirak nafakası davasında görevli mahkeme aile mahkemesidir. Davanın görüleceği yerde aile mahkemesi kurulmamış olması halinde, Hakimler Savcılar

⁴⁴⁴Özüğür, a.g.e., ss. 295., “Davacı, boşanma kararı ile davalı eş için hükmedilen aylık irat şeklindeki yoksulluk nafakasının ve çocuk için hükmedilen iştirak nafakasının mali durumundaki bozulma nedeniyle indirilmesi talep edilmiştir. Tarafların mali durumlarının değişmesi ve hakkaniyetin gerektirmesi halinde; irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakaların artırılması veya azaltılması mümkün ise de, davacı mali durumunda ciddi olarak olumsuz yönde bir değişiklik olduğunu kanıtlayamamıştır. Bu durumda davanın reddi gerekirken, yetersiz gerekçe ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.” Yarg. 2. HD., T. 22.04.2015, E. 2015/5903, K. 2015/8335, Gençcan, Nafaka, ss. 391.

⁴⁴⁵ “....sözleşmenin yapıldığında karşılıklı edimler arasında mevcut olan denge sonradan şartların olağanüstü değişmesiyle tarafların biri aleyhine katlanılamayacak derecede bozulmuşsa, taraflar; artık o akitle bağlı tutulamazlar. Değişen bu koşullar karşısında Medeni Yasanın 2. maddesinden yararlanarak sözleşmenin yeniden düzenlenmesini mahkemeden isteyebilirler. Sözleşmede kabul edilen nafakanın her yıl %65 arttırılması şartı ile davalı (nafaka alacaklısı); ülkede seyreden yüksek enflasyonun etkilerinden kurtulmayı amaçlamıştır. Oysa, Hükümetçe alınan kararlarla zaman içerisinde enflasyon oranı düşmüş, 4721 sayılı yasa ile (176/son madde) getirilen gelecek yıllar için nafaka artış istemlerinde; Devlet İstatistik Enstitüsünce açıklanan Toptan Eşya Fiyat Endeksi artış oranında artırım yapılması Yargıtay’ca benimsenmiş bulunmaktadır. Mahkemece, nafakanın her yıl için %65 oranında artırılması şartının; davacı (nafaka yükümlüsü) için katlanılmaz bir yükümlülük olduğu gözetilerek, bu şartın her yıl TEFE oranında artış şeklinde uyarlanması karar verilmesi gerekirken, davanın tümünden reddi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir. Bu itibarla yukarıda açıklanan esaslar gözönünde tutulmaksızın yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsiz, temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde olduğundan kabulü ile hükmün HUMK.nun 428. maddesi gereğince BOZULMASINA ve peşin alınan temyiz harcının istek halinde temyiz edene iadesine, 21.6.2004 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.” Yarg. 3. HD., T. 21.06.2004, E.2004/6609, K.2004/6826, <https://www.corpus.com.tr>, (Erişim Tarihi, 11/05/2019).

⁴⁴⁶ Ruhi, a.g.e., ss. 72.

⁴⁴⁷ Özüğür, a.g.e., ss. 302.

Yüksek Kurulu tarafından belirlenen asliye hukuk mahkemesi davaya bakacaktır⁴⁴⁸. Görev kamu düzenine ilişkindir ve yargılamanın her aşamasında resen dikkate alınır.

İştirak nafakasının boşanma davası içinde istenmesi halinde boşanma davasına bakan mahkeme yetkili mahkemedir. Ancak boşanmadan sonra bağımsız bir dava ile istenmesi halinde nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi, davalının yerleşim yeri ve küçüğün oturduğu yer mahkemesi yetkili olacaktır⁴⁴⁹.

⁴⁴⁸ Ruhi, *a.g.e.*, ss. 75.

⁴⁴⁹ Gençcan, *a.g.e.*, ss. 1398.

SONUÇ

Çalışmamızın konusunu “Türk Hukukunda Tedbir, Yoksulluk Ve İştirak Nafakası” oluşturmaktadır. Çalışmamız kapsamında tedbir nafakası, yoksulluk nafakası ve iştirak nafakası ayrı ayrı ele alınarak, her bir nafaka türü için talepte bulunma şartları, miktarının belirlenmesi, azaltılması ve artırılması, nafakanın başlaması ve sona ermesi hususları, yetkili ve görevli mahkemeye ilişkin usul hükümleri ve konuya ilişkin yargı kararlarıyla birlikte incelenmiştir. Çalışmamız neticesinde ulaştığımız sonuçlara aşağıda özetle yer verilmiştir.

Nafaka, aile bireyleri arasında mevcut bulunan dayanışma yükümlülüğünün bir sonucu olarak, nafaka alacaklısının sosyal seviyesine uygun bir şekilde yaşamına devam etmesini sağlamak amacıyla, Kanunda belirtilen hısımlar arasında öngörülen yükümlülüktür. Nafaka yükümlülüğü Anayasa md.41/2 ile devlete yüklenen, ailenin huzur ve refahının, çocuk ve annenin korunması için gerekli önlemleri alma ve teşkilatı kurma ödevinin bir görünümü olarak, devletin evlilik birliğine bir müdahalesi niteliğindedir. Nafaka borcu kanunda öngörülmüş şartların gerçekleşmesi ile kendiliğinden doğar. Taraflarca yapılan sözleşmelerle yalnızca nafakanın kapsamı ve ödeme şekli belirlenebilir ve bu sözleşmeler, kanundan doğan nafaka borcunu akdi bir yükümlülüğe dönüştürmez.

Sistemimizde nafaka, yardım nafakası ve bakım nafakası olmak üzere ikiye ayrılırken, bakım nafakası da kendi içinde tedbir nafakası, yoksulluk nafakası ve iştirak nafakası olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Evlilik birliği boşanma davasının açıldığı tarihte değil, boşanmaya ilişkin kararın kesinleşti tarihte sona ereceğinden, bu tarihe kadar evlilik birliğinden doğan yükümlülükler de devam edecektir. Tedbir nafakası kaynağını evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerden almaktadır. Bu sebeple boşanma davasının kim tarafından açıldığının, lehine tedbir nafakasına hükmedilecek eş üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Kendi imkanlarıyla geçimini temin edemeyen ve bu sebeple nafakaya ihtiyaç duyan eş, ister davalı ister davacı olsun, tedbir nafakası isteyebilir ve hakim, boşanmaya sebep olacak bir kusurunun olup olmadığı araştırmaksızın, talep bulunmasa dahi hem eş hem de çocuklar lehine resen karar verir. Her ne kadar resen

hükmedilen önlemlerden olsa da, açıkça talep edilmediğinin belirtilmesi halinde nafakaya karar verilmemektedir. Hükmedilmesi halinde tedbir nafakasının ödenmesine davanın açılma tarihinden itibaren başlanır ve dava sonucunda verilen kabul ya da ret kararının kesinleştiği tarihte nafakanın ödenmesi sona erer.

Yoksulluk nafakası, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek eş tarafından talep edilir. Yoksulluk nafakasının başlangıcı boşanma hükmünün kesinleştiği tarihtir. Yoksulluk nafakasına hükmedilmesi için talepte bulunulması şartken, talepte bulunan eşin kusurunun nafaka borçlusu eşin kusurundan daha ağır olmaması gerekmektedir. Gerek talep edilmesi gerekse de kusura ilişkin öngörülen şartlar bakımından tedbir nafakasından ayrılan yoksulluk nafakasına, farklı bir talepte bulunulmamış olması halinde hakim tarafından süresiz olarak karar verilir. Bu sebeple kanunda düzenlenmiş nafakayı sona erdiren hallerden birinin gerçekleşmemesi halinde nafaka süresiz olarak devam etmektedir. Nafakanın ödenmeye devam edildiği bu süreçte değişen koşullar sebebiyle artırılması ya da azaltılması da talep edilebilmektedir.

Ceza ya da tazminat niteliğini taşımayan ve ayrıca kusursuz olunması halinde de yükümlülük doğurabilen yoksulluk nafakasına süresiz olarak karar verilmesi sonucunu doğuran düzenleme, kişi haklarında hakkaniyete aykırı ve ölçüsüz sınırlamalar getirmesi ve devletin ödevinin eşe yüklenmesi sebebiyle eleştirilmektedir. Ancak hükmün yorumu yoluna gidildiğinde, aksi görüşler de mevcut olmakla beraber, “süresiz” ibaresinin yalnızca talebe yönelik olduğu görülecektir. Bu kapsamda nafaka alacaklısı tarafından süresiz olarak nafaka talep edebilirken, hakim talebin süresiz olması sebebiyle nafakanın süresiz ödenmesine karar vermek zorunda değildir. Ne madde lafzından ne de hükmün amacından nafakanın süresiz hükmedilmesine ilişkin bir zorunluluğun mevcut olduğu anlaşılmamaktadır. Esasında nafakaya hakim tarafından süreli olarak hükmedilebilecekken, söz konusu sorun Yargıtay’ın uygulamasından kaynaklanmaktadır.

Her ne kadar kanun hükmünden nafakanın süresiz olarak hükmedilmesine ilişkin bir zorunluluğun bulunmadığı ve “süresiz olarak” ibaresinin hükmedilmeye değil yalnızca talebe yönelik olduğu görüşüne katılsak da, doktrinde kabul edilen karşı görüşler ve yerleşen Yargıtay uygulaması, nafakaya belirli bir süre ile sınırlı olarak hükmedilebilmesi için Kanun değişikliğini zorunlu kılmaktadır. Süresiz nafakanın

sebebe olduğu hakkaniyete aykırı sonuçların önlenmesi adına, gerek nafakanın süresinin, gerek talep edebilme ve hükmedilme koşullarının, gerekse de hakime tanınan takdir yetkisinin hüküm kapsamında tutulduğu bir Kanun değişikliğine gidilmesi gereklidir.

Boşanma hükmünün kesinleşmesiyle çocuklar için hükmedilen tedbir nafakası sona erer. Ancak evlilik bağı ortadan kalksa da anne baba olmanın bir sonucu olan çocuğun bakım ve eğitim giderlerinin karşılanması yükümlülüğü sona ermemektedir. Bu sebeple velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır. Bu yükümlülük talep olmaksızın hükmedilen iştirak nafakası aracılığıyla yerine getirilir. Uygulamada hakim, eş tarafından iştirak nafakası talep edilmediğinin açıkça belirtilmesi halinde iştirak nafakasına karar vermemektedir. Ancak bu durum daha sonra çocuk lehine iştirak nafakası talep edilmesine engel değildir. İştirak nafakası çocuk ya da çocukların boşanma neticesinde hak ve menfaatlerinin zarar görmesini engellenme amacını yerine getirmek adına öngörülmüştür. Uygulamada eşler gerek anlaşmalı boşanma gerekse de çekişmeli boşanma hallerinde, boşanmayı ya da aksini sağlamak adına birtakım hak ve menfaatlerinden feragat etmektedir. Bu süreçte iştirak nafakasının boşanmanın mali sonucu olarak eşlerin anlaşmalarına konu olması ve çocuk menfaatini zedeleyici birtakım sonuçlar doğurması muhtemeldir. Kanaatimizce iştirak nafakasına ve çocuk lehine tedbir nafakasına karar verilirken, hakimin tarafların talep ve beyanları ile sınırlı kalmayarak çocuğun yüksek menfaatini gözetmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde boşanma sürecinde çocuk aleyhine mağduriyetin doğması önlenmiş olacaktır.

Görüldüğü gibi Medeni Kanun kapsamında nafaka, boşanma davasının açıldığı tarih ile başlayan ve boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği tarihten sonraki süreci de kanunun koruyucu kapsamı içine alarak devam eden bir yükümlülüktür. Nafaka yükümlülüğü ile gerek eşin gerekse de çocukların değişen koşullar sebebiyle yoksulluğa düşmesinin önlenmesi, nafaka alacaklısının sosyal seviyesine uygun bir şekilde yaşamına devam etmesi, bakım ve geçimi için gerekli ihtiyaçların sağlanabilmesi amaçlanmıştır. Bu ihtiyaç boşanma davasının açıldığı tarihten boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği tarihe kadar eş ve çocuklar için tedbir nafakası,

boşanmaya ilişkin kararın kesinleştiği tarihten itibaren başlayan ve devam eden süreçte eş için yoksulluk nafakası, çocuklar için ise iştirak nafakası aracılığı ile yerine getirilecektir.

KAYNAKÇA

KİTAP

Akıntürk T., **Aile Hukuku** (4. Bası), Ankara, 1996.

Akıntürk T., Ateş D., **Aile Hukuku C.2.** (19. Bası), Beta, İstanbul, 2016.

Antalya G., **Miras Hukuku** (1. Bası), Vedat, İstanbul, 2009.

Aral F., **Türk Borçlar Hukukunda Takas** (2. Bası) Yetkin, Ankara, 2010.

Armağan S., **İslam Hukukunda Temel Hak Ve Hürriyetler** (2. Baskı), Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 1992.

Ayan M., **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)** (6.Bası), Mimoza, Konya, 2010.

Başaklar E., **Nafaka Davaları**, Halkevleri Kültür Vakfı Basımevi, Ankara, 1974.

Bozovalı H., **Mevzuattaki Son Değişikliklerle Öğretide Ve Uygulamada Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları**, Kazancı Matbaacılık, İstanbul, 1990.

Çeker O., **Nafaka Kanunu**, Ebru Yayınları, İstanbul, 1985.

Demir M., **Türk Medeni Hukuk Öğreti Ve Uygulamada Yoksulluk Nafakası** (1.Bası), Seçkin, Ankara, 2018.

Doğanay İ., **Nazari Ve Tatbiki Muhtelif Nafaka Davaları**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1961.

Dural M., Oğuz T., Gümüş M.A., **Türk Özel Hukuku C.3 Aile Hukuku**(4.Bası), Filiz Kitabevi, İstanbul, 2011.

Dural M., Öz T., **Türk Özel Hukuku C.4 Miras Hukuku** (8.Bası), Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015.

Eren F., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** (14. Bası), Yetkin, Ankara, 2012.

Ergenekon Y., **Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakaları**, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1966.

Gençcan Ö. U., **Boşanma Tazminat Ve Nafaka Hukuku**, Yetkin, Ankara, 2015.

Gençcan Ö. U., **Nafaka Hukuku** (1. Bası), Yetkin, Ankara, 2018.

Girgin Y., **Evlilik Birliğinin Sona Ermesi**, Yetkin, Ankara, 2013.

Grassinger G. E., **Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler** (1. Baskı), İstanbul, 2009.

Hatemi H., Kalkan Oğuztürk B., **Aile Hukuku** (5. Bası), Vedat, İstanbul, 2015.

Hatemi H., **Miras Hukuku** (4.Bası), Vedat, İstanbul, 2004.

Kaçak N., **Açıklamalı Ve İctihatlı Boşanma Davalarında Maddi Ve Manevi Tazminat İle Yoksulluk Nafakası** (2. Bası), Seçkin, Ankara, 2009.

Keskin A., **Boşanma Davaları C.1** (1. Bası), Seçkin, Ankara, 2017.

Kılıçoğlu A.M., **Aile Hukuku** (2 Bası), Turhan Kitabevi, Ankara, 2016.

Kılıçoğlu A.M., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** (21. Bası), Ankara, Turhan Kitabevi, 2017.

Köseoğlu B., Kocaağa K., **Aile Hukuku Ve Uygulaması** (2.Bası), Ekin, Bursa, 2011.

Kuru B., Arslan R., Yılmaz E., **İcra Ve İflas Hukuku** (28. Baskı), Yetkin, Ankara, 2014.

Kuru K., Arslan R., Yılmaz E., **Medeni Usul Hukuku** (25. Bası), Yetkin, Ankara, 2014.

Nomer H., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** (12.Bası), Beta, 2012.

Oğuzman K., Seliçi Ö., Oktay-Özdemir S., **Eşya Hukuku** (17.Baskı), Filiz, İstanbul, 2014.

Oğuzman M.K., Öz, M.T., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1** (10.Bası), Vedat, İstanbul, 2013.

Oğuzman M.K., Öz, M.T., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.2** (10.Bası), Vedat, İstanbul, 2013.

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, **Nafaka**, Aydın Kitabevi, Ankara, 2007.

Ötüken Türkçe Sözlük, **Nafaka**, Ötüken, İstanbul, 2007.

Öztañ B, **Miras Hukuku** (3. Bası), Turhan Kitabevi, Ankara, 2008.

Öztañ B., **Aile Hukuku** (6.Bası), Turhan, Ankara, 2015.

Özuğur A. İ., **Gerekçeli-Açıklamalı-İçtihatlı Nafaka Hukuku** (6. Bası), Seçkin, Ankara, 2015.

Pekcanitez H., Atalay O., Sungurtekin Özkan M., Özekes M., **İcra Ve İflas Hukuku** (3. Bası), Ankara, 2016.

Pekcanitez H., Atalay O., Sungurtekin Özkan M., Özekes M., **Medeni Usul Hukuku** (4. Bası), Ankara, 2016.

Ruhi A.C., **Yargıtay İçtihatlarıyla Nafaka Hukuku** (3. Bası), Seçkin, Ankara, 2010.

Sarı S., **Uygulamalı Miras Hukuku** (3.Bası), Filiz, İstanbul, 2016.

Tercier P., Pichonnaz P., Develioğlu H.M., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** (1.Baskı), Okikilevha, İstanbul, 2016.

Tutumlu M.A., **Teorik Ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku C.1** (2. Bası), Seçkin, Ankara, 2009.

Tutumlu M.A., **Teorik Ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku C.2** (2. Bası), Seçkin, Ankara, 2009.

Uzun M., **Türk Medeni Kanunu Ve Yargıtay Kararları Kapsamında Yoksulluk Nafakası** (1. Bası), Vedat, İstanbul, 2013.

SÜRELİ YAYINLAR

Açıkgöz R., **Kadının Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme**, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Hakemli Araştırma Dergisi Yardım Ve Dayanışma, C.1, S.2, 2010, s.45-60, <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423938558.pdf>, (Erişim Tarihi, 13/06/2018)

Akkaya T., **Boşanma Davasında Alınabilecek Geçici Hukuki Korumalar Veya Hakimin Müdahalesi Yoluyla Çocuğun Korunması Kapsamında Zorunlu Arabuluculuk Ve Boşanma Süreci (Aile) Danışmanlığı**, Ankara Barosu Dergisi, S.4, 2014, s.25-61, <http://dergipark.gov.tr/abd/issue/33819/374515>, (Erişim Tarihi:05.02.2018)

Arbek Ö., **Boşanmanın Mali Sonuçları**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.54, S.1, 2004, s.116-163, <http://dergipark.gov.tr/auhfd/issue/42643/514131>, (Erişim Tarihi: 24.01.2019)

Başpınar V., **Türk Medeni Kanun İle Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 52, S.3, 2003, s.80-101, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/1093/1672.pdf?show>, (Erişim Tarihi:10.06.2018)

Berki Ş., **Boşanma Ve Ayrılık**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.32, S.1, 1975, s.135-154, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/311/2988.pdf>, (Erişim Tarihi: 30.03.2018)

Berki Ş., **Türk Medeni Kanununda Evlenmede Mutlak Butlan**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19, S.1, 1962, s.201-231,

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/340/3576.pdf>, (Erişim Tarihi: 30.03.2018)

Büyüktanır T., **Türk Medeni Kanunu Değişiklikler Ve Yeni Düzenlemelere İlişkin Açıklamalar**, Ankara Barosu Dergisi, S.2, 2002, s.55-109, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2002-2/4.pdf>, (Erişim Tarihi:05.02.2018)

Cansel E., **Sosyal Devlet Ve Aile**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.26, S.3, 1969, s.11-21.

Cansel E., **Türk Ailesinin Anayasanın 41. Maddesine Göre İncelenmesi**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Jale Akipek'e Armağan Konya, 1991, s.405-415.

Cin H., **Tarih Boyunca Kadının Hukuki Statüsü Bakımından Türk Kadınının Durumuna Kısa Bir Bakış**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Jale Akipek'e Armağan, Konya, 1991, s.1-25.

Çetintaş R., **İslam Hukukunda Evlenmeden Doğan Haklar Bakımında Nafaka**, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, S.24, 2014, S.185-203, http://isamveri.org/pdfdrg/D02533/2014_24/2014_24_CETINTASR.pdf, (Erişim Tarihi: 05.03.2019)

Dinç, G. **şer'iyye Sicillerine Göre XIX. Yüzyıl Ortalarında Antalya'da Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu**, OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi), C.17, S.17, 2005, s.1-19, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/114132>, (Erişim Tarihi: 20.11.2017)

Dirik M., **İslam Hukukunda Kocanın Nafaka Mükellefiyetini Düşüren Haller**, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, S.25, 2015, s.135-159, http://isamveri.org/pdfdrg/D02533/2015_25/2015_25_DIRIKM.pdf, (Erişim Tarihi: 05.03.2019)

Doğan İ., **Türk Medeni Kanununun Düzenlemelerine Göre Tedbir, Yoksulluk Ve İştirak Nafakası**, Milletlerarası Hukuk Ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C.35, S.1, s.59-95, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/411002>, (Erişim Tarihi: 03.03.2019)

Ecevit Y., **Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, “Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş; Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset” Raporunun Güncellenmesi, Öncelikler ve Çözüm Önerileri**, Türk Sanayiciler ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), İstanbul, Temmuz 2008, <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/3667-turkiyede-toplumsal-cinsiyet-esitsizligi-sorunlar-oncelikler-ve-cozum-onerileri>, (Erişim Tarihi: 10.01.2019)

Gerçil G., **Küresel Boyutta Yoksulluk Ve Kadın Yoksulluğu**, Celal Bayar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.22, S.1, 2015, s.160-181, <http://dergipark.gov.tr/yonveek/issue/13702/165889>, (Erişim Tarihi: 13.06.2018)

Gürpınar D., **Eşlerin Evlilik Birliğinin Giderlerine Katılma Borcu**, Prof. Dr. Aydın Zevkililere Armağan II, Journal Of Yaşar University E, C.8, S. Özel, 2013, s.1293-1339, <https://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/8-Damla-GÜRPINAR.pdf>, (Erişim Tarihi:05.02.2018)

Hamzaçebi M., **Türk Medeni Kanununa Göre Boşanma Ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk Ve İştirak Nafakası (Düzenleniş Biçimi, Mukayesesi, Uygulamadaki Yeri Ve Değeri)**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S.3-4, 2002, s.24-48, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/262211>, (Erişim Tarihi: 05.03.2019)

Karadeniz Ö., **Roma Hukukunda Peculium' Müessesesi**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.3, 1968, s.179-194, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/333/3382.pdf>, (Erişim Tarihi:14.11.2017)

- Kaya A., **17. Yüzyıl Bursa Şer'îye Sicillerinin İslam Aile Hukuku Açısından Tahlili**, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.17, S.1, 2008, s.81-107, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/143757>, (Erişim Tarihi: 05.03.2019)
- Kocabacak S., **Kadın Yoksulluğu Ve Kadın Sağlığı Üzerine Yansımaları**, Sosyal Güvence Dergisi, C.0, S.6, 2016, s.135-161, <http://dergipark.gov.tr/sosyalguvence/issue/16499/172292>, (Erişim Tarihi, 10/06/2018)
- Kocabaş G., **Evlilik Sonrası Dayanışma İlkesi Ve Bu İlkenin Sınırlı Olarak Clean Break İlkesi Doğrultusunda Yoksulluk Nafakasını Belirleyici Ölçütler**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.19, S.1, 2013, s.357-391, <http://dspace.marmara.edu.tr/handle/11424/5979>, (Erişim Tarihi: 24.01.2019)
- Koçhisarlıoğlu C., **Aile Hukukunda Eşlerin Eşitliği**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.40, S.1, 1988, s.251-279, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/302/2837.pdf>, (Erişim Tarihi:05.02.2018)
- Kurt E., **Boşanma Davasında Hakimin Alacağı Geçici Önlemler**, Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.1, 2013, s.97-109.
- Öztürk N., **Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler Ve Öneriler**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.8, S.1, 2017, s.1-32, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/283776>, (Erişim Tarihi: 30.03.2018)
- Saraçoğlu S., **6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasa Kapsamında Tedbir Nafakasına Hükmedilmesinin Koşulları**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.2-2, 2016, s.483-499.

- Şener Ü., **Kadın Yoksulluğu**, Mülkiye Dergisi, C.36, S.4, 2012, s.51-67.
<http://dergipark.gov.tr/mulkiye/issue/1/7>, (Erişim Tarihi: 10.06.2018)
- Topçuoğlu A.A, **Mecelle Şârihi Ali Haydar Efendi'nin Hayatı Ve Hukukçuluğu**, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S. 28, 2010, s.329-350,
<http://Sutad.Selcuk.Edu.Tr/Sutad/Article/View/474>, (Erişim Tarihi: 26.12.2017)
- Topgül S., **Türkiye'de Yoksulluk Ve Yoksulluğun Kadınlaşması**, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, C.14, S.1, 2013, s.277-296.
<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423875011.pdf>, (Erişim Tarihi, 10/06/2018)
- Tosun Y., **Türk Ve İsviçre Hukukunda Yoksulluk Nafakasının Ve Doğurduğu Hukuki Sorunların İncelenmesi**, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S.129-120, 2015, s.53-77.
- Tüzüner Ö., **Korunmaya Muhtaç Yaşlılara Bakan Kurumların Nafaka Yükümlüsü Hısımlardan Masrafları İsteyebilmesi**, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.9, S.113-114, 2014, s.79-107.
- Uğur H., **Uluslararası Sözleşmeler Ve Aihm Kararları Işığında Ailenin Korunmasına Dair Kanun Ve Gayriresmi Evlilikler Hakkında Yargıtay Kararı**, Terazi Hukuk Dergisi, S.34, 2009, s.155-168.
- Yağcı K., **Yoksulluk Nafakasında Süresizlik Sorunu**, İstanbul Hukuk Mecmuası, C.76, S.1, 2018, s.323-358,
<http://dergipark.gov.tr/iuhfm/issue/39991/475487>, (Erişim Tarihi: 05.03.2019)
- Yetişgin M., Özdamar T., **XX. Yüzyılın Başlarında Osmanlı Devletinde Aile Kurumu: Besni Örneği**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, C.13, S.1, 2016, s.219-240, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/222206>, (Erişim Tarihi: 20.11.2018)

Yıldırım, A., **Yoksulluk Nafakası Ve Yoksulluk Nafakasında Süre Sorunu**, Legal Hukuk Dergisi, C. 14, S. 157, Ocak 2016, S. 59-88.

TEZ

Akkurt S. S., **Türk Medeni Hukukunda Evlenmenin Butlanı**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008.

Aras B., **Roma Hukukundan Günümüze Boşanma Davalarında Yargılama Usulü Ve Günümüz Aile Mahkemeleri**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005.

Bozdağ G.G., **Türk Hukukunda Ve Uluslararası Hukukta Nafaka**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014.

Dolu S., **İştirak Nafakası**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

Gedikli H., **Boşanma Ve Ayrılık Davalarında Alınacak Geçici Ve Tedbir Önlemler Ve Tedbir Nafakası**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.

Genç A., **Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakası**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012.

Güneşlioğlu F., **Boşanma Ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları**, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.

Kol P. Ö., **Türk Hukukunda Tedbir Nafakası**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013.

Narin İ., **Ali Haydar Efendi'nin Hayatı İlmi Şahsiyeti Ve Eserleri**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2001.

Perktaş H., **Boşanmada Yoksulluk Nafakası**, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008.

Solak Ö. E., **Boşanmanın Çocuklar Bakımından Hukuki Sonuçları**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014.

Şeren Demirel E., **Yoksulluk Nafakası**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Topuksak Z., **Yardım Nafakası**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011.

İNTERNET KAYNAĞI

Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK), **Tüketim Harcamaları, Yoksulluk ve Gelir Dağılımı, Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi-6**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, 2008, http://tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=7&KITAP_ID=155, (Erişim Tarihi:30.03.2018)

Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı (<https://www.corpus.com.tr>)

Kazancı Elektronik Hukuk Yayımcılığı (<http://www.kazanci.com/>)

Ulusal Tez Merkezi (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>)

Dergi Park Akademik (<http://dergipark.gov.tr>)

Jurix (<https://www.jurix.com.tr>)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete (<http://www.resmigazete.gov.tr>)

Tübitak Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM)
(<http://ulakbim.tubitak.gov.tr>)

Mevzuat Bilgi Sistemi (<http://www.mevzuat.gov.tr/Kanunlar.aspx>)

Yargıtay Karar Arama

(<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>)

Türk Dil Kurumu Sözlük (<http://www.tdk.gov.tr>)

[\(https://www.kararara.com/forum/\)](https://www.kararara.com/forum/)

<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>

<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/Beijing%20full%20report%20E.pdf>

TBMM, Yasam Dönemi 26, Yasama Yılı 1, Sıra Sayısı:399,
<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss399.pdf>.

ÖZGEÇMİŞ

16 Nisan 1994, İzmir doğumluyum. Manisa Salihli Sekine Evren Anadolu Lisesi'nden sonra, 2012-2016 yılları arasında Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde lisans eğitimimi tamamladım. 2016-2017 yılları arasında, İstanbul Barosu'nda avukatlık stajımı tamamlayarak avukatlık ruhsatı almaya hak kazandım. 2016 yılında Beykent Üniversitesi, Özel Hukuk alanında yüksek lisans eğitimime başladım ve eğitim hayatıma devam etmekteyim.

Hilal Nur GÜNCAN